ATEITIS

Nr. 9 1932

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ ŽURNALAS

TURINYS

1. Naujieji mokslo metai ir senoji vaga 401
2. *K. Zupka* Išaušriai pro gintarus (eilėr.) 402
3. *P. Šležas* Mūsų Kęstutis 403
4. *J. Mikulevičius* Maironis mūsų visuomenės darbe 410
5. *Bern. Brazdžionis* Tyla didžioji (eilėr.) 415
6. *A. Maceina* Prometėjiškosios kultūros tragedija 416
7. *A. Tyruolis* Iš anų dienų (eilėr.) 426
8. *K. Zupka* Sunkvežimis 17 Nr. 427
9. *Kun. A. Grauslys* Liurdas — katalikybės tvirtovė 434
10. *K. Zupka* Neužmirštuolių niekas neatneš (eilėr.) 441
11. *J. Latakas* Walter Scott'as 442
12. *J. Gustas S. S.* Nekviestas svečias 446
13. *J. Jakštas* Krentančių lapų šnibždėjime (eilėr.) 448
14. *N. V. Gogolis* Bričkaitė 449
15. Mūsų gyvenimas 458
16. Kas parašys mūsų religinio atgimimo himną? 459
17. Apžvalga 460
18. Knygos 464

Viršelyje dail. Stachovičiaus „Rugsėjis“ iš paveikslų cikliaus „Dievo metai“.

„ATEITIES“ Redakcija ir Administracija: Kaunas, Laisvės Alėja 3, Telef. 26-76.

„Ateities“ kaina: Lietuvoje metams 15 lt., pusm. 8 lt. Moksleiviams: metams 6 lt., pusm. 3 lt. Užsieny: metams 20 lt., pusm. 10 lt.; moksleiviams perpus pigiau. Atskiras num. 1,75 lt.

Gerb. „Ateities“ skaitytojai,

jei norite palengvinti žurnalo leidimo sąlygas ir prisidėti prie jo tobulėjimo, pasistenkite, kas dar neatsilyginę, kuo greičiausia atsilyginti.

„Ateities“ ir „Ateities Spindulių“ platintojai

dar ne visi pranešė kiek egz., kieno vardu ir kokiu adresu siuntinėti š. m. II-rą pusmetį. **Prašome paskubėti!**

Skelbtąsias premijas už platinimą laimės

tie š. m. „Ateities“ platintojai, kurie turės daugiausia surinkę prenumeratorių š. m. I ir II pusm. ir kurie už juos pavyzdingiausiai atsilygins. Premijos yra tokios:

viena premija knygomis 100 lt. vertės.
viena „ „ 50 „ „
trys premijos „ 25 „ „

Tad prašydami platintojų siųsti, kas dar nėra pilnai atsilyginęs, š. m. I ir II pusmečių prenumeratą, kreipiame dėmesį ir į premijų laimėjimo sąlygas.

ATEITIS

Mėnesinis moksleivių žurnalas

9 Nr. 1932 m. rugsėjo mėn. XXII

Naujieji mokslo metai ir senoji vaga

„... Taigi pradėjome darbą, bet gimnazijoje nieko naujo. Direktorius kaip ir visumet žada būti griežtesnis, mokytojai dvejetukais ir graudenimais žada pakelti mūsų darbingumą ir būsimieji abiturientai — aštuntaklasiai vaikščioja pasipūtę, kaip kuolus prariję. Šiaip viskas eina sena vaga". Pasirašė ir įdėjo į voką gyvais sąmojais išmargintą savo laišką šaunus šeštaklasis. Jis nebebuvo romantikas ir nebetikėjo, kad žodžiai, kurie jau šešti metai teikia jam naujų žinių ir lavina jo protą, staiga virstų magiškais ir šiandie padarytų daugiau negu vakar ar užvakar. Kaip visumet taip ir šiemet bus gerų ir blogų mokinių, bus pasiryžimų ir karščio, ir, kaip reikalauja patys gamtos dėsniai, didelė karščio dalis beprasmiškai išspinduliuos į tuščią erdvę. Ir viskas eis sena vaga.

Draugų būrely kalbėjo jaunas moksleivis. Jis kalbėjo apie naują kataliko moksleivio tipą. — Mes turime giliai suprasti, — skardeno jaunuolio balsas, — kad gyvename nepaprastais laikais. Reiliginis tautos atgimimas turi atbaigti jos tautinį atgimimą, tik tada savo dvasios atsparumu sugebėsime nesutirpti materiališkai nepalyginamai galingesnėse germanų ir slavų masėse, kurios tik tyko progos mus paglemžti. Ir tam didžiam religinio tautos atgimimo uždaviniui mes esame ypatingai pašaukti. Mes jauni ir mūsų jėgos toli neišmėgintos, bet gyvenimas iš mūsų reikalauja užsigrūdinusių vyrų ištvermės, kario drąsos ir rimto pedagogo išmintingumo. Sąžiningai atlikdami visas savo pareigas mes pateisinsime tą savo garbingą paskyrimą. Tuo būdu kada, iškėlę galvas, mes tarsime savo žodį. —

Nutilo aplosdimentai. Tada pakilo senas, tikrai visų mylimas kapelionas, matęs rusų ištrėmimo laikus ir bolševikų kalėjimus. Jis retai tekalbėdavo, palikdamas išsikalbėti jauniesiems, bet juo labiau jie klausė jo žodžių, ypač, kad tuose žodžiuose visumet buvo kažkas, kas rodė, kaip giliai jis suprato savo Didįjį Mokytoją.

— Žinoma, aš nepaneigsiu jauno kalbėtojo, jei vieną kitą jo mintį pataisysiu ar papildysiu. Religinio tautos at-

Kazys Zupka

Išaušriai pro gintarus

Neskriaudžiamojo pirštai paėmė mažytę buitį,
Kaip mes paimdavom iš srovių lauko žiogą —
Skardi erdvė atsiskleidė be užtvarų, be nieko,
Skliautų stilistika nekrintančiu gintaro lietumi išsprogo.

Maža buitis — kaip lotosas — gintaro jūrose,
O ten — su saulėm dūžtančiom kristalų plotis;
Tiktai širdis, kaip virkdinta našlaitė, nesupranta:
Ar neužmiršti vakar vakaro liūdnos saulutės, ar su šiandiene bui-
[timi kartu šypsotis.

---

gimimo darbą mes tik tęsiame. Suprantama, ne mažiau garbinga tęsti didį pradėtą darbą, kaip ir jį pradėti, ir jums skirtą tą darbą tęsti. Tačiau sėkmingiausiai atliksite šį uždavinį, jei per daug jo *nejausite, bet giliai suprasite ir gyvendinsite.* Jausmas, pakilusi nuotaika gali būti tik paskatinimas į darbą arba darbo vaisius, bet tai dar toli gražu ne pats darbas. Jūs teisingai pabrėžiate savo pareigas, tik reikia tiksliai žinoti kurios jūsų pareigos. Ir jų visumą rasite ne triukšminguose kovos šūkiuose, bet čia pat savyje. *Kasdien* turite ištirti savo sąžinę, ar visose trijose gyvenimo srityse pažengėt į priekį. *Jūs turite išvystyti savo kūno galias* — būkite geri sportininkai, bet sveikas ir lankstus jūsų kūnas turi tarnauti dvasiai. *Turite išlavinti savo protą* — būkite geri mokiniai, mokytojo nurodymuose ir paskatinimuose neieškokit naujų įtikinimų, bet kiekvieną kartą įžiūrėkit juose pritarimą giliam jūsų vidaus įsitikinimui, kad reikia lavintis. *Turite išauklėti savo valią ir širdį* — būkite geri katalikai. Visos jūsų galios ir darbai turi būti ne išsklaidyti ir ne pakrikę, bet palenkti vienam dieviškajam pradui. Tada suprasite kaip šalia ištvermės, drąsos ir išmintingumo dar labai ir gal labiausiai reikalingas *širdies tyrumas.* Eucharistinė praktika jūs stengiatės to siekti, bet kaip fizinio lavinimosi ir mokslo srityj pažangai nėra krašto, taip juo labiau čia jūs galite ir turite be galo tobulinti savo sielą. Tik patys iš vidaus atgimę, vesime savo tautą atgimimo keliais. Tuo būdu ne tik mokyklos, bet ir viešame gyvenime jau dabar pradėsime gilią *naują vagą,* o išėjus į gyvenimą mums pagaliau nė nerūpės *tarti savo žodį,* nes tada užteks *pakartoti Kristaus žodį.*

P. Šležas

Mūsų Kęstutis

Motto: Iš tikrųjų yra mirusių, kurie daugiau gyvi ir greičiau gali duoti gyvybę negu gyvieji.
J. Payot.

Didvyrių kultas yra senas, kaip sena žmonija. Jų garbei yra sudėtos gražiausios dainos, legendos, poemos, epai. Atsiminkime čia kad ir Homero „Odisėją“ su „Ilijada“, vokiečių „Nibe-

Kęstutis — veik visą amžių praleidęs ant žirgo.

lungus“ ir t.t. Panašių kūrybos pamiklų turi veik kiekviena tauta. Turėjome ir mes, bet, nustoję savarankiškumo ir nešdami sunkų baudžiavos jungą, pamiršome ką vaidilos buvo sudėję mūsų didvyrių garbei, pamiršome jų darbus ir vardus: tauta nebesisėmė stiprybės iš praeities ir leido savotišką, merdėjantį, be pragiedrulių gyvenimą. Bet žemėj nėra nieko amžino: atėjo kiti laikai, — baudžiava griuvo. Baudžiauninkas, kuris veik nebuvo

laikomas žmogum, įgyja žmogaus teises. Mūsų liaudis sustiprėja ekonomiškai ir morališkai. Iš tos vakarykščios veik vergų masės ima formuotis tauta. Tai padaro „Aušra“, „Varpas“. „Aušra“ primena mūsų liaudžiai jos garbingą praeitį, jos didžiosius vyrus: Mindaugą, Gediminą, Algirdą, Kęstutį, Vytautą... Jie atgimsta mūsų liaudies sąmonėj, pakelia tautą iš snūduriavimo; tauta atgyja, susipranta, kas ji buvusi: praeities pavyzdys, kad lietuviai buvo laisvi, galingi, lyg garantuoja, kad ir ateity jie galės toki būt, tik reikia susiprasti, visiems to norėt. Tautos praeitis, jos didvyriai padaro lietuvius tautiškai gyvus, juos prikelia naujiems žygiams. Apie tos praeities dalį, susijusią su mūsų kunigaikščiu Kęstučiu, čia trumpai ir pakalbėsime.

Nuo Kęstučio laikų, didelių kovų ir pasiryžimų meto, praėjo veik šeši amžiai, o nuo to didvyrio nenupelnytos mirties, kurios sukaktuvės šiemet švenčiamos, praėjo pusšešto amžiaus. Seni ir tolimi laikai, bet Kęstučio epocha, jo tragedija Krėvės pily, mūsų vaizduotėj vėl atgyja ir stojasi prieš akis kaip vakarykščiai įvykiai.

Tais laikais mūsų proseneliai gyveno labai nepaprastas dienas, nes turėjo, įtempę visas jėgas, įrodyti pasauliui, jog jie geriau mirs negu savo žemės, tradicijų išsižadės. Kova buvo nepaprastai sunki, nes Lietuva iš visų pusių buvo apsupta kaimynų, kurie darė visa, kad tik mūsų žemę užkariautų: šiaurėj nuo pirmosios XIII a. pusės, nukariavę latvius sėdėjo vokiečių ritieriai — kardininkai, o antroj to paties amžiaus pusėj, nukariavęs prūsus, įsitvirtino kitas vokiečių ordinas — kryžiuočiai; iš rytų — grėsė rusai, iš pietų — lenkai. Ypač pavojingi Lietuvos laisvei buvo du pirmieji vokiečių ordinai: jie įsigalėję dviejų upių — Nemuno ir Dauguvos — žiotyse, norėjo, žūt būt, mus užtroškinti, neduoti susisiekt su plačiuoju pasauliu. To siekdami, pačioj XIII a. pradžioj Dauguvos žiotyse pasistatė tvirtą Rygos pilį, o antroj XIII a. pusėj prie Nemuno žiočių pasistatė stiprią Klaipėdos pilį. Iš tų pilių turėjo eiti ir tolimesnis pagonių kraštų nukariavimas. Ypač jiems buvo svarbu nukariauti žemaičių kraštą, kuris kliūdė tiem abiem ordinam sausažemiu susisiekti. Todėl vokiečiai, jau nuo Mindaugo laikų įtempė visas jėgas, norėdami tą tarp jų esančią pakalą, panaikinti. Dėl Žemaičių ėjo sunkios ir nesiliaujančios kovos iki pat Kęstučio laikų. Tai kovai palengvinti, vokiečiai statėsi pilis pagal Nemuną ir šiaurėj — Žemaičių pasieny. Iš tų pilių jie netikėtai įpuldavo į Lietuvą ir, prisiplėšę turto, pasigrobę vyrų, moterų, vaikų ir gyvulių, skubiai grįždavo atgal. Tą pat darydavo ir mūsiškiai, įsiveržę į priešų žemes.

Gediminui mirus, ir Jaunučiui, matyt, negabiam ir neveikliam sėdint Vilniuj, Lietuvai pavojus iš priešų pusės dar padidėjo. Kęstutis su Algirdu, gyvai tą atjausdami, nutarė pašalinti nuo sosto Jaunutį. Nesulaukęs Algirdo, Kęstutis vienas paėmęs Vilnių, iš Krėvės pasikviečia Algirdą ir jam paveda aukščiausią valdžią Lietuvoj. Ta proga abu kunigaikščiai susitaria gyventi

taikoj ir meilėj; viens kitą remti, o ką nukariaus — dalinsis pusiau. Tai ir vykdė visą gyvenimą. Algirdas, sėdėdamas Vilniuj, lyg labiau rūpinosi Lietuvos rytais ir rusų žemėmis, o Kęstutis — sėdėdamas Trakuos — gynė Lietuvos vakarus ir pietus. Jiems padėjo valdyti ir jų broliai, kurie turėjo klausyti Algirdo, ypač dažnai minimas jų brolis Liubartas, valdęs Volyniją. Didesnieji žygiai, kaip į Maskvą ar į Prūsus, buvo daromi bendromis jėgomis. Toks jėgų sutelkimas į bendrą frontą, ne tik padėjo apginti šalį nuo jos žemių užgrobimų, bet dar rytuose ir žiemos rytuose nukariauti slavų žemių — išplėsti valstybės sienas. Tačiau daugiausia reikalavo jėgų ir nuolatinio budėjimo tai karai su kryžiuočiais, kiek mažiau — su kardininkais. Vieni ir kiti per 32 metus padarė į mūsų šalį apie 100 reizų. Vadinas, kąsmet Lietuva turėjo atremti daugiau kaip tris kryžiuočių ar kardininkų žygius. Lietuviai per tą patį laiką, kaip galima susekti iš vokiečių kronikų, padarė į jų žemes tik apie 40 žygių. Tas skaičius gal kiek ir permažas, nes vokiečių kronikininkams labiau rūpėjo aprašyti savųjų žygius, plėšimus ir gautą grobį, kad tuo pažadintų tų kronikų skaitytojų apetitus eiti ordinui į talką, negu smulkiai suminėti visus lietuvių žygius.

Kęstučio laikais, jau kiek į pabaigą, ordinas pakeičia kovos taktiką: į Lietuvą nebesiveržia su didele kariuomene, bet mažais būriais, kurie, rudenį ar žiemą, staiga įsiveržd avo į kraštą, prisiplėšdavo turto, pasiimdavo belaisvių ir sudeginę trobesius, greit pasitraukdavo atgal į Prūsus, kad nespėtų susirinkti lietuviai ir jiems kelią pastoti. Tuo nauju kariavimo būdu jie stengėsi sudemoralizuoti kraštą, sukelti jame anarchiją, kad lengviau galėtų jį paimti į savo valdžią. Toks anarchijos pavojus tikrai grėsė mūsų šaliai. Todėl Kęstutis su Algirdu turėjo nuolatos budėti ir atremti priešo pasikėsinimus į krašto laisvę. Bet dažnai kryžiuočiai, netikėtai įpuolę į mūsų šalį, pasiekdavo ne tik Kauną, bet ir Žeimius, Upytę, Vilkmergę ir dar tolimesnes mūsų sritis ir nežmoniškai, kaip kartais rašo kronikos, nuterioję kraštą, skubiai traukdavosi atgal. Ypač ordinui nepatikdavo mūsų pilys. Iš jų tuo metu gal bus buvusi stipriausia Kauno pilis. Kryžiuočiams ji buvo lyg aštrus krislas aky. 1362 m. jie pasitelkę anglų ir italų, pasidarę visokių mašinų patylom atplaukė Nemunu pas Kauną ir apgulė pilį. Prie jos stipriųjų mūrų įvyko smarkios kovos. Lietuvių įgula, kuriai vadovavo narsus Kęstučio sūnus Vaidotas, didvyriškai be poilsio dieną ir naktį kaudamiesi, stengėsi priešą atremti, bet nepasisekė: tvirtą Kauno pilį kryžiuočiai sugriovė ir ant jos griuvėsių iškilmingai atšventė Velykas, o paskui vėl iškeliavo, iš kur buvo atėję.

Po trijų metų lietuviai, atsikeršydami jiems už Kauno išgriovimą, nuvyko į Prūsus, išgriovė jų tris pilis, jų tarpe ir Ragainę. Ir po to kovos su vokiečiais nesiliovė. Popiežius, norėdamas, kad mūsų šaly įsiviešpatautų taika, nekartą mūsų kunigaikščius stengėsi įkalbėti krikštytis, bet nepasisekė. Kryžiuočių nežmoniški darbai — žudymai, plėšimai ir prievarta — stū-

mė mūsų kunigaikščius ir jų valdinius nuo krikščionystės. Per tas dėl krikšto vestas derybas, iškyla mūsų kunigaikščių aiški tautinė mintis, supratimas, kad tiek prūsai, tiek latviai yra vienos ir tos pačios lietuvių giminės šakos. Jei šito supratimo jie nebūt turėję, tai jie nebūt pastatę Romos ciesoriui tokios krikšto sąlygos: grąžinti Lietuvai dabartinius Rytprūsius ir veik visas dabar latvių gyvenamas žemes. Tačiau pagal anų laikų papročius, iš katalikų, kad ir nukariautų žemių, niekas negalėjo atimti, ir kadangi patys ordinai nė nemanė geruoju iš užgrobtų žemių pasitraukti, todėl ir mūsų kunigaikščiai su visa tauta atsisakė krikštytis. Nieko nepadėjo ir vėlyvesni popiežiaus bandymai atversti lietuvius į krikščionystę, nors jiems žadėjo savo globą ir taiką. Algirdas su Kęstučiu pasiliko nepajudinami. Bet jie nepermatė ateities ir nejuto, kad jų pašonėj kūrėsi nors ir pamažu, nauja krikščioniška Lietuva, kurią formavo esama stipri naujo tikėjimo įtaka tiek kunigaikščių rūmuose, tiek atskirose šiaip lietuvių šeimose. Nors mūsų kunigaikščiai ir sėkmingai gynėsi ginklu nuo priešų bet to pačiu ginklu negalėjo sulaikyti einančių iš krikščioniško pasaulio idėjų. Tų idėjų, o ne kitų, užkrėsti bėgo iš Lietuvos Būtautas, o vėliau ir jo sūnus. Greičiausia savo tėvų vedamai politikai nepritarė nei Vytautas su Jogaila, nes kaip tik jie pradėjo valdyti, tuojau buvo iškeltas Lietuvos krikšto reikalas ir jų bendromis pastangomis įvykdytas. Bet kol tai atsitiko, Lietuva pergyveno keletą katastrofų.

Mirus Algirdui ir į jo vietą atsisėdus Jogailai, buvusi tarp Vilniaus ir Trakų vienybė tuojau išnyko. Jogaila, motinos ir vokiečių pirklių įkalbėtas, ima skersakiuoti Kęstutį, kurį įtarė norint atimti iš jo sostą ir vienas valdyti Lietuvą. Tuo tarpu prieš Jogailą, kaip jaunesnį brolį, sukyla Polocko kunigaikštis Andriejus. Laukdamas tokio pat nepalankumo ir iš Kęstučio, Jogaila pradeda slaptas derybas su ordinu, kuriose dalyvauja, sąmoningai ar nesąmoningai, ir Vytautas. Toji sutartis slaptai pasirašoma 1380 m. Apie ją greit sužino Kęstutis ir, pasinaudodamas Jogailos kariuomenės mūšiais prie Polocko, skubiai paima Vilnių, o patį Jogailą areštuoja. Tik Vytautui užtarus Kęstutis jį paleidžia ir dar jam duoda valdyti Krėvės ir Vitebsko sritis. Jogaila išvyksta į Vitebską. Tuo tarpu Sieversko Naugarde, kurį valdė jo brolis kunigaikštis Dimitras Kaributas, rinkosi visi Kęstučio priešininkai ir slaptai ruošė prieš jį sąmokslą. Kaributas, matyt, padrąsintas susidėjusios padėties, atsisakė mokėti Kęstučiui duoklę. Pastarasis, surinkęs kariuomenę, tuojau išvyko sudrausti neklaužadą kunigaikštį ir išvaikyti sąmokslininkus. Ta proga jis įsako pakarti Jogailos svainį ir vokiečių agentą Vaidylą.

Išvykus Kęstučiui į rytus, Vilniuj subręsta nauji įvykiai. Rygos pirklys Hanulo, vokietis, sukursto kitus pirklius ir, pasinaudodami Vytauto nebuvimu, padaro perversmą. Sukilėliai į Vilnių tuojau parsikviečia Jogailą, kuriam ir atiduoda didžiojo

kunigaikščio sostą. Vytautas, sužinojęs, kas atsitiko Vilniuj, skubiai pabėga į Gardiną, iš kur duoda tėvui žinią apie Vilniaus įvykius. Kęstutis, metęs miesto apgulimą, greit sugrįžta į Lietuvą pagalbos ieškoti. Pirmiausia kreipiasi į žemaičius, bet, šie, rodos, visad buvę Kęstučiui ištikimi, tuojau nesutinka jos duoti ir kreipiasi į Jogailą, sutikdami pripažinti jo valdžią, jei jis nelies jų senos tikybos. Šis padaryti tą atsisako. Tada žemaičiai pereina į Kęstučio pusę. Vytauto ir jo tėvo kariuomenės susirenka netoli Trakų. Jogailos pusėj stovėjo, be aukštaičių, kryžiuočiai ir dar jam į talką skubinosi kardininkai. Artinosi vaianda, kurią turėjo įvykti brolžudystė. Bet Jogaila, matyt, pasibaisėja tokio karo ir kreipiasi į Kęstutį su Vytautu, siūlydamas jiems taiką. Tie gavę iš Jogailos pažadą, kad jie bus neliečiami, nuvyksta į Jogailos stovyklą derėtis. Jogaila duoto žodžio neišlaiko. Kęstutį ir Vytautą tuojau areštuoja ir susodina į kalėjimą: vieną Vilniuj, kitą Trakuose. Po kelių dienų įvyksta visiškai istorijos nepateisinama Kęstučio mirtis: jį nužudo. Kaip tik tuo metu atvyksta į Trakus būk Kęstučio aplankyti Jogailos brolis Skirgaila. Radęs seną Lietuvos laisvės kovotoją nužudytą, jo kūną pargabena į Vilnių ir iškilmingai, pagal senus lietuvių papročius, jį ant laužo sudegina, kartu su jo numylėtu žirgu, šarvais ir ginklais. Tai buvo paskutinės pagoniškosios Lietuvos didvyrio laidotuvės.

Trumpai apžvelgę Kęstučio istoriją, dabar nors kiek susipažinsime su jo charakterio bruožais.

Pirmiausia reikia konstatuoti, kad nuo Mindaugo laikų, prasidėjusi krikščionystės įtaka, veik nenustojusi veikti mūsų kunigaikščių rūmų, nes juose sėdėjo vienuoliai, kaip raštininkai, vertėjai ar patarėjai, ir labai galimas daiktas, kaip didžiųjų kunigaikščių vaikų mokytojai. Vienuolių buvo ir Mindaugo ir Gedimino dvare, kur augo Kęstutis; jų buvo ir Trakuose, Kęstučio rezidencijoj, o jis pats draugavosi su vokiečių ritieriais, jie buvo ir krikštatėviai jo ištekančių dukterų už krikščionių kunigaikščių; jis kvietėsi vokiečius ir kaip karo meno žinovus ir amatininkus. Vadinas, Kęstutis ir kiti mūsų kunigaikščiai negyveno taip izoliuotai nuo Europos Vakarų, kaip kad mes manome. Net ir mūsų Vytis yra pasiskolinta iš Vakarų riterių herbo.

Toks santykiavimas su vakarais, buvimas krikščionių Gedimino ir Kęstučio sostinėse, be abejojimo, kad ir nejučia, darė įtakos į mūsų kunigaikščius. Jos bus neišvengęs ir pats Kęstutis, atkakliausias pagonystės gynėjas. Tos įtakos paveikti bėgo iš Trakų jo sūnus Būtautas ir pastarojo sūnus Vaidutis. Palaikant artimus santykius su vokiečiais, atseit su krikščionimis, Kęstutis įtarė ir savo sūnų Patirką, kurį net už tai nubaudė, atimdamas iš jo valdytas žemes, ir pakeisdamas jas kitomis.

Šitai mes konstatuojam todėl, nes norime parodyti, kad Kęstutis bus gerokai apsipažinęs su krikščionių ritierių papročiais, tikslais ir šūkiais, kaip žmoniškumu, kilnumu, gynimu silpnųjų ir žodžio laikymu.

Kęstutis, kiek anų laikų papročiai leido, laikėsi tų kilnių riterių šūkių. Rimtai duotą žodį išlaikydavo: pranešęs kada eis priešo naikinti, visad ištesėdavo. Kai kartą lietuviai, paėmę vieną kryžiuotį, kuris labai žiauriai elgdavosi su mūsiškiais, ruošėsi jį sudeginti, Kęstutis užstojo jį. Narsius vyrus Kęstutis gerbdavo ir mylėdavo. Kai kartą lietuviai paėmė vieną vokiečių pilį ir ruošėsi ją su visa jo įgula sudeginti, tada iš pilies išėjo senas riteris Ottonas, pilies vadas ir, numetęs šarvus, tarė įėjusiam į pilį Kęstučiui: Pasmerk mirčiai mane, bet dovanok gyvybę mano kareiviams. Toks kilnus vado pasielgimas padarė mūsų kunigaikščiui didelio įspūdžio ir todėl jis ne tik dovanojo įgulai gyvybę, bet dar patį vadą, su pasirinktais ritieriais, paleido į laisvę. Vadinas, Kęstutis ir pats matė kilnių pavyzdžių ir jis pats ritieriškai elgėsi.

Kiek ritieriai gerbė Kęstutį už jo žmoniškumą, rodo ir šis faktas: kartą Smolensko kunigaikštis, pralaimėjęs mūšį su vokiečiais ir, bėgdamas atgal, įpuolė į upę ir pradėjo skęsti. Tai matydamas vienas vokietis riteris, pilies komendantas, šokęs į vandenį ir jį išgelbėjęs. Tai padaręs todėl, kad tas kunigaikštis buvęs Kęstučio giminietis. Tai rodo, kad Europos Vakarų ritieriai ir mūsų Kęstutis vieni su kitais lenktyniavo riterių dorybėmis.

Būdami objektingi, turime pasakyti, kad Kęstutis nevisad išlaikydavo žodį. Taip kartą jisai, padaręs su Vengrų karaliumi sutartį, vyko kartu su juo į Budą krikštytis. Bet į trečią dieną, matyt, sugalvojęs, kad negerai pasielgęs, ir, pasinaudodamas nakties tamsuma, ima ir pabėga. Kartais strategiškais sumetimais imasi ir apgaulės: norėdamas atimti iš Jogailos Vilnių, jis paleidžia įvairius gandus apie savo žygį: vieni kalbėjo, kad jis ruošiasi pulti lenkus, kiti — vokiečius. Lyg ir norėdamas tuos gandus patvirtinti, jisai su kariuomene persikelia per Nemuną, bet paskui staiga apsigrįžta, pasuka į Vilnių ir jį paima. Panašiai abu su Algirdu jie yra ir daugiau kartų pasielgę. Taip elgėsi ir Vakarų ritieriai, iš kurių Kęstutis bus pasisavinęs kaip ne vieną gerą būdo savybę, taip ir blogą.

Jei mes čia prisiminsime Kęstučio vieną kitą ydą, dar tuo nenorime pasakyti, kad tas mūsų tautinis, senosios Lietuvos riteris, nebūtų gerbtinas ir sektinas, kitomis, ir tai kilniomis savo būdo savybėmis. Ypač gi sektinas jo žmoniškumas, narsumas, be paliovos gynimasis nuo vokiečių, su kuriais kovoti jam nekliudė nei senatvė, nei liga, kaip rašo vokiečių kronikos. Ir jis narsumu ir karingumu apvaldė jų agresyvius apetitus. Be to, savo praeitį, kokia ji bebūtų, reikia branginti jau vien todėl, kad ji s a v a ir nebepakartojama. Tai sakydami mes nė nemanome

sugestijonuoti minties, kad lygiai reikia vertinti mūsų prosenelių ydas ir dorybes. Ne! tikras patriotizmas reikalauja iš naujųjų kartų nuolat pažangėjančio dorovingumo, kilimo prie aukštesniųjų gyvenimo idealų, pasisavinant iš praeities tik tai, kas kilnu ir didinga.

Šitoje vietoje tektų padaryti Kęstučiui — kartu ir Algirdui— dar vieną priekaištą, kad jisai neišsisprendė taip svarbios problemos, kaip kad buvo krikštas. Iš jo būtų buvusi Lietuvai ta nauda, kad ordinai nebebūt galėję, krikštu prisidengę, mus terioti, o kita nauda būtų buvusi ta, kad krikščionystė mūsų tautai būtų suteikusi aukštesnio gyvenimo supratimą ir aukštesniąją kultūrą, dėl ko mūsų kraštas būt išėjęs iš tos stagnacijos, į kurią pakliuvo dėl nuolatinių karų su kryžiuočiais ir kardininkais. Bet už tai daugiausia kalti yra patys vokiečiai, kurie per 150 metų mus krikštijo ne kryžiumi, bet kardu ir ugnimi. Jie todėl daug kalti dėl mūsų kultūrinio ir ekonominio atsilikimo, kurį paveldėjom iš praeities.

Tokiomis priemonėmis, kokiomis kad vokiečiai platino Kristaus mokslą Lietuvoj, niekas neplatina, o jei kas taip ir platina, tai susilaukia tokio pat visos tautos gyvo pasipriešinimo, kokio ir jie iš mūsų prosenelių susilaukė. Reikia nepamiršti, kad juo kilnesnės idėjos, juo kilnesnėmis priemonėmis jos turi būti ir platinamos, ir tik tada galima tikėtis tikro pasisekimo. Prievarta, kokia ji bebūtų, vartojama idėjinėj kovoj, neranda jokio pateisinimo istorijoj. Visa vokiečių ordino istorija iškalbingai liudija, kad jie, kryžium prisidengę, ėjo mūsų kraštą grobti, deginti ir žudyti. Tai liudija ir jų pačių kronikos.

Šiandien kiti laikai, daug kas pasikeitė, bet nepasikeitė nei mūsų kaimynai nei jų apetitai. Ir šiandien vokiečiai, jei galėtų ar pasitaikytų gera proga, mielai mus pagrobtų. Nuo to jie nėra atsisakę: jie dabar ne kryžium prisidengę eina mus pavergti, bet savo germaniškąja kultūra, kuria jie labai didžiuojasi. O kokie patys vokiečiai, tie kryžiuočių palikuonys, yra kultūringi, daugelis mūsų atsimena iš tų laikų, kai jie buvo okupavę mūsų Lietuvą.

Kęstučio kovų su germanizmu antplūdžio pavyzdys, skatina ir mus ta jo nuolatinių kovų dvasia persisunkti iki kaulo. Nes nepamirškime, kad vokiečiai pasauly niekam draugais nebuvo ir nėra. Ne draugai jie ir mums. Be to, niekad nepamirškime, kad jie mus „bekrikštydami“ yra iš mus atėmę prūsų kraštą — pajūrį, kuris, jų pačių geografų apskaičiavimu yra dešimt kartų brangesnis už plotus, esančius toliau jūros. Ir dar nepamirškime, kad jie yra smarkiai sugermanizavę ir mūsų Klaipėdos kraštą ir dabar visomis priemonėmis jie mums trukdo jį atlietuvinti. Šiandieninėj kovoj su germanizmu geriausias mums pavyzdys yra riteris Kęstutis.

Tokia tai turėtų būti liūdnų Kęstučio mirties sukaktuvių minėjimo prasmė.

J. Mikulevičius

Maironis mūsų visuomenės darbe

Maironis nuomonių sūkury. — Trumpa Maironio biografija. — Maironio darbai: a. bažnyčiai — Maironis profesorius; b. — tautai — Maironis tautiškos minties proklamatorius; c. — katalikiškai visuomenei — Maironis kultūrininkas, politikas. — Maironio vieta lietuvių tautos istorijoj.

Maironis nuomonių sūkury. Maironis paliko mus. Jis paviešėjo pas mus kaip mylimas, brangus svečias, ir mes pasijutome, kad, štai, to svečio jau nebėr. Nustojus brangaus asmens daros kažkaip liūdna, graudu, o širdy dunkso viltis — sugrįš. Dienos bėga, svečias negrįžta. Visa mūsų būtybė sušunka didžiuliu skausmu. Nebėr. Lankome jo kampelį, žiūrime į paprastus jo daiktus, kurių neišsinešė, su skausmingu malonumu liečiame juos: tai jo, tai jo. O jo nebėr. Bėga dienos, o širdis kalba tyliau ir tyliau. Pradedame atsiminti smulkmenas iš svečio gyvenimo. Iš karto pačias šviesiąsias, pačias idealingąsias. Tų pritrūksta. Verčiamės, rausiamės jo gyvenime — ak, štai, jo ir tokio būta. Be reikalo idealizavome: žmogus, kaip žmogus, ir jis ne be nuodėmių. O paskui — dėl ko jį taip vertinate? Už ką? Aš bent nežinau. Nieko čia stebuklingo nesimato jo darbuos. Štai, aš — kas kita!..

Ar ne taip įvertinome a.a. Mikalojų Konstantiną Čiurlionį, vyskupą Baranauską, dr. Kudirką? Atsirado tokių, kurie pirmąjį pavadino liguistu fantastu, antrąjį — lenkomanu, trečiąjį — bedieviu? Ir t.t. ir t.t. Jau tokia žmogaus dalia. Jis visados vertinamas ne vertinamojo amžininkų, o vertintojų mastu, kurie dažnai nesupranta nei vertinamojo gadynės, nei jo paties. Neseniai Maironis mirė, o jau atsiranda balsų — jaunesniųjų tarpe, — Maironį paneigiančių, bent jo kūrybą. Jos grožis? Kur tau: tautiška, politiška agitacija, atmiešta verkšlenimu ir sentimentaliniu perdėjimu, dar... dar... neskani satyra ir daugiau... nieko.

Tiesa, visuomenėj per spaudą panašių balsų *beveik* dar negirdėti, bet privatiškuos pasikalbėjimuos jų net per daug. Toki jauni ponaičiai dainuodami savo širdies aktualijas, smerkdami Maironį už jo tendencijas, užmiršta, kad tos tendencijos buvo jo širdies aktualijos ir daug kilnesnės, nes jos lietė ne vieno kūrėjo, o visos tautos vargus. Iš čia išeinant reikia vertinti tiek jo poetinę kūrybą*), tiek visuomeniškąjį jo darbą.

Maironio biografija. Jonas Mačiulis — Maculevičius — Maironis gimė Pasandvario dvare Betygalos valsčiuj turtingų karališkų ūkininkų Mačiulių šeimoje 1862 m. spalių mėn. 21 d. Vadi-

*) Suprantama ne estetinę tos kūrybos vertę, kuriai vertinti teks ieškoti kitų kriterijų, apie tai autorius kalbės kitame straipsnyje. *Red.*

nasi, Maironio jaunystė prabėgo žiauraus rusicizmo metais. 11 metų Jonelis įstojo į Kauno valdžios gimnazijos prieklasį; gimnaziją baigė 1883 metais, vadinasi, „Auszros“ pasirodymo metais. Būdamas gimnazijoj ypač mėgo matematiką ir literatūrą. Draugų kaip ir neturėjo. Karštai korespondavo su namiškiais. Nuo VI klasės ima rašinėti eilėraščius, lenkiškai ir rusiškai. Jis pasiduoda įsivyravusiai rutinai: verčiasi tik svetimomis kalbomis. Viskas virsta kitaip išvažiavus į Kijevo un-tą literatūros

VI-tos klasės gimnazistas Maironis su savo tėvu.

studijuoti. Iš čia parašo į populiariausį imperijos laikraštį ginantį lietuvių reikalus straipsnį, kuris ir yra lietuvio Maironio pirmas šūvis į rusiškąjį smauglį. Nepasitenkinęs studijomis un-te grįžo į Kauną, į kunigų seminariją, kuri persunkta lenkiškosios kultūros ligi pačių kaulų smagenų: lenkiškai nusiteikę ir vadovai ir vadovaujami. Baranausko, vėliau Karoso ir Jauniaus lietuvių kalbos pamokos dalyko nė kiek nepakeičia. Tačiau jaunas klierikas Maironis dvasioje — lietuvis: pirmaisiais klierikavimo metais parašo lietuvių tautos istorijos vadovėlį „Vistarija“, sudegina visus lenkiškuosius savo eilėraščius ir ima kurti gimtąja kalba, studijuoja romantikus, garbina „Anykščių Šile-

lio“ autorių, jam skirdamas pirmąją savo poemą „Lietuvą“. Draugai ir dvasiškoji vyriausybė į Maironį žiūri kaip į nepataisomą lietuvį. Tačiau tatai nesukliudo išsiųsti gabų Maironį į Peterburgo akademiją ruoštis profesūrai, nes jis — „professor natus“ (1888 m.).

Ir Akademijoj vyrauja lenkai: net kultūringi vokiečiai čia sulenkėja. Tačiau Maironį akademijoj randame kaip visiškai sąmoningą lietuvį, jau žinantį savo tikslus: lietuviai taip pat verti prigimtųjų teisių — reikia jas iškovoti ir kitus priversti jas gerbti. Leono XIII jubiliejaus metu Rusijos sostinėje katalikybės mokslų židinyje — Dvasinėje Akademijoje — pirmą kartą viešai nuskamba lietuvių kalba: Maironis skaito paskaitą apie Dantę lietuviškai! Lietuviai akademikai sutiko tatai su didžiausiu entuzijazmu ir pradėjo naują erą. Akademijoj sukurti Maironio eilėraščiai gaudyte gaudomi, parenkama jiems natos ir entuzijastiškai dainuojami. Net lenkai vertino jo kūrinėlius ir verčiasi į savo kalbą. Nemaža yra Maironio eilėraščių tik lenkiškuose vertimuose — originalai žuvo. 1891 metais baigia pasiimtuosius mokslus primi ordinis diplomu. Nuo čia prasideda pedagoginis Maironio darbas Kauno kun. seminarijoje, Peterburgo Dv. Akademijoj (1894—1909) ir ligi mirties vėl Kauno Metropolijos kunigų seminarijoje.

Maironio darbai Bažnyčiai. Maironis — Teologijos Daktaras, Žemaičių Katedros Bazilikos Kapitulos Prelatas Archidijakonas, Žemaičių Vyskupijos Kūrijos Oficijolas, Žemaičių Kunigų Seminarijos Rektorius, Mogyliavo Katedros Garbės Kanauninkas... taip maždaug kanauninkas Tumas išskaičiuoja a. a. Maironiui Bažnyčios suteiktus laipsnius ir pareigas. Tai nėra pigūs, formalūs paaukštinimai, suteikiami ne už nuopelnus, o už aukštą padėtį. Tai rimto, patvaraus, atsidėjusio darbininko įvertinimas. Gabus iš prigimimo, šaltas ir tvirtos valios visados stovėjo pirmose studijozų eilėse. Baigusiam kunigų seminariją Mačiuliui lenkiškos orijentacijos vysk. Paliulionis dovanoja lietuviškąjį nusiteikimą ir kaip gabiausiąjį klieriką siunčia į Dv. Ak-ją ruoštis profesūrai. Akademiją baigia geriausiu diplomu ir laikinai persikelia į Kauną dėstyti klierikams dogmatikos ir „Plačiojo Katekizmo“. Darbas seminarijoje atskleidžia nepaprastus jauno profesoriaus pedagoginius gabumus. Žemesniesiems kursams Maironis dėsto ne lotyniškai, kaip buvo įprasta, o *lietuviškai*. Aišku, tai buvo naudingiau, nes pirmųjų kursų klierikai ne taip jau sėkmingai vertėsi lotynų kalba. Per dvejus metus jaunas pedagogas laimėjo visų klierikų simpatijas, ir jų persiskyrimas buvo tikrai ašaringas. Akademijoje jauną profesorių gerbė ir studijozai. Paskyrus Akademijos inspektorių Klopotovskį Metropolitu, rimčiausias kandidatas į jo vietą buvo kun. Maculevičius. Šiai vietai užimti reikėjo dignitatis, bažnytinės hierarchijos laipsnis, kurį Metropolitas Klopotovskis ir suteikia: Mačiulis — Mogyliavo Katedros garbės kanauninkas. Žemaičių Kapitula atstovu į Kolegiją išrenka Maironį, tačiau

nesantį aktualiu kapitulos nariu ir dėl to neturinčiu Kolegijoje atstovo teisės. Vysk. Paliulionis Maironį padaro Žemaičių Katedros Kapitulos Prelatu. Vadinasi, jaunam profesoriui pavedama įvairios pareigos ne už laipsnius, o laipsniai — paaukštinimai už pareigas. 15 metų — ligi 1909 — sąžiningai ėjo šias pareigas, skaitydamas teisės ir moralinės teologijos paskaitas. Šiais metais miršta Žem. sem-jos rektorius, ir vyskupas eiti toms pareigoms pasikviečia Maironį, žymiausią Peterburgo Dv. Akademijos profesorių, teologijos daktarą, apgynusį 1903 met. disertaciją „Praelectiones de iustitia et jure". Dvidešimt trejus metus vadovavo Kauno kun. seminarijoj — vadovavo rūpindamasis ja, kaip sąžiningas tėvas: pastatydino puikius, moderniškus, higieniškus rūmus, įvedė 7 kursus, dėstomąja kalba įvedė lietuviškąją. Daug auklėtinių išleido didis Bažnyčios darbuotojas, kurie, išsiskirstę po tolimiausius Lietuvos kampelius, dirba Kristaus vynyne.

Maironio darbai tautai. Kalbėdamas apie velionies nuopelnus mūsų tautai, noriu pabrėžti jo nuopelnus tautos žadinimo darbe, nes, suprantant šią temą plačiau, skaitysime nuopelnu tautai visa, ką jis yra geresnio nuveikęs.

Šiam tautos žadinimo darbe Maironis turėjo dvi didžiules auditorijas: mokslo įstaigas, kuriose jis dirbo, ir spaudą. Nuopelnus lietuviškumui pasiektus per mokyklą būsime bene aukščiau apibūdinę. Čia kiek papildysime. „Auszra" ir „Varpas" nuėjo kuone partiškumo keliais. Jų antiklerikališkas atspalvis buvo beatbaidąs iš tautiškojo darbo katalikiškai nusiteikusią visuomenę. Lietuviškasis judėjimas buvo gavęs socijalistiškojo judėjimo pobūdį. Tai buvo pragaištinga visam judėjimui. Reikėjo stiprių, didelių asmenybių, kurios savo autoritetu perskirtų tuodu judėjimu kiekvienam suteikdamas savo vietą. Maironis, būdamas šiuo reikalu aiškaus nusistatymo mokykloje, bendradarbiaudamas to meto laikraščiuose, ypač „Apžvalgoje", tautiškąjį judėjimą padaro gyvu dinamišku visos tautos reikalu. Pirmą kartą „Pavasario Balsai" išėjo 1905 metais, vadinasi, tuoj atgavus spaudą. Tai reiškia, kad pilni ugnies eilėraščiai „Broliai, į darbą" (1887), „Nedaugel, broliai..." „Nenusiminkim" (1890) ir kiti kitoki, kurie karštu patrijotizmu, pasiryžusiu, nenugalimu net egzaltuodavo jaunuomenę, buvo skaitomi sunkiausiais priespaudos laikais, teikdavo jėgų, atsparumo, vilties. Ir menkai vertintumėm Maironį, jei jo eilėraščiai — dainos būtų neišėję iš laikraščių puslapių. Entuzijastiški studentai ir klierikai išnešiodavo šias daineles po visą Lietuvą. Kas gi iš mūsų nemoka ir nedainuoja „Kur bėga Šešupė", „Graži tu, mano..." „Kur lygūs laukai" ir t.t. O „Marija, Marija", „Kad širdį tau skausmas" ir kt. tapo bene gražiausiomis bažnytinėmis giesmėmis. Jeigu dar dabar, radio, patefonų ir kino šliagerių gadynėj, taip jas mėgstame ir vertiname, tai anais laikais jos buvo aliejus, degąs įsižiebusiose lietuvių širdyse.

Maironio darbai visuomenei. Sunku suderinti kūrybą, ypač individuališkąją su visuomeniškuoju veikimu. Kūrėjas lirikas, koks ir yra Maironis, privalo gyventi sau ir savyje. Jis reikalingas tylos, vienatvės — sąlygų, kuriose galėtų įsiklausyti savo širdies plakimo, savo dvasios kalbos ir ją melodingai pasipasakoti. Visuomeniškasis darbas kūrėją liriką išblaško, jo žvilgsnį nukreipia į aplinkumą, aplinkumos pasaulį deda į kūrėjo širdį. Kūrėjas ima sirgti ne savimi, o visuomene, ir jos interesai virsta jam kūrybiškąja medžiaga: lirika suvisuomeniškėja, jei taip galima pasakyti. Lygiai taip atsitiko ir su Maironiu. Jis — lirikas visuomenininkas. Jis žvelgia į to meto gyvenimą, esamoji būklė jį kankina, ir šias kančias jis išgieda. Štai dėl ko Maironis nevertinamas, jo kūryba numojama. Likimo pasityčiojimas!

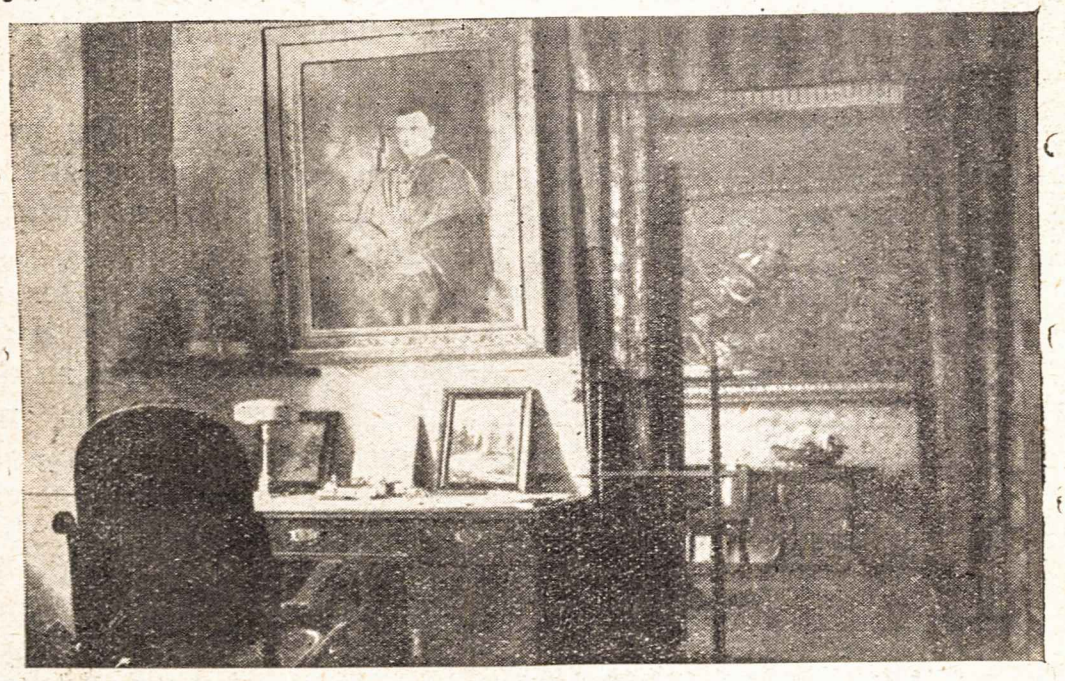

Maironio darbo kabinetas „N. R.“ klišė.

Maironis visuomenininkas ne tik savo dailiojoj kūryboj, jis — visuomenininkas ir gyvenime. Būdamas dar Dv. Akademijos profesorium, nepakenčia katalikiškosios visuomenės politinio pakrikimo. Trys žymiausieji Lietuvos vyrai, dvasiškiai — Maironis, Jakštas ir Būčys — surašo projektą krikščionių demokratų partijos programai, kuri savo pagrinduose liko nepakeista lygi šių dienų. Vadinasi, Maironio idealai sutampa su krikščioniškosios demokratijos idealais, būtent: pasiekti tokios civilinės santvarkos, kurioje visos visuomenės, juridinės ir ekonominės pajėgos siekia visuomeninės gerovės tuo būdu, kad galutinėje sąskaitoje pakeltų žemesniųjų luomų gerovę. Aišku, toks demokratijos supratimas naturaliai kyla iš Kristaus mokslo, ir Maironis, būdamas teologijos daktaras, kitoks nė negalėjo būti kaip tik demokratas.

Žiūrėdamas į Lietuvą, kaip į katalikišką šalį, negalėjo suprasti, kokiu būdu priviso „... tų partijų tarp mūsų, jų programų ir barnių“, kiek „... vargiai pas vargšą blusų atsiras už

Bern. Brazdžionis

Tyla didžioji

Iš kur esi tyla didžioji
pas mano langą pamaldžiai parymusi,
ar ne tave andai kaip mielą seserį vedžiojau
senų eilėraščių ilguose rimuose.

Kad tu nebūtum eidama suklupus,
ar būtum ar nebūtum pasikėlusi —
kieno akis, kieno o lūpas
mačiau užkeltas tąnakt aukšto telegrafo vielose...

Tai aš, jau atmenu, tai aš žiūrėjau į mėnulio drignės ratą
aš, prie tos žemės prisirišėlis, —
kalbėjo lūpos, bet širdis jų nesuprato,
širdis išėjusi, tiesos ir pasakos abi šalis.

---

marškinių". Vadinasi, didysis Dainius, sielodamasis dėl susiskaldymo į smulkias partijas toli gražu nereikalauja, kad visa visuomenė sutilptų vienoje partijoje, jis juk bendradarbiavo sustatant krikščionių demokratų partijos programos projektą, o paremdamas Darbo Federacijos judėjimą rašo „Federantų Himną", kuriame iškelia laisvės, lygybės ir brolybės principus.

Pakelti socijaliniam ir politiniam lietuvių susipratimui Kaune įsteigia socijologinius kursus.

Džiaugdamasis kultūrinėmis lietuvių organizacijomis, jas gausiai paremia ne tik morališkai, bet ir materijališkai. Jo atrestauruotuose rūmuose rado prieglaudą Viešasis Katalikų Knygynas, Katalikių Moterų Draugija ir kitos.

Ypač įdomus velionies testamentas, kuris aiškiai atvaizduoja mūsų dainiaus visuomeniškumą. Jis skiria gausias sumas Šv. Vincento a Paulo Dr-jai, Katalikių Moterų Dr-jai, Stud. At-kų Dr-jai, Kauno „Pavasario" Kuopai, Zitiečių Dr-jai ir šv. Luko ligoninei.

Trumpai — Maironis džiaugėsi augančiu katalikiškuoju veikimu ir, kiek galėdamas, jį rėmė.

Maironio vieta lietuvių tautos istorijoj. Apibūdinęs Maironio nuopelnus Bažnyčiai, tautai ir katalikiškajai visuomenei, antrame straipsnyje „Maironis — kūrėjas" nagrinėsiu šios didžios, taurios asmenybės dailiąją kūrybą. Tada tik reziumuojant bus galima nustatyti tą didžiulį vaidmenį, kurį jam teko suvaidinti mūsų tautos istorijoj. Šiuo tarpu noriu priminti tiek, kad Maironis, nors ir senosios kartos atstovas ir bene žymiausias atstovas, mokėjo suprasti ir mūsų dienas, mūsų kartos darbus ir prie jų prisidėti ar tai skaudžiu kritikos žodžiu ar tai pozityvišku darbu. Tatai šio didžio Veikėjo asmenybę iškelia dar aukščiau, jam teikia dar didesnės pagarbos, didesnių simpatijų. Bet apie tai kitame straipsnyje.

A. Maceina

Prometėjiškosios kultūros tragedija

„Kirvis jau pridėtas prie medžio šaknų“ — su pasibaisėjimu kartojami šiandie Kristaus pirmatako žodžiai. Ir iš tikro! Europos horizontai nepranašauja giedros. Tai, kas šiandie vyksta viešojo ir privatinio gyvenimo gelmėse, žada ne palaimingąją kūrybą, bet karą visu plotu. Sumašinėjęs pasaulis yra pilnas prieštaravimų. Moderniškoji kultūros kryptis gyvena didelę tragediją. Šiuo tad straipsniu ir bus bandoma parodyti, kaip eina prometėjiškosios kultūros išsivystymas. Prometėjiškąja kultūra yra vadinama tokia kultūros kryptis, kuri atsisako nuo atbaigiamosios religijos pagalbos ir gyvenimo tikslus bando pasiekti tik grynai prigimtomis žmogaus pastangomis.

*
* *

Atsisakyti nuo atbaigiamosios religijos reikšmės kultūros idealų realizavimui, dar nereiškia paneigti pačią religiją. Čia religija nėra tiek griežtu būdu neigiama, kiek pastumiama į šalį ir visiškai nepaisoma, paskelbiant, kad viena kultūra savo priemonėmis galinti žmogui sukurti pilnutinės laimės būklę. Religijos pagalbos tam visai nereikalaujama. Tai yra praktiškojo deizmo nusistatymas: palikti Dievo veikimą šalia žmogaus veikimo, nepaisyti Jo nurodymų, Jo sukurtos tvarkos ir Jo sprendimų.

Pažvelgę į istorinę kultūros eigą, galėsime pastebėti, kad šitoks praktiškas religijos paramos ignoravimas ir stengimasis be Dievo prieiti prie tobulos laimės žmonijoje, nekartą yra pasireiškęs, pradedant nuo pirmųjų jos gyvavimo dienų. Apreiškimo pasakojamas puolimas, įvykęs dar rojuj, buvo ne kas kita, kaip tik toks puikus nusistatymas pasiekti dieviškumo prieš Apvaizdos sprendimus. Šitą žmogaus puikybės idėją, surištą su tragiškomis pasėkomis gražiai atvaizdavo senas graikų mitas apie prikaltą prie Kaukazo uolų Prometėjų. Kai Dzeusas nutaręs išnaikinti žmonių giminę, Prometėjus pavogęs iš dangaus ugnies, atnešęs ją žemėn, išmokęs žmones ja naudotis, tuo būdu sukūręs kultūros pradus, eidamas prieš vyriausiojo dievo nutarimą. Bet už šitą savo žygį Prometėjus buvo prikaltas prie Kaukazo uolos, o plėšrus vanagas kas trečia diena atlėkdavo ir draskydavo jo jaknas. Tai buvusi bausmė už norą padaryti žmoniją laimingą, nepaisant aukštesnių nusprendimų.

Prometėjaus likimą graikų mito mintis laiko simboliu likimo kiekvienos kultūros, kuri savo pačios priemonėmis nori pasiekti pilnutinę laimę, visiškai nepaisydama religijos nurodymų. Todėl šitokia kultūros kryptis vadinama prometėjiška, o pati problema įgauna *prometėjizmo* vardą. Tačiau prometėjizmas, vadinasi, kultūros noras savo pačios priemonėmis sukurti žmogui pilnutinės laimės būklę, neturi ir negali turėti logiško pateisinimo.

Kultūra pačioje savo esmėj yra bejėgė visu pilnumu pergalėti pasaulyj viešpataujantį blogį, be ko laimės pasiekimas yra neįmanomas. Bet įdomu panagrinėti, kokios yra psichologiškos priežastys šitokio prometėjiško nusistatymo. Kas pastūmi žmogų į šitokį Apvaizdos sprendimams prieštaraujantį norą, nors, giliau pagalvojus, galima nesunkiai prieiti išvados, kad šito noro realizavimas būtinai turės tragišką galą.

Prometejizmo šaknų reiktų ieškoti atpalaiduotame žmogaus kūrybiškume. Juk kūryba kaip tik ir stengias išviršinę tikrovę palenkti išvidinei idėjai, palenkti taip, tiek ir tokiai idėjai, kokiai *nori* kuriąs subjektas. Vadinasi, kūryboj išviršinės tikrovės dėsniai turi pasiduoti išvidiniams subjekto sąmonės reikalavimams. Žmoguje visuomet glūdi linkimas tikrą gyvenimo dėsnį *„aš noriu taip, kaip turi būti“* padaryti atvirkščiai: *„turi būti taip, kaip aš noriu“*. Bet kūryboj šitas linkimas yra ypatingai stiprus. Tiesa, transcendentiniai daiktai spiriasi prieš šitą žmogaus norą, kovoja su juo nebylią, bet labai juntamą kovą, vis dėlto daugiau ar mažiau jie turi pasiduoti ir nusilenkti kūrėjo norams, priimdami naują formą. Kūryboj imanentinė buitis ima viršų ant transcendentinės buities. Kylant kultūrai ir didėjant kūrybos priemonėms, šitoji kova žmogui darosi vis lengvesnė. Materialinis pasaulio gaivalas — net ir pats žmogaus kūnas — vis labiau pralaimi kovą ir pasiduoda apipavidalinamas pagal žmogaus norimą idėją. Bet štai didelio kultūros klestėjimo metu kaip tik ir atsiranda labai reali pagunda *įtikėti į kūrybinių savo jėgų visagalybę* ir *lenkti išvidiniams savo norams ne tik kontingenčius prigimties dėsnius ir kontigenčią buitį, bet net ir amžinuosius Dievo įstatymus, o kraštutiniam atvejuje net ir patį Dievą.* Čia sąmonės norai yra pastatomi aukščiau už Absoliutinę buitį ir josios sprendimus, žmogaus reikalavimai peržengia savo teisėtumo ribas, ir tuomet prasideda kova ne tarp medžiagos ir dvasios, bet tarp dvasios ir Absoliuto, tarp kontingenčios pasėkos ir Absoliutinės priežasties. Savo galybės jutimas pastūmi žmogų kovoti šitą kovą arba visai atvirai arba visiškai nepaisyti to, kas nepareina nuo jo sąmonės nusistatymų. Žmogus mano galėsiąs pats save išganyti, vis tiek koks tas išganymas būtų reikalingas. Taigi psichologiškai imant, *į prometejišką nusistatymą žmogų pastūmi atpalaiduotas didelių kūrybinių savo galių jutimas.*

Bet nereikia padaryti klaidos, prometėjizmo esmės ieškant apskritai žmogaus siekime pilnutinės buities ir pilnutinės laimės. Todėl ir Rudolf Eucken, spręsdamas kultūros problemą, nevisai teisingai yra supratęs prometėjizmo esmę. Jis sako, kad „religinis nusiteikimas (ein frommer Sinn) žmonijos geidime pilnutinio savarankiškumo ir savaveiklumo matė žmogaus galių pertempimą, peržengimą prigimties nurodytų ribų ir išdidų nusikaltimą. Tokiam galvojimo būdui kultūros nepasisekimai lengvai atrodo, kaip bausmė už žmogiškąją puikybę. Tos rūšies įsitikinimai glūdi babiloniečių pasakojime apie nupuolimą ir

bokštą, kuris turėjęs siekti dangų, toliau jie pasirodo Prometėjaus legendoj, juos galima įžiūrėti ir padavime apie Faustą, tik čia per didelio žinojimo troškulys atmetamas, kaip peiktinas“[1]). Tuo tarpu religija peikia ne patį siekimą pilnutinio išsivystymo ir pilnutinio žinojimo, bet tojo siekimo *būdą*. Kitaip nė būti negali. Juk neigimas pačio siekimo būtų tuo pačiu prigimties neigimas, nes žmogus iš prigimties nesulaikomai veržiasi į pilnutinės buities laipsnį, į pilnutinį išsiskleidimą ir tobulą apvaldymą žemesniųjų pradų. Bet visai kitas dalykas, *kuo būdu* žmogus šito pilnutinio išsiskleidimo siekia. Taip pirmųjų žmonių puolime, taip Babilono bokšto tragedijoj, taip Prometėjaus ir Fausto legendoj žmogaus siekimai sudūžta ne dėl pačio laimės noro, bet dėl to, kad tą norą realizuoti stengiamasi tik *savo* galiomis, visai nepaisant amžinųjų Dievo nurodymų, o dažnai einant net prieš juos. Čia susikerta dvi tvarkos: amžinoji Dievo nustatytoji ir žmogaus panorėtoji. Iš šitos kolizijos, suprantama, laimėtoja turi visados išeiti dieviškoji tvarka. Tuo tarpu žmogiškoji tokiu atveju sudūžta paprastai į savo pačios užgaidas. Bet patys žmogaus norai gali siekti ir toliausiai — ligi pačios begalybės, jeigu jie nėra priešingi Dievo nustatytai tvarkai ir realizuojami su antgamtiškuoju pritarimu bei pagalba, — čia negali įvykti jokio sudūžimo, nes Euckeno minima puikybė glūdi ne prigimties veržimesi (o tai kaip tik ir yra prigimties veržimasis), bet jo realizavime prieš nustatytą Dievo tvarką. Pirmieji žmonės nupuolė ne dėl to, kad panorėjo būti dievais, vad., įsigyti dieviškumo, nes ir Kristus tai pažadėjo žmonėms, bet dėl to, kad ėjo ne tuo keliu, net priešingu, negu buvo Dievo nurodyta. Prometėjus buvo prikaltas prie uolos taip pat ne dėl to, kad norėjo žmonėms pagelbėti, bet dėl to, kad šitoji pagalba buvo priešinga Dzeuso nutarimui. Net ir Faustas žinojimo troškulio kankinamas netenka vilties ką nors tikra sužinoti ne dėl to, kad *norėjo* žinoti, bet kad stengėsi šitą savo norą patenkinti tik savo jėgomis. Vadinasi, prometėjiško nusistatymo tragedija glūdi ne pastangose siekti pilnutinės laimės, be tųjų pastangų realizavime prieš nustatytą Dievo tvarką.

Šitokio nusistatymo nuodėmingumas glūdi formaliniam pasipriešinime Dievo valiai. Čia žmogaus sprendimai yra pastatomi aukščiau už Apvaizdos sprendimus, sąmoningai niekinami ir laužomi. Todėl paprastai toks kultūros nusistatymas sulaukia teisėtos sau bausmės. Šitoji bausmė kyla iš to, kad kultūra sueina į koliziją su visuotiniu laimės troškimu ir, negalėdama jo patenkinti, privalo arba grįžti atgal, arba eiti toliau ligi asmens vertingumo sunaikinimo. Ontologinės pasaulio tvarkos, nustatytos neklystančiu Dievo sprendimu, lenkimas savo sąmonės reikalavimams, tiesiog skelbimas jai kovos yra ne kas kita, kaip kova prieš patį save. Juk ir pats žmogus įeina į ontologinę visatos tvarką ir klauso josios dėsnių, kurie palaiko jo buitį.

---

[1]) „Geistesprobleme und Lebensfragen“ 164 p. Reclam, Leipzig 1921.

Tuo tarpu sukilimas prieš šituos dėsnius, prieš šitą tvarką reiškia jų griovimą visų pirma *pačiam savyj,* ardymą savo buities, savęs pačio naikinimą, vedantį į visišką nusimįnimą ir net į žuvimą.

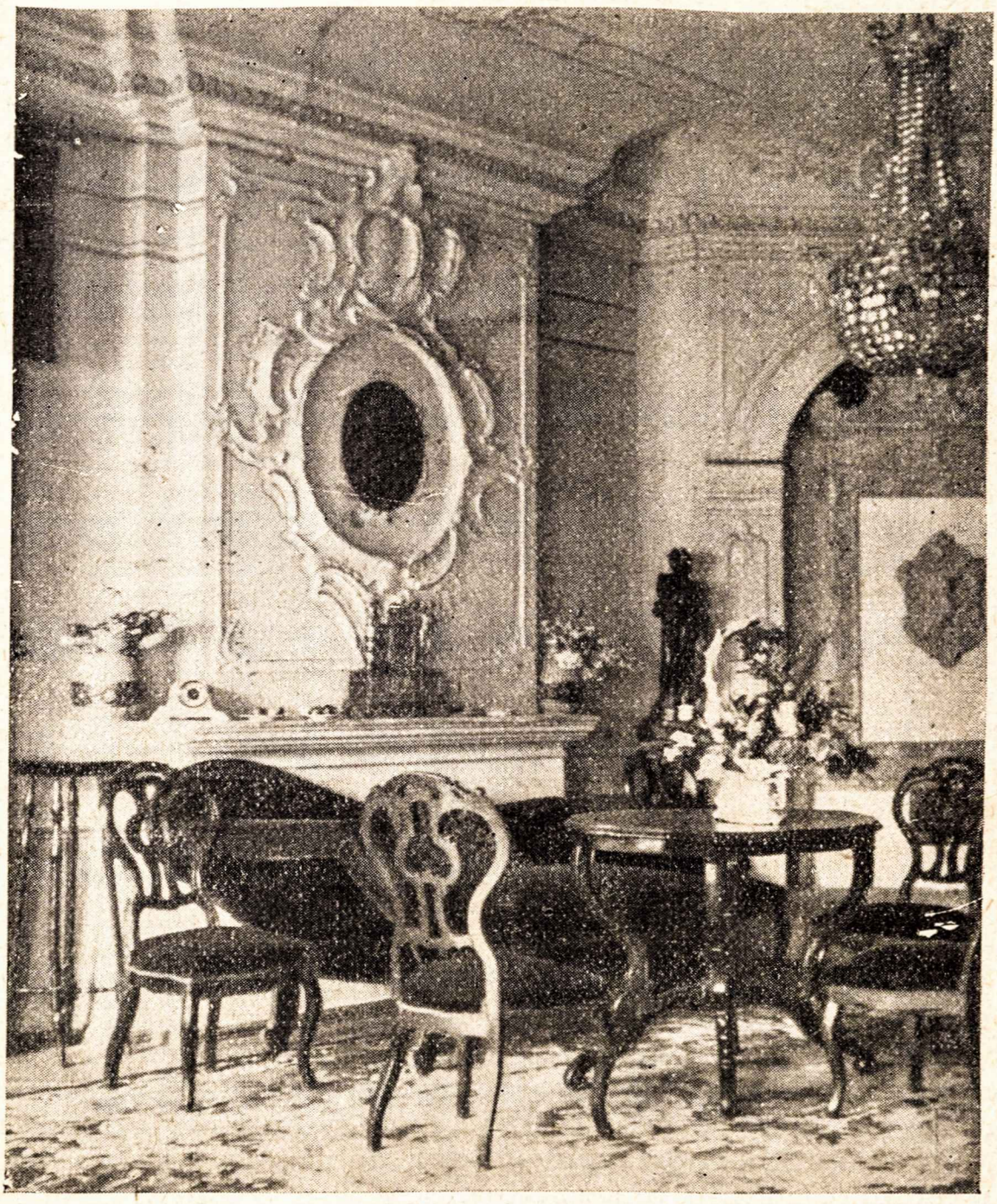

Maironio saliono kampelis. „N. R.“ klišė.

Todėl A. Rademacheris teisingai pastebi, kad „nepripuolamas dalykas, bet atitinkąs sielos dėsnius yra tas faktas, kad paskui pakilusią grynai žmogiškąją kultūrą seka kultūrinis pesimizmas“[1]).

Prometėjizmo tragedijos veiksmas paprastai pereina trejetą tarpsnių. *Visų pirma* išeina aikštėn ir ima viršų atpalaiduotas

[1]) „Religion und Leben“ 64 p.

tikėjimas į kūrybinę savo visagalybę, į kultūros pajėgas sukurti pilnutinės laimės būklę. Šiuo metu gyvenimas pasidaro *antropocentrinis,* nes žmogus, kaip galingiausia pasaulio būtybė, pastatoma į viso ko centrą ir padaroma viso ko matu. Dievas dabar nustumiamas visai į šalį arba pradedamas net atvirai neigti. Tasai minėtas gyvenimo dėsnis „aš noriu taip, kaip turi būti" dabar perkreipiamas atvirkščiai: ne tik praktikoj, bet ir teorijoj „turi būti taip, kaip aš noriu". Vadinamoji *sąmonės filosofija* dabar paima viršų ant *buities filosofijos.* Ne transcendentiniai daiktai apsprendžia žmogų, bet žmogus daiktus, įrašydamas juosna savo dėsnius ir savo reikalavimus. Tuo būdu žmogus esti sudievinamas, grynojo žmogiškumo siekimas darosi galutinis gyvenimo tikslas, kuriam pasiekti kultūra turinti duoti reikalingų priemonių.

Jeigu žmogus yra viso ko centras ir matas, dar daugiau, jeigu jis yra tiesiog dievas, tuomet suprantama, kad kultūra privalo jam tarnauti, suteikdama jo polinkiams kuo daugiausia įvairių gėrybių. Tuo būdu žengiama į *antrąjį* tarpsnį, kada kultūra netenka idealinio savo pobūdžio ir virsta utilitarine. Tuomet ateina utilitarizmo ir epikureizmo gadynė. Dabar kultūra tiek tevertinama, kiek ji duoda žmogui naudos ir didina jo pasitenkinimą. Čia ji esti tiesiog verste verčiama pateisinti ja pasitikėjimą, kurį parodė prometėjiškai nusiteikęs žmogus. Nepasotinamas sielos alkis, atsisakęs siekti antprigimtųjų gėrybių, esti verčiamas tenkintis vienos kultūros laimėjimais. O šitie laimėjimai nėra tiek tobuli, kad jau visiškai patenkintų neribotą dvasią. Bet juk kitokių prometėjiškasis žmogus nežino ir net nenori žinoti. Tad jis stengiasi išspausti iš kultūros, kiek galėdamas daugiau, jis kuria kuo įvairiausių gėrybių, jis jų ieško tiesiog net patologišku įkarščiu. Visa tai, žinoma, yra didis pažangos akstinas. Todėl šiuo laikotarpiu kultūra pakyla labai aukštai ir žmogus sukuria iš tikro nuostabių dalykų, kurie daugeliu atžvilgių palengvina žemės gyvenimą. Bet ar tuo pasiekta trokštamoji pilnutinė laimė? Šitas klausimas, iškilęs žmogaus sąmonėj, yra pirmas smūgis atpalaiduotam pasitikėjimui kultūros galybe. Tiesa, žmogus dirba ir toliau be pasilsio, ir toliau kuria, bet gimęs abejojimas nuolat auga, o sielos alkis tuo tarpu nė kiek nemažėja. Tikėjimas į palaimą teikiančią kultūros galybę kiekvieną kartą esti vis smarkiau sukrečiamas. Žmogus aiškiai mato, kad kultūra reikalauja neapsakomai daug darbo ir vargo ir viso to ji neapmoka tobulu, tyru džiaugsmu. Josios laimėjimai žadina sieloj dar didesnius troškimus, padaro žmogų vis daugiau norintį, o tuo tarpu ji nepajėgia šitų norų patenkinti. Ji nuvilioja žmogų prie tolimų ir svetimų dalykų ir užmiršta artimus bei savus; ji atitolina žmogų nuo prigimties ir jo gyvenimą padaro mechanišką — dirbtinį. Bet juk prometėjiškasis žmogus neturi jokios kitokios išeities. Jis paskelbė kultūrą galinčią sukurti jam pilnutinę laimę, jis atsisakė nuo atbaigiamosios religijos pagalbos ir pats vienas pra-

dėjo ieškoti kelio į išganymą. Bet įkyrus abejojimas kultūros visagalybe vis giliau siurbiasi į jo širdį. Kiekviena diena atneša vis naujų nusivylimų savo laimėjimais. Kultūra vis labiau atrodo esanti netinkanti *priemonė* pilnutinei laimei siekti. Bet juk kitokios priemonės nėra ir negalį būti. Kur kitur jokios pagalbos nesą. Matyt, kad žmogaus veikimas yra pats sau tikslas, kad kurti reikia dėl pačios kūrybos. Tuomet iškyla nauja mintis: *kultūra yra gyvenimo tikslas.*

Su šituo nauju nusistatymu yra žengiama į *trečiąjį* prometejizmo tragedijos tarpsnį. Pirmiau kultūra buvo priemonė naudai ieškoti, dabar ji pasidaro *tikslas.* O kuo tuomet tampa žmogus? Juk *jis* kuria kultūrą. *Žmogus darosi tada tik grynu įrankiu kultūrai kurti.* Pirmiau *jis* buvo gyvenimo tikslas, dabar tapo tik priemonė. Visas vargas, visos pastangos, galop jis pats gyvena ne kam kitam, kaip tik tam, kad pastūmėtų priekin kultūros eigą. Šitoks nusistatymas, tiesa, grąžina kultūrai idealinį charakterį, bet jis visiškai atima iš žmogaus tąjį aukštą apie save manymą. Dabar jau ne žmogus darosi viso gyvenimo centras, bet kultūra, kaip tokia. Vadinasi, per atpalaiduotą pasitikėjimą savimi, per patologišką kultūros gėrybių kūrimą ir vartojimą prieinama prie visiško išsižadėjimo nelygstamo savo asmens vertingumo, ir nusileidimo ligi įrankio kategorijos. Tas sudievintas žmogus, tas išdidęs pasikėsintojas prieš Apvaizdos sprendimus tampa nuolankia kultūros priemone, o pats kultūros kūrimas, neturįs jokio tikslo ir jokių gairių, atsipalaidavęs nuo žmogaus ir eidamas savais keliais, neišvengiamai praranda savo dvasingumą ir tampa beprasmišku procesu.

„Kaip atrodytų mūsų kultūra, — klausia Eucken'as, — jei ji kuomet nors išsivaduotų iš po gaivinamo dvasios principo ir virstų savystoviu tikslu, kuomet žmogus jai tarnautų, būdamas ne daugiau, kaip josios įrankis? Ar tada ji nevirstų visa naikinančia jėga, kuri net iš žmogaus be atodairos čiulptų jo gyvatos syvus? Ar tas triukšmingas kultūros darbas nenueitų niekais?“[1])

Prometėjišką žmogų ištinka tikras Prometėjaus likimas. Puikiu savo nusistatymu užsitvėręs kelią į religiją, jis pats save prikala prie netobulų kultūros laimėjimų, lyg prie kokių Kaukazo uolų. Gyvenimas įrodo, kad juo aukštesnis yra gyvenimo laipsnis, juo labiau jis laisvina žmogų iš gamtos būtinumo. Ir priešingai, juo leidžiamės žemiau, juo labiau žmogaus darbai netenka laisvės ir esti vergiami geležinio gamtos dėsningumo. Todėl atsisakymas nuo siūlomos religijos pagalbos reiškia atsisakymą nuo didelės laisvės dalies ir laisvą prisiėmimą geležinių ir nepermaldaujamų gamtos grandinių. Bet argi šitas prisirakinimas prie *apribotų* žemės gėrybių jau panaikina *pilnutinės* laimės troškimą? Anaiptol! Jis lieka ir kas kartas vis darosi smarkesnis. Juk tai yra neatbaigtos prigimties veržimasis į atbaigimą, tai buities pilnybės ilgėsys. Jau senovės romėnai saky-

[1]) Cit Fr. Savicki „Gyvenimo prasmė“ 98 p.

davo, kad prigimtį galima išvyti ir šakėmis, tačiau ji visados sugrįš[1]). Taip ir laimės troškimas. Joki sofistiški išvedžiojimai, joki gudrūs išsisukinėjimai neatbaigtos buities nepatenkina ir nenuramina. Tobulumo ilgesys visados grįžta dar su didesniu smarkumu. Jis drasko prisikalusiojo žmogaus dvasią, ir čia pasikartoja ta pati tragedija, kurią Prometėjus apibūdino šiais žodžiais: „Aš savo mintimis ėdu savo širdį!“ Čia atsiranda tas plėšrus vanagas, kuris kas trečia diena atskrisdavo pas prikaltąjį Prometėjų ir draskydavo jo jaknas. Daugelis dailininkų yra piešę retėžiais prirakintą erelį, sukruvintais sparnais besiveržiantį į mėlynas padanges. Tai yra prometėjiško žmogaus likimas, su tuo skirtumu, kad žmogus pats save savo valios nusistatymu prirakino ir susikruvino į savo pačio sukurtas netobulos laimės atlaužas.

Štai kaip eina prometėjizmo tragedijos vystymasis. Ir josios išsimezgimas yra galimas dvejopu būdu: arba grįžti prie paniekintos religijos arba visiškai žūti. Dažniausiai pasirenkama pirmoji išeitis, nes begalinis savęs naikinimo skausmas tiek paskirus asmenis, tiek ištisą kultūros kryptį paklupdo prieš Dievo altorių. Tuo būdu vėl atstatoma sugriautoji tvarka ir pradedamas kurti naujas gyvenimas.

Jeigu dabar bent trumpai dirsteltume į naujųjų laikų kultūros eigą, pamatytume, kad ji perėjo tuos visus tris minėtus tarpsnius. XV, XVI ir XXVII šimtmečiai arba vadinamasis renesansas juk tai buvo ne kas kita, kaip tik ištisa eilė pastangų sukurti antropocentrinį gyvenimą, kaip priešgynybę vidurinių amžiu teocentrinei santvarkai. Vidurinių amžių žmogus gyveno Dievuje ir Dievui. Visas pasaulis jam atrodė kaip vienas milžiniškas, nesugriaunamas, nepaneigiamas Dievo pasireiškimo ir buvimo įrodymas. Net augalai ir gyvuliai, pasak L. Bopp žodžių, buvo jam antgamtinių santykių simboliai[2]). Tuo tarpu renesansas per pagonizmą sugriovė tuos ryšius, kurie jungė tikėjimą su žinojimu, Dievą su žmogum, dangų su žeme. Žmogus dabar pasidarė viso ko centras ir matas. Renesansas atrado *atpalaiduotąją asmenybę*. Negalima sutikti su kultūros istoriku Jokūbu Burchardtu, kai jis sako, kad viduriniais amžiais „žmogus jautėsi tik kaip rasė, tauta, partija, korporacija, šeima ar kaip kokia kitokia bendrumo forma“ ir kad tik renesansas iškėlė „visa jėga subjektyvumą; žmogus pasidarė dvasinis individas ir jautėsi toks esąs“[3]). Juk vidurinių amžių tikėjimas į asmeninį sielos nemirtingumą, į atsakingumą už asmeninius nusikaltimus, į asmeninį prisikėlimą, į asmeninį teismą — argi nereiškia tikro savo asmenybės pajautimo. Be to, garsūs to meto menininkai ir mokslininkai argi nebuvo individualūs savo gyvenime ir kūry-

---

[1]) „Naturam expėllas furca, tamen usque recurret.“

[2]) „Wir sind die Zeit“ 19 p. 1931. Freiburg i. Br.

[3]) „Die Kultur der Renaissance in Italien“. I 180—181 p. Leipzig, Reclam.

boj. Tiesa, šitas individualumas buvo visados susirišęs su praeitimi ir dabartimi ir todėl buvo *organiškas*. Jis visados išlaikė *objektyvų* pobūdį. Tuo tarpu renesansas atpalaidavo individą nuo visokio sąryšingumo su bet kuo ir todėl sukūrė *atpalaiduotąją asmenybę*, o per ją ir atpalaiduotą gyvenimą. Renesanso individualumas pasidarė visiškai *subjektyvus*. Čia kaip tik ir prasidėjo vyrauti toji *sąmonės filosofija*, ontologiškąją pasaulio tvarką lenkianti subjektyviems savo nusistatymams ir reikalavimams. Prometėjiškas naujosios kultūros nusistatymas buvo paskelbtas.

Suprantama, kad Europa, pusantro tūkstančio metų buvusi krikščioniška, negalėjo taip staiga nusikratyti bet kokia religijos įtaka. Nei tuomet nei šiandie nėra tokios žmonių bendruomenės, kuri nepatirtų vienokio ar kitokio religijos veikimo. Juk visas dabartinis gyvenimas dar tebėra persunktas religine nuotaika. Kiekviena žemės kertelė žmogui vis primena kitą tikrovę: miestuose ir kaimuose bažnyčios, kalnuose koplyčios, prie kelių kryžiai ir statulos, namuose paveikslai, žmonių vardai, šventės, priežodžiai ir net keiksmai. Bet visa tai dar anaiptol nelaiduoja, kad šalia šitų išviršinių religijos apraiškų neitų išvidinis nusigrįžimas nuo pačios religijos. Šitokiu nusigrįžimu kaip tik ir buvo pažymėtas renesanso laikotarpis.

Po jo ėjo didžiųjų kultūros laimėjimų gadynė. XVIII ir XIX šimt. buvo iš tikro nepaprasto žmogaus genijaus triumfo amžius. Čia buvo sukurti pozityvieji mokslai, čia buvo padarytos milžiniškos reformos, tiek visuomeniniam, tiek ekonominiam, tiek politiniam gyvenime. Technikinė kultūros pažanga, kurios pagalba buvo apvaldomas išviršinis pasaulis, dar labiau skatino žmogų pasitikėti savo jėgomis ir vis menkiau tepaisyti religijos reikalavimų. Charakteringa, kad šiuo metu greta didžiausių kultūros laimėjimų ėjo ir didžiausias nutolimas nuo religijos, net tiesiog atviras pasiryžimas ją visiškai sunaikinti. Jau XVIII šimt. pradžioje buvo įsteigtos masonų ložės ir tuo būdu bvo suorganizuota kova prieš krikščioniškąją pasaulio santvarką. O toji Heckelio, Renano, Strausso sukeltoji audra argi nesikėsino visiškai palaidoti bet kokią religiją? Kultūros ginklais apsišarvavęs žmogus stojo į kovą su pasaulio Kūrėju.

Bet po visu tuo triumfu, po tais nuostabiais laimėjimais ėjo išsekimo ir išdvasėjimo procesas. Daugelio buvo jaučiama, kad šita galvatrūkčiais einanti kultūros pažanga gali pasidaryti tiesiog baisi, gali įtraukti į savo mechanizmą ir patį žmogų. Šitie nujautimai kas kartas darėsi vis aiškesni, ir juos pašalinti nebuvo kuo. Pertekęs naudojimasis kultūros gėrybėmis neslopino tikros laimės alkio, o iš kitos pusės vis labiau buvo jaučiama kad pasiektieji laimėjimai prigimties tobulai patenkinti neįstengia.

„Gilus dvasinės kultūros puolimas, sako Eucken'as, vis labiau puola į akis, kad net šiurpu daros tai atsiminus. Užuot visuomenei vadovavus išmintingiems darbuotojams, kurie savo įtaka

kreiptų visuomenės vairą į tikrąjį kelią, vis dažniau iškyla doros nykštukai. Žmonėse vis labiau ir labiau dingsta noras darbuotis; visus apėmė kaž koki pageidimo dvasia, bet ir geidžiamo pasitenkinimo vis mažiau berandama, kad ir jautuliniuose smagumuose. Vidujinis gyvenimas vis labiau nusmelkiamas. Kiekvienam turėtų būti aišku, jog visoki kultūros laimėjimai tesireiškia gyvenimo paviršiuje, tuo tarpu kai gyvatos centrui nieko neduodama.“[1])

Naujosios kultūros atmosfera buvo pritvinkusi juodais debesimis. Ir XX šimt. pradžia atnešė tokią audrą, kokios Europa dar nebuvo mačiusi. Šiandie jau visai aišku, kad Didysis karas nebuvo karas tik paprasta prasme. Tai buvo griuvimas viso moderniškosios kultūros rūmo. „Viskas suduž!“ — pasigirdo šiurpūs balsai nuo 1918 m. rudens. Sudužo militarinė ir politinė galybė, sudužo kartu ir teorinė bei socialinė santvarka. Naujųjų laikų kultūra pasijuto sukrėsta iš pat pamatų. Ir štai šiuo metu išeina garsusis O. Spenglerio veikalas *„Vakarų žlugimas“*. Jo idėjos yra gimusios dar tosios pritvinkusios atmosferos metu, bet į viešumą buvo paleistos tik po karo. Šitas veikalas charakteringas ne tiek savo minčių teisingumu, kiek tuo trečiojo prometėjizmo tarpsnio nuotaikos apibūdinimu. Juk koks didžiulis skirtumas yra tarp renesanso pasitikėjimo žmogaus galybe ir XX šimt. apsivylimo — net visiško nusiminimo, išreikšto šūkiu „Vakarai žūsta!“ Grynojo žmogiškumo idealo siekimas privedė prie visiško tojo idealo praradimo. Pasitikėjimas kultūros galybe padarė žmogų visai bejėgį. Visokeriopi kriziai visu ryškumu ir baisumu atsistojo prieš moderniškojo žmogaus akis. Kultūros savarankiškumo mintis R. Euckeno liudijimu[2]) naujiesiems laikams turėjo labai daug įtakos. Įvairūs visuomeninio gyvenimo nepasisekimai, apsivylimas tuo atpalaiduotu individualizmu, kuris vieną žmogų padarė žvėrimi kitam, išviso žemiškosios tikrovės nepastovumas pažadino žmogų paguodos ieškoti pačiame kultūros kūrime ir josios pažangą laikyti vienintėliu gyvenimo tikslu. Tai buvo žingsnis į trečiąjį ir skausmingiausią prometėjiškosios kultūros tarpsnį, kuriame visiškas prisikalimas prie netobulų gėrybių pagimdė tą didelę kančią, kurią dabar pergyvena visa kultūringoji žmonija.

Šitoks moderniškosios kultūros atsisakymas nuo religijos, A. Rademacherio žodžiais betariant, yra „tam tikra rūšis antrojo puolimo, tai nuodėmė po atpirkimo. Visas šito puolimo gilumas mūsų nelabai jaučiamas ir išmatuojamas tik dėl to, kad mes patys esame jame įstrigę ir apsupti šita nuodėme pripildytos atmosferos. Bet vėlesnieji laikai, kurie išsilaisvins iš šitos kaltės ir galės į ją pažvelgti kaip į naujos tvarkos atitaisytą, supras milžinišką josios sunkumą“[3]). Ir kai kalbama apie Vakarų žlugi-

---

[1]) Cit. Fr. Savicki „Gyvenimo prasmė“ 93 p.
[2]) „Geistesprobleme und Lebensfragen“ 169 p.
[3]) „Religion und Leben“ 49 p.

mą, tai iš tikro šitas pavojus grės tol, kol kultūra eis savo keliais, visiškai religijos nepaisydama. „Jeigu Vakarai žus, tai ne dėl biologinio dėsnio, pagal kurį kiekvienas perijodas turi savo laiką, kurio negali peraugti, turi savo kilimą ir puolimą, bet tai atsitiks dėl blogai panaudotos laisvės, perskiriant religiją ir gyvenimą“[1]). Juk šiandie gyvenimas arba kultūra eina sau, o religija sau. Religija nepersunkia žmonių santykių. Mokslas, menas ir praktinis gyvenimas šiandie visiškai nepaiso josios reikalavimų ir nurodymų. Dėl to ir visas Europos gyvenimas yra toks nerviškas, toks pakrikęs, tikras šokis ant vulkano, nežinant, kada jis išsiverš. Ir jokios kitos išeities čia nėra. Prometėjiškasis Europos išdidumas pats sau užvertė neperžengiamą uolą ant kelio į pilnutinę laimę ir išviršinę bei išvidinę ramybę.

Taigi ir istorinis naujosios kultūros isivystymas aiškiai parodo, kur atsiduria žmogus, kai tik atssako nuo religijos pagalbos ir pats vienas pradeda prigimtomis priemonėmis ieškoti kelio į pilnutinės laimės būklę. Atsisakymas nuo atbaigiamosios religijos reikšmės kultūros idealų realizavimui iš vienos pusės prirakina žmogų prie netobulų žemiškųjų gėrybių, iš kitos — nepasotintas ir netobulais laimėjimais negalimas pasotinti laimės troškimas slopina dvasios pajėgas net ligi sunaikinimo nelygstamo asmens vertingumo, tampant grynu įrankiu beprasmiškam kultūros procese.

Visa tai rodo, kad ar vienoks ar kitoks religijos ir kultūros santykių iškreipimas suardo gyvenimą ir neduoda žmogui pilnutinės laimės. Atsisakymas nuo atbaigiamosios religijos reikšmės ir pasitikėjimas viena tik kultūra paverčia tą pačią kultūrą beprasmišku procesu, o žmogų aklu įrankiu jo eigoje. Atsisakymas nuo kultūros ir prigimties ir pasitikėjimas viena tik religija padaro negalimą pačią religiją arba mažų mažiausia ją paverčia tuščiu formalizmu. Atpalaiduotas nuo Dievo humanizmas sunaikina kultūrą, atpalaiduotas nuo pasaulio misticizmas sunaikiną religiją. Ir viename ir kitame pilnutinio gyvenimo sukūrimas darosi visiškai negalimas. Dalelės tiesos yra ir humanizme ir misticizme. Bet jos yra perskirtos. Jos ilgisi viena kitos. Humanizmas ilgisi misticizmo, Vakarai ilgisi Rytų, kultūra ilgisi religijos, žmogus ilgisi Dievo. Ir tik sintetiškam jų sujungime galime rasti religijos ir kultūros problemos išsprendimą. Čia turi rasti prideramą vietą tiek Dievo paskyrimas pavergti žemę ir ją apvaldyti, tiek šv. Augustino nerimas ilsėtis Viešpatyje.

---

[1]) A. Rademacher op cit. 98 p.

A. Tyruolis

Iš anų dienų

Nurimęs saulėj ir žieduos
Tyliai tylias dienas menu,
Kurių mums niekas nebeduos,
Kaip tyros meilės dovanų.

Mes žaidėm saulėje laisvai
Ir ramios naktys migdė mus.
Tyliai mums lopšį liūliavai,
Likime mielas ir ramus.

Ir tarp gėlių ir tarp žiedų
Mes skraidėm po plačius laukus.
Iš savo meilės ir maldų
Išpynėm saulei, vainikus.

Tada mus juosė žalumu
Skaisti pavasario banga
Ir globė saulės meilumu
Meili užuojautos ranka.

Bet nešė, nešė mus šalta
Banga link tolimos pilies.
Ir netikėjome tada,
Kad užmarštim ji mus užlies.

O dar praverki man duris.
O išklausyk tylios maldos.
Anų dienų paukščiai atskris
Ir giesmes tas pačias giedos.

Kazys Zupka

Sunkvežimis 17 Nr.

— Atidariau aš savo langą.

Tikrai ištariau tą sakinį. Tuos 4 žodžius pasakiau kaip naivus vaikas. Nes aš norėjau, kad mano langas parodytų pavasarį. O gal ne. Gal geriau — kad papasakotų apie pavasarį.

Jau aną savaitę sakiau šeimininkei, kad išimtų vidaus langą. O taip nepakenčiamai pridulkėjęs, tiek voratinklių! Kad dar atidaromas langelis būtų, bet tik viršus įžambiai pakrypsta, ir nieku būdu nepasiekti apsiblaususių rūkų. Bet ji tik nusijuokė:

— Gal per daug įkaitai jau.

— Kam per daug, — sakau, bet juk Vilija jau eina.

— Palauk, dar sustos. Ar miestą nori šildyti. — Ir nenorėjo.

Vilija tikrai sustojo. Nors ne dėl šalčio.

Tik kad praeitą naktį nebepašalo, išsinešė ji nebereikalingą dubiltą.

Aš pats išbaidžiau senus, įsiaugusius vorus ir nusegiojau plonučiais šilkais austas žvaigždes. „Jūs greit galėsite tuos šilkus suvarstyti vyšnių nyčyse. Ten labiau tiks jūsų verpalas, ir saulė prisegios į juos vaivorykštinių perlų. Jūs matysit, kaip bus gražu. Ir, kai aš nueisiu sodan pirmųjų palazdžių, jūs būsit jau daug daug prisiaudę. O dabar — palaukit".

Atidariau aš savo langą.

Iš tiesų, gal kiek tyloka. Gal todėl, kad čia. Kaime tuo metu, žinau, alksnių viršūnės paukščiais linkdavo, o giesmėm visa apylinkė aidėdavo. Čia tik skersgatvių urvais atklydę miesto atgarsiai su auto signalais, sunkvežimių ratų tarškėjimais iš lėto išsisklaido kaimyninio mūro sienose, sulandžioja į pastoges. Kažkur labai toli — toks džazbandiškas spiegimas.

Bet tai — ne pavasaris. Dar norisi net, kad galėtum visai nieko negirdėti. Kad nuo tų garsų būtų galima užsikišti ausis. Užsikišti ir išbėgti pavilijais į gyvybe pradedančius kvepėti šlaitus. Tik iš ten atplaukia drėgnas gaivalingumas su pavasariu. Vis tiek, kad ir neaidi taip ir nelinksta viršūnės paukščiais.

Ir saulėlydžiai dabar visai nebe tie. Perdien šelmiškai juokavusi saulė sukniubo mažutėse vilnyse, ir tik šįryt dažyti skruostai pradėjo skalautis sidabrinėm pakrančių putom. Lilia kremas tirpo ir tirpo, ružavai dažydamas pakrančių sidabrą, sudūžtančias vilnis ir siauručiais, išsiblaškiusiais ruoželiais sunkėsi į vandenų tolumą. Gal ir visus vandenis būtų užliejęs lilia kremas, bet vos įžiūrimus krantus kažkas pradėjo traukti atgal ir atgal, ir dideli vandenys nutvino į pačius horizontų pakraščius. Susiliejo mažutės vilnys. Vandens, kaip prieš rytdienos giedrą, užsimetė žvilgantį šilką. Bet saulės nebesimatė. Ji neturėjo paskęsti, nes ir pernai dažnai ten už juodų vinkšnų skalaudavosi. Gal pakrantėmis nuėjo. Gal namo grįžta. Tikrai. O ružavi vandenys taip lygiai tušavosi šviesiu rašalu.

Vakaro karmėn prisisunkė ir pakrantėse kai kur užsilikę reti sniego rėžiai ir drumzluotas Vilijos vanduo su paskutinėm smulkiom lytim. Vilija dabar taip skaidri atrodė, kaip po Sekminių. Jos žydrai rausva srovė tolumoje tekėjo į lilia kremu dažytus vandenis, nešdama su savim didžiulius pulkus ramių ramiausių gulbių. Nors pavasaris visus apipylė nauja gyvybė ir kraujui grąžino dalį rudenį išvarytos jaunystės, bet Vilijos gulbės — kaip užburtosios karaliaus dukterys: kaip vanduo bėga, taip ir jos slenka. Kartais įsipina pakrančių karkluose, sustoja, kol paskui atplaukianti prisiglaus, pastūmės, ir vėl abi slinks į tolumą. Gal ir vėl atsiskirs tenai, iš slėnių upėn sutekančiose prietemose. O gal ir nebeatsiskirs.

Sunkvežimių tarškėjimas aptilo. Tik džazbandiškas spiegimas toli, kaip ir pirma. Dabar tik gal gailesnis. Kažkieno fleitos nuvargęs balsas skundėsi pavasario prietema. Taip netiko ta elegija jaunam vakarui. Atrodė, lyg našlaitė verktų rudenio naktį tankiame beržyne, o aštrūs vėjai tik retkarčiais pro savo staugimą tepraleistų jos liūdesį.

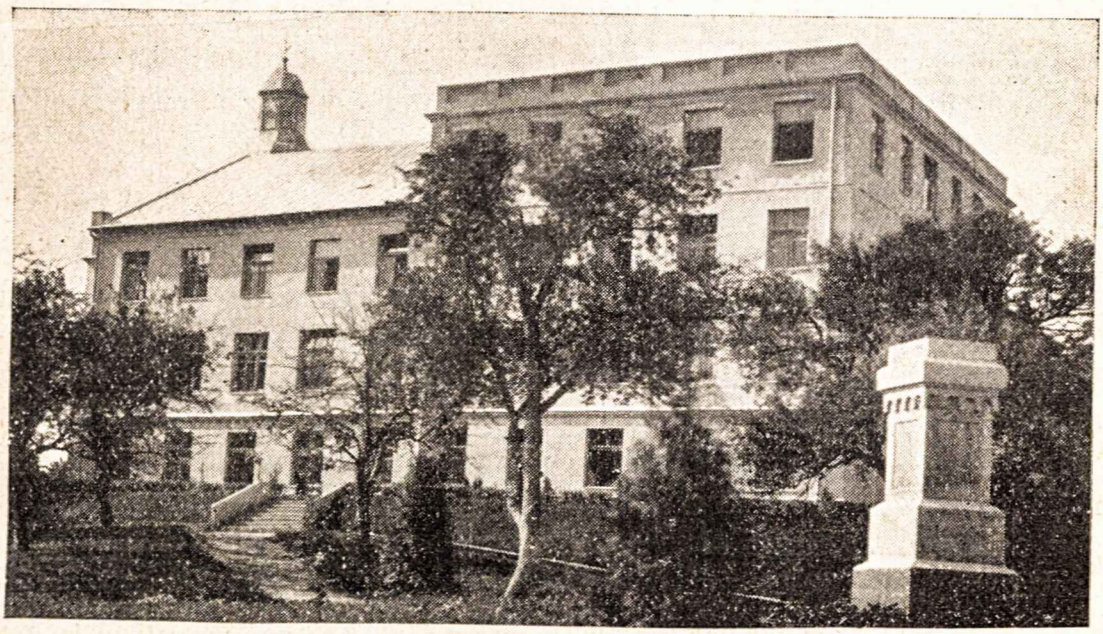

Telšių kunigų seminarija, kur mokosi nemažas būrys mūsų draugų ir kuri šiemet išleido pirmąją kunigų laidą.

I.

— Oliop! Nie! Op!.. — staiga nuplyšavo juokingai plonas balsas. Aš net krūptelėjau. Iš siaurutės, mėšlais užverstos gatvelės pasisuko pašaliu didelis miestui nebereikalingo nešvaraus sniego vežimas. Prieš kalną mažas vežėjas smarkiau suragino didžiulį gelsvį.

Didįjį gelsvį ir mažą jo poną savo palangėj šiandie matau jau antrą kartą: kai ėjau pietų, jis važiavo su tokiu pat vežimu ir dabar. Tada norėjau jį užkalbinti, tik nebebuvo laiko.

Jau aną savaitę mažasis darbininkas mane sudomino. Grįžau iš universiteto. Vienoj gatvėj stovėjo daug sunkvežimių.

Keli vežėjai kažko žiauriu balsu juokėsi. Pasukau į jų pusę. Jie juokėsi iš šio mažo darbininko. Vienas ruda barzda, gal burliokas, vaiką stipriai stumtelėjo. Šis kniubdamas pasverdėjo, bet išsilaikė. Priėjo prie gelsvio galvos — toks nuskriaustas. Pyktis ūžtelėjo visom mano gyslom. Pažiūrėjau į juos piktom akim. Nebeiškenčiau:

— Vyrai, argi negėda jums! Seni žmonės būtumėt — fui! Bet ar tokie žodžio bijos. Kad pradėjo lojotis, — net šilta. Jei niekas negirdėtų, ma juos devynios; bet didžiosios gatvės trotuaruose tiek daug žmonių. Ką jie pamanys. Pasitraukiau. Bet negalėjau užmiršti to dėkingumo, kurs spindėjo vaiko akyse.

Tikėjaus jį kur nors susitikti kitą kartą. Pasižiūrėjau numerio. Kairėje pusėj storo raudono lanko buvo geltona blėtutė su žaliu 17.

Nenorėjau tikėti, kad tas sumenkęs 13—14 metų berniukas būtų nuolatinis vežėjas. Maniau, kad tik trumpam bus atėjęs tėvo pavaduoti: gal pietų paleisti, gal kitas būtinas reikalas. Trejetą dienų nebemačiau jo nė karto. Visai užmiršau anądien galvon dingtelėjusią mintį apie sunkią vaiko nedalią.

Šiandienis pamatymas vėl liūdnu viesulu suraizgė mano mintis.

Kai vežimas risčia pasileido į pakalnę, galvotrūkčiais nubėgau laiptais žemyn — būtinai norėjau užkalbinti berniuką.

Jis jau skubiai metė kastuvus.

— Na, kaipgi sekasi?

Jis nustebęs pasisuko, pakeldamas akis iš po nudribusio didelio kozirko.

— Gal ponas darbo duosit?

— Ne, — sakau, — kad aš pats svetimam darbui gyvenu. Aš atėjau tavęs pavaduoti. Duok kastuvą. Juk turi pavargti ligi pačios nakties dirbdamas. Ir kaip įstengi toks jaunas?

Berniukas nesuprasdamas žiūrėjo. Melancholijos pilname jo veide matėsi noras dirbtinai šyptelėti.

— Pono rankos nepratusios tokiam šiurkščiam pagaliui.

Bet padavė. Jo vienų plonučių kaulų rankom pavadavimas labai reikalingas buvo.

— Kiek geriau apsitaisiusiam darbininkai vis taip sako. Bet kaip neretai klysta. Kaip daugelio šių ponų rankose nespėja išdilti pūslės ar pūslių žymės. Žinok, kad iš šitos rankos praeitą vasarą 60 vežimų dviese mėžė, pora savaičių diena dienon spaudė ir spaudė dalgiakotį. Kietas pagalio kotas ir sutrintos pūslės ir mūsų rankoms nesvetimas daiktas. Ir tie ponai ne visi nori būti tokiais ponais, kokiais juos žmonės laiko...

Kaipgi pats toks jaunas gali taip sunkiai dirbti? Man rodos, neturi nė kas padėtų. Jau aną savaitę mačiau su tuo gelsviu stovintį gatvėje. Gal atsimeni, kaip vienas balta kepure studentas užerzino senius?

— A, tai ponas ten buvote. Gerai atsimenu. Bet pono ne-

begalėjau dabar pažinti. — Jo akyse suspindo vėl tas pats dėkingumas. Prašiau jį nebevadinti manęs ponu; jis žadėjo ir norėjo vėl kažką sakyti, bet susilaikė. Paskum:

— Aš norėjau atsakyt ir nebeatsakiau. Dažniausiai dirbu pats vienas. Motina kartais padeda, bet ji ne visada laiko turi. O daugiau mūsų nėra kam.

— O kur gi tėvukas? Gal serga?

— Ne, jo mes jau nebeturim...

Anksti našlaičio dalia prislėgto berniuko akys pradėjo smarkiai mirkčioti ir pricirinko skurdaus žvilgėjimo. Jo veidą užtvindė gyvenimo nepalaiminimas. Aš mačiau, kad našlaičio žaizda dar nebuvo pradėjusi gyti, ir mano užjaučiąs nuoširdumas palietė dar nesukrekėjusį kraują. Jis kentėjo bet matydamas, kad aš pats pajutau jo žaizdos skaudėjimą, nesuvirpėjo.

Sniegas buvo išverstas.

— O kurgi jūsų namai?

— Anapus miesto.

— Šiandie jau labai vėlu, aš nebegaliu gaišinti. Kada nors kitą kartą išsikalbėsim. Tik kur dabar vežėjai sustoja, kai neturi darbo, nes ten per savaitę nebemačiau nė vieno?

— Dabar, kol reikia sniegas vežioti, darbo turėsime. Kai nebedirbs, stovės už žydų gimnazijos, prie lieptų.

— O tu ar dirbsi?

— Dirbsiu. Aš lauksiu pono. Ponas tokios geros širdies.

Užsimetė plačią, ilgom rankovėm, nutriušėjusią sermėgą ir susirangė mėšluotuose ratuose.

— Labanaktis, ponas!

— Che, ir vėl jis su savo ponu.

Gelsvis dideliais žingsniais nusinešė lig vėlyvų prietemų prisikamavusį našlaitį į šešėlių prisirinkusią gatveliūkštę.

2.

Pirmadienį, grįždamas iš universiteto, skersgatviais nusukau prie žydų gimnazijos. Sakau, gal bus.

Vežimų buvo dideliausia eilė. 17 Nr. radau prie pačių lieptų. Bet žmonių vos keletas voliojosi pakrantės akmenyse. Kiti kažkur išsivaikščioję. Gal — kad pietų metas. Mažojo darbininko taip pat nesimatė. Sakau, palauksiu. Bežiūrėdamas į skubiai slenkančius upės vandenis, pamačiau jį išlendant iš po liepto lentų su odine vandens abrakine.

Pralinksmėjo.

— Sveikas, sveikas! — Pasisveikinom, kaip vienadaliai draugai, nors taip skirtingi mes tada buvom. Jis — pajuodusiu veidu, nutrintu ir sulopytu švarku; pro kelnių šlaunį būtinai norėjo išsisprausti gabalas storų, gal trinyčių, marškinių; kepurės kozirkas buvo susilaužęs ir todėl kabaliavo ligi pat akių; mediniais padais batų oda sutrūkusi, nurūdijusi. O aš — baltai išsiprausęs, susiprosijęs, žvilgančiais pusbačiais.

Susėdom ant mėšluotų ratų lentų. Tik man berniukas pakišo pasvarinį maišą, kad nesusiterščiau.

Jums gal nebus nuostabu, kodėl eidamos pro šalį į lieptus gimnazistės taip prunkšdavo, mus pamačiusios. Bet mes norėjom smulkiai ir nuoširdžiai pasikalbėti.

Mažasis vežėjas pasakojosi.

3.

Dabar jau treti metai, kaip mes gyvename vieni. Dvejus metus dėdė važinėjo išnuomotu arkliu, o dabar jau trečia savaitė važinėju aš.

Tada buvo pats viduržiemis. Miesto Valdybai reikėjo daugelio vežimų gabenti žvyrui pavasarį pradedamiems statyti mūrams. Paskelbė varžytynes. Vežimo kainą reikėjo paduoti užklijuotuose vokuose. Tėvukas padavė. „Laimėsi, nelaimėsi, o pamėginti galima. Ilgesnį laiką kasdien turėti darbo ir, kaip iš valdžios, už geresnį atlyginimą". Ir buvo įskaitytas su kažin kokiom pataisom.

Paliko miestą: geležinkelio stotį ir lyg išmalda darbu apdalijančius nesukalbamus biznierius.

Biednas mūsų gyvenimas pasikeitė. Nė vieną dieną tėvukas neparvažiuodavo susiraukęs ir visas piktas, kaip būdavo tada, kai nieko negaudavo arba tik kokį porą litų. Gelsvis gaudavo šieno pilnas ėdžias. Gero šieno — ne viksvų. Dar kartais net su dobilais ar motiejukais. Be dulkių, toks žalias — tikrai, nė karto lietaus nematęs. Būdavo ir avižų. Užtat, kai įvažiuodavo kieman, net langai drebėdavo nuo jauno žvengimo. Kitų arkliai, kurie vežiodavo žvyrą, — tik kuinai: už 40 ar 100 litų pavasario metu. Iš sunkvežimių savininkų nedaug kas varžėsi. Dauguma tikėjo, kad smulkieji paduos perdaug žemą kainą; tad ką čia tepliosies! Bet smulkieji šiuokart, esant didesniam pareikalavimui, kiek susitarė. Tokių tarpe didiesiems — tik gyvenk. Gelsviui, tiek tampiusiam ir dar prieš kalnus, žvyro vežimas žiemos keliu — vieni niekai! Rytą rišciom bėgdavo. Daug padarydavo ir nepavargdavo. Tėvukui taip pat nebūdavo labai sunku. Žvyrą imdavo pavilijy iš vieno aukštoko kalnelio. O ten taip lengva kasti. Iš viršaus, kol pašalas gal ir sunkiau, bet paskui — besk kastuvą ir skiriasi, kaip grūdų krūva prie arpo ausies. Porą kartų, anksčiau iš mokyklos grįžęs, ir aš buvau nuėjęs padėti. Dviese — kaip mat ir pilna dėžė.

Bet žvyras ir padarė.

Aš tuo laiku buvau savaitę ir dvi dienas išgulėjęs škarlatina. Tik išgirdau priemenėj baisų kliksmą, ir į vidų įvedė kelios moterys abiejom rankom besiplėšančią galvą, kartojančią beprasmius šauksmus su raudančiu dejavimu mano motiną. Kažkokio blogumo nuojauta visu smarkumu pradėjo daužyti mano krūtinę. Šokau iš lovos tiesiai į jų būrį.

— Neleiskit vaiko, ei!..

Bet aš nelaukiau ar negirdėjau, ką toliau man sakė. Mano rankos pačios drebančiais pirštais įsikibo krūtinės. Aš tada negalėjau suprasti, ar aš pats taip suspaudžiau savo širdį, ar begalinis, šaukiąs motinos skausmas. Man nebuvo kada klaustis, nes ūžiąs svaigulys pradėjo cypti ir raustis smilkiniuose. Negalėjau pagalvoti, kas per nelaimė, ir su didžiausios baimės, kokia tik, rodos, galėtų būti, nujautimu prisispaudžiau prie motinos ir gal klykiau — nebeatmenu. Girdėjau, kaip mane ir motiną ramino, jutau, kaip svaigino smilkinių ūžimas ir purtė šaltis.

Ir tą valandą baigėsi su visom vienodom dienom pustrečios savaitės. —

Po apačia kiek pakastas žvyras atskilo dideliu byrančių žemių gabalu ir dusliu trinktelėjimu užpylė... Ne vieną. Dar kitus du. Tuoj puolė gelbėti, bet, kol atkasė, — gyvybės jau nebebuvo.

Įdėjo į tas pačias roges ir parvežė. Manęs moterys iš pirkios neleido. Aš tik pamačiau, kai rogės privažiavo prie lango. Kaip jis buvo nebepanašus! Man net, kaip vakarą vaiduoklio, pradėjo baisu darytis, nors tikrai žinojau, kad tai jis. Ta ruda jo sermėga ir tos pačios sagos.

Man net gaila, kad tada žiūrėjau. Kai noriu kartais prisiminti jo gerą, tėvišką, nors kartais ir pilną susierzinimo veidą, kad bent kiek pasiguosčiau, nusiraminčiau, dažnai prieš mano akis atslenka tas šiurpus, lyg nepažįstamas kūnas. Aš tada matau jo persikreipusius žandus, stipriai, beveik kiaurai sukąstą apatinę lūpą ir, kaip niekada, iššokusias sutrintas akis. O pirštai taip baisiai išsikraipę. —

Berniukas sustojo pasakojęs. Maniau, kad baigė ir galvojau, ką tinkamesnio pasakyti, bet jis vėl pradėjo.

— Tada vėl daugiau ėmiau jausti. Tik taip viskas surizgę. Gailesis ir pasibaisėjimas be paliovos varžėsi mano širdy. O norėjosi, kad gailesis viską pergalėtų ir išsiveržtų. Springti ašarom, raudoti. Ir dabar kartais, kai labai liūdna, aš kur nors pasislėpęs išsiverkiu. Taip lengva paskum pasidaro, rodos, su ašarom išsilieja visas liūdesys ir visi nesmagumai.

Vėl išgirdau klaikų motinos dejavimą. Bet ten, prie rogių, nesimatė. Šokau nuo suolo ir — pro duris.

— Ar padūkot, neleiskit vaiko, vienmarškinis, pone tu svieto, — atkris. Veskit į lovą!

Vėl taip pat suspaudė krūtinę. Tik dabar tikras buvau, kad ne aš pats, nes mano rankos pasiliko kaip buvusios. Smilkiniuose niekas nebesidaužė, užtat padūkusiai degino, o visą šalčiu krėtė dar labiau.

Motina gulėjo priemenėj ant žemės, o viena moteris, pasistačiusi kibirą vandens, laistė jos galvą, trynė smilkinius. Ji buvo išbalusi, užmerktomis akimis, atrodė nebealsuojanti — jau jau mirs.

Kai vėl lyg pabudau, aplink buvo ramu. Motina pasilenku-

si glostė mano galvą, aprištą drėgna skarele. Paskum ir ji pasišalino. Bet taip tingėjau žiūrėti. Akys vėl merkėsi ir merkėsi. O abiejuose smilkiniuose: ūžt, ūžt, ūžt — pilstosi ir pilstosi ugnys.

Paskui giedojo. Visą lovos kraštą nusėdo bobos. Aš jutau, kad tylios giesmės migdo galvos deginimą. Ir aš pats greičiausia užmigau, nes nebejutau, kada nustojo giedoti ir kada išėjo žmonės.

Rytą mačiau besirenkančius giedorius. Žiūrėjau, kaip jie liūdnais veidais poteriaudavo, pas slenkstį suklaupę.

Pas mane dažnai ateidavo motina, iš naujo sumirkydavo skepetą ir liepdavo ramiai gulėti, nelipti iš lovos. Aš nebūčiau klausęs, bet negalėjau. Pamėginau išlipti — tokia sunki galva, — vos galima išlaikyti. O akyse visa tik virsta, sukasi aplink kartu su manimi. Rodos, imsiu ir neišsilaikysiu — virsiu kniupščias. Vėl įlipau lovon. Tik pagalvį perkėliau į kitą galą, kad spinta neužstotų man kitos kambario pusės, kur buvo tėvukas.

Jis gulėjo karste ir dabar buvo visai nebetoks kaip vakar: šventadieniški drabužiai, rankos gražiai sudėtos ant krūtinės, nebeišlūžusios, pirštai nebeišlankstyti, akys užmerktos ir lūpos vėl sučiauptos. Žiūrėjau į jį ilgai, kol daugiau žmonių prisirinko ir bent keliom eilėm užstojo. Tačiau nebuvo nei graudu, nei baukštu, kaip vakar. Tik, rodos, ot, taip sau žiūri.

Prieš išlydėjimą moterys mane privedė prie karsto ir liepė atsisveikinti su tėvuku — pabučiuoti rankas. Tik dabar vėl man pasidarė graudu. Prispaudžiau sunkią galvą prie šaltų rankų ir pradėjau balsu kukčioti, raudoti, kol paėmė stiprios rankos ir nunešė atgal į lovą. O visi su giesmėm ir raudojimais ėjo, slinko...

Jis išsipasakojo. Mano vaizduotėje nejučiomis iškilo paraudusiomis ir įdubusiomis akimis jo motinos vaizdas. Mėginau jį suraminti ir pasakojau jam apie didžiadvasį Edisoną. Baigiau. Paspaudžiau liesą, bet grubią jo ranką. Žadėjau kada užeiti.

Jis šypsojosi. Šypsojausi ir aš.

— Aš motinai apie poną pasakysiu, ir ji būtinai norės pamatyti. Po tėvuko mirties taip mažai mes beturime pažįstamų.

— Žinoma, aš ateisiu.

Man taip kartais nusibosta miestas su savo ponais, kad aš, kaip giminės, ieškau prasto, biedno žmogaus — su giliu skausmu ir su kaimo dūšia.

Tiesa, aš gal keistas ir gal teisingai iš manęs juokiasi mano draugai, bet aš džiaugiuosi, kad toks esu. Ką darysi, kad išsiilgstu nuoširdžių ir nelaimingų žmonių.

— Gerai, aš ateisiu!

Kun. A. Grauslys

Liurdas—katalikybės tvirtovė

„Veikliausiai šiandien ginama katalikybė prie Masabielio uolos“ —taip yra pasakęs prof. dr. Vincent apie Liurdą ir jojo uolą, kurioje dar taip neseniai keliolika sykių pasirodė Marija. Lankydamas šią vasarą Liurdą visa savo siela to posakio teisingumą supratau. Ne tik tenai ginama katalikybė tais skaitlingais kasmet įvykstančiais stebuklais, bet ir daugybė nemažiau didesnių stebuklų, visiškų vidaus pasikeitimų arba atsivertimų, didelio vidaus gyvenimo sustiprinimo pajunta nevienas, kuris tik Liurde yra buvęs. Tik tenai pradedi jausti visą religinio gyvenimo džiaugsmą, tenai pamatai tikros, stačiai ekstazinės maldos pavyzdžių, tenai pajunti kaip simpatinga yra marianiškoji katalikybė, kiek daug religinio gyvenimo sustiprinimo teikia katalikybei Rožančiaus Karalienės kultas, tenai minioms ir iš įvairių kraštų suvežtiems ligonims besišaukiant Kristaus ir Jo Motinos, tarytum gyveni antrus evangeliškuosius laikus...

Ar gi tad galime nesidomėti Liurdu? Tuo Liurdu, kuriuo domisi visas katalikiškasis pasaulis, kurio nekenčia ir prieš kurį kovoja netikintieji?

Tai mažas Prancūzijos pietų vakaruose prie Pirėnų kalnų prisišliejęs miestelis. Prieš 1858 m. niekas to miestelio nežinojo. Tik tais metais pirmą kartą apie jį pradeda rašyti viso pasaulio spauda, nes tais metais, Marija, ta visuomet nuolanki Viešpaties tarnaitė, pasirenka tą nežymų miestelį savo sostine.

Liurdo, kaipo švento miesto istorija glaudžiausiai sujungta su paprastos Liurdo gyventojos mergaitės Bernadetos Soubirous[1]) gyvenimu. Soubirous, paprastų darbininkų skaitinga šeima buvo labai neturtinga. Jau nuo pat vaikystės visi vaikai turėjo tarnauti pas svetimuosius ganydami gyvulius. Kuomet šiandien būdamas Liurde lankai tuos namelius, kuriuose Soubirous šeima gyveno, tai tikrai pamatai, kokie vargšai jie buvo. Dievas, kuris paprastai iš nužemintų ir vargingų šeimų parenka įrankius savo dieviškiems planams atsiekti, maloniai pažvelgė į šią nors neturtingą materialiais turtais, bet turtingą savo religine dvasia šeimą. Ir tos neturtingos šeimos pavardė liko įamžinta. Bernadeta, tasai malonės kūdikis, gimė 1844 m. sausio 7 d. Paaugusi kiek pas tėvus ji turėjo jau vaikystėje pajusti visą vargingo gyvenimo sunkumą. Negalėjo tėvai josios leisti mokytis. Ir jinai vargšė beraštė piemenaitė turėjo ganyti bandas. Visas jos turtas tai buvo nekalta širdis ir didelis maldingumas Marijai. Per ištisas dienas ji kalbėjo savo mylimą rožančių. Jau ji turėjo 14 metų, kuomet įvyko tai, apie ką pradėjo kalbėti visi.

---

[1]) 1925 m. birželio 14 d. Bernadeta paskelbta palaimintąja.

Šalta buvo 1858 m. žiema Prancūzijoje. Ypač skaudžiai tą jautė visi neturtingieji. Soubirous šeima drebėjo iš šalčio — neturėjo už ką malkų nusipirkti. Vasario 11 d. išsibaigus visai malkoms, tėvai siuntė Bernadetą kur nors prie Masabielio uolos malkų — šakų parinkti. Bernadeta su savo 11 metų seserim Maryte ir 13 metų viena drauge atėjo prie Masabielio uolos. Sriauni ir putuojanti Gava kaip paprastai čiurleno. Norint prieiti prie uolos reikėjo pereiti per malūno griovį, kurs beveik buvo išdžiuvęs. Abi Bernadetos draugės buvo basos ir lengvai perbrido per griovį. Bernadeta, kuri buvo apsiavusi, matydama, kad negalės jokiu būdu sausom kojom pereiti per griovį, pradėjo autis kojas. Besiaudama vieną koją ji išgirdo kažkokį keistą ūžimą ir triukšmą. Nusiavusi antrą koją ji pradėjo susidomėjusi aplinkui žvalgytis ir staiga, aukštyn pakėlusi akis, Masabielio uoloje pamatė kažkokią jauną, malonią ponią. Anot jos pačios vėlesnio papasakojimo, jai pasirodė kokios16—17 metų, neparasto gražumo mergaitė. Jinai buvo baltais, ilgais drabužiais apsivilkusi, mėlyna juosta persijuosusi ir baltu šydu galvą apsidengusi; ant kiekvienos jos nuogos kojos buvo aukso rožė, rankose ji laikė baltą rožančių. Bernadeta labai nustebo. Bijodama apsigavimo ji pradėjo trinti savo akis, pati jau savim nepasitikėdama. Tačiau pasirodžiusioji pamojo jai ranka prisiartinti. Išsigandusi mergaitė instinktyviai griebėsi rožančiaus, bet... jos rankos tarytum buvo sustingusios — negalėjo jų pakelti. Tuomet pasirodžiusioji paėmusi savo rožančiaus kryželį juo persižegnojo; po to ir Bernadeta lengvai persižegnojo ir draug su nepažįstamąja pradėjo kalbėti rožančių. Bernadeta kalbėjo, o nepažįstamoji tik tyliai varstė rožančiaus karoliukus. Užbaigus dešimts „Sveika Marija“ ji draug su Bernadeta kalbėjo „Garbė Dievui“. Užbaigus kalbėti rožančių regėjimas pranyko.

Nustebusios jos draugės sekė jos keistą elgėsį, pačios nieko ypatingo nematydamos. Koks buvo jų didelis nustebimas, kuomet Bernadeta papasakojo ką ji matė. Užmiršusios apie malkų rinkimą, jos skubiai parbėgo namo pasakodamos tėvams kas įvyko. Visi su nepasitikėjimu klausėsi jų kalbos. Tėvai uždraudė jai eiti prie uolos. Tačiau, Bernadeta kažkokio slaptingo vidaus balso neraminama, išprašiusi tėvų leidimą vasario 14 d. vėl nuvyksta prie Masabielio uolos. Prieš nuvykdama, ji draug su savo seserim ir keliom draugėm nueina į parapijos bažnyčią, tenai pasiima švęsto vandens, kad galėtų švęsto vandens pašlakstymu išmėginti pasirodžiusią ar ji yra iš Dievo ar ne. Ir štai, antrą sykį Bernadeta pamato tą gražiąją, nežinomąją. Bernadeta priėjusi arčiau uolos pradeda švęstu vandeniu šlakstyti regėjimą sakydama: „Jeigu ateini iš Dievo prisiartink!“ Pasirodžiusioji vienu žingsniu prisiartina, nusišypso, nulenkia galvą, paskui pakelia akis į dangų ir persižegnoja. Bernadeta ekstazėje puola ant kelių.

Vasario 18 d. Bernadeta su dviem vienuolėm p.p. Millet ir Peyret vėl nuvyksta prie uolos. Jos pasiima su savim pašven-

tintą žvakę, popieriaus, rašalo ir kotelį. Netrukus jau trečią kartą, pasirodo nepažįstamoji. Bernadeta jai taria: „Jei ateini iš Dievo kalbėk; jeigu ateini nuo piktosios dvasios pasišalink!“ Ištarus pirmąją sakinio pusę, pasirodžiusioji, anot Bernadetos žodžių, gražiai nusišypsojo, išgirdus gi paskutiniuosius žodžius jinai nuliūdusi pakratė galva, kaip ir užginčydama juos. Bernadeta tuomet jai tarė: „Būkite taip gera, parašykite savo vardą ir tai ko Jūs iš manęs norite“. Ir štai pirmą sykį Bernadeta išgirsta pasirodžiusios žodžius: *„Tai ką aš turiu pasakyti, nėra reikalo rašyti. Ar sutinki už penkiolikos dienų čia ateiti.“* Berna-

Mūsų ekskursantai „Lietuvos Liurde“ — Palangoje prie Birutės kalno.

deta pasižada prašyti tėvų leidimo, kad tie leistų jai ir toliau prie uolos ateiti. Pagaliau jinai dar Bernadetai taria: *„Aš neprižadu tau laimės šiame pasauly, bet aname“*. Regėjimas pranyksta.

Ketvirtam pasirodyme, kuris įvyko vasario 19 d. Bernadetą per pusvalandį buvo ekstazėje. Tuo laiku ji girdėjo įvairius paslaptingus ją gąsdinančius balsus, kurie šaukė jai liepdami pasišalinti; girdėjo visokius nežinia kieno tariamus piktžodžiavimus pasirodžiusioji buvo patenkinta mergaitės ištikimybe žadėdama jai vėliau duoti apreiškimų.

Vasario 20 d. įvyksta penktas pasirodymas. Per ketvirtį valandos Bernadeta mato nuostabią Mergelę, kuri draug su ja pažodžiui kalba kažkokią maldą. Šita malda buvo skirta vienai tik Bernadetai ir jinai jos niekuomet niekam nepasakė.

Susidomėjimas tais nuostabiais pasirodymais vis labiau didėjo. Šimtai žmonių jau lydėdavo Bernadetą prie uolos. Susidomėjo tuo visu ir medikai. Liurdo medikas Dr. Douzons, patsai visai atšalęs ir religijos nepraktikuojantis, grynai mokslinių

sumetimų vedamas, vasario 21 d. atvyksta prie uolos. Šeštojo, tą dieną įvykusio, pasirodymo metu Dr. Douzons tyrinėja mergaitę, tikėdamasis iš jos kvėpavimo ir kraujo cirkuliacijos surasti kurių nors sustiprinto nervingumo pažymių. Tačiau nieko tokio jis nesurado, kas galėtų įrodyti josios nervingumą. *„Melskis už nusidėjelius!“* — buvo žodžiai, kuriuos pasirodžiusioji tą dieną mergaitei ištarė.

Septintam pasirodyme, vasario 23 d., nepažįstamoji pasakė Bernadetai tris tik jai vienai skirtas paslaptis, kurių ji niekam nepasakė.

Aštuntojo pasirodymo metu, vasario 24 d., didelė susirinkusiųjų minia, susijaudinusi žiūrėjo į Bernadetą, per kurios nuliūdusį veidą liejosi ašaros. Bučiuodama nuolat žemę, ji klupščia artinosi prie uolos ir pagaliau atsisukusi į minią sušuko: *„Atgailos, atgailos, atgailos!“* Tuos žodžius ji ką tik buvo iš pasirodžiusios išgirdusi.

Vasario 25 d. laike devintojo pasirodymo, pasirodžiusios liepiama Bernadeta rankomis pradeda kasti žemę ir nustebę visi pamato, kad pradeda trykšti šaltinis. Bernadeta išgirsta: *„Eikite gerti prie šaltinio ir čia mazgokitės!“*

Vasario 26 d. dešimtojo pasirodymo metu Bernadeta išgirsta, kaip pasirodžiusioji su skausmu taria: *„Bučiuokite žemę už nusidėjėlius!“* Bernadeta bučiuoja žemę ir atsisukusi į minią duoda ženklą visiems tą patį daryti.

Vasario 27 d., laike pasirodymo, kurs daug ilgiau negu paprastai tvėrė, Bernadeta gauna įsakymą eiti pas kunigus: *„Eik pasakyk kunigams, kad jie čia turi pastatyti koplyčią“*. Po pasirodymo mergaitė nuvyksta pas Liurdo kleboną kun. Peyramal'į, kuriam praneša pasirodžiusios valią. Klebonas netiki jos žodžiais ir tik pasijuokia.

Dvylikto ir trylikto pasirodymų metu, kurie įvyko vasario 28 d. ir kovo 1 d., pasirodžiusioji tylėjo, tik kovo 1 d. pasirodyme liepė mergaitei pasiimti savo rožančių, vietoje svetimo, kuriuo ji norėjo naudotis pasirodymo laike.

Tie visi pasirodymai sujudino liaudies minias. Tūkstančiai, kurių daugelis pritarė ir simpatizavo Bernadetai, rinkosi prie uolos. Policija pradėjo persekioti Bernadetą. Liepė josios tėvams neleisti jai eiti prie uolos. Tačiau... kovo 2 d. Bernadeta minios lydima vėl prie uolos ateina. Pasirodžiusioji antrą sykį liepia jai eiti pas kunigus: *„Eik, pasakyk kunigams, kad čia pastatytų koplyčią ir pro čia eitų procesijos“*. Ir vėl Bernadeta grįžta pas kleboną, bet, viskas veltui. Klebonas netiki jai.

Kovo 4 d. įvyksta penkioliktas pasirodymas. Jisai tvėrė visą valandą. Ką Bernadeta tuo laiku jautė ar girdėjo, jinai to nepasakė.

Praslinko trys savaitės. Kovo 25 d. Bernadeta vėl išgirdo savyje paslaptingą kvietimą ateiti prie uolos. Nuvykusi ji vėl išvydo ją. Kalbėdama rožančių, Bernadeta visa siela prašė pasirodžiusios pasakyti jai savo vardą. Du syk ji kreipėsi į pasi-

rodžiusiąją, bet toji, maloniai šypsodamos tylėjo. Pagaliau, tretį sykį besikreipiant į ją, jinai sudėjo savo rankas ir pažvelgė į dangų; paskui palengva ištiesė rankas į Bernadetą ir tarė: *„Aš esu Nekaltas Prasidėjimas“*. Ir regėjimas pranyko. Džiaugsmas užliejo Bernadetos sielą: Pasirodžiusioji tiek sykių, į ją kalbėjusi, buvo... Marija...

Balandžio 7 d. septyniolikto pasirodymo metu, kuomet Bernadetos siela skendo maldos ekstazėje, buvęs šalia jos dr. Douzons nustebęs sekė tuomet įvykstantį stebuklą. Bernadetą laikė rankoje uždegtą žvakę, kurios liepsna degino jos pirštus per penkioliką minučių. Mergaitė ramiai laikė žvakę matyt nejausdama jokio skausmo. Dar didesnis buvo nustebimas Dr. Douzons, kuomet praslinkus pasirodymui, jis nesurado Bernadetos rankoje jokių įdegimo žymių. Ar gi tai nebuvo pirmas stebuklingas atsakymas visiems Liurdo priešams ir jų priekaištams?

Paskutinysis pasirodymas įvyko tik liepos 16 dieną. Buvo tai aštuoniuoliktasis iš eilės. Niekuomet dar Bernadeta nebuvo Jos taip gražios mačiusi. Marija neištarė per tuos penkioliką pasirodymo minučių nei vieno žodžio. Daugiau jau Bernadeta jos šiam gyvenime nematė.

Kam aš, kalbėdamas apie tuos įspūdžius, kuriuos patyriau Liurde, tuos visus pasirodymus aprašinėju? Tai reikalinga, kad suprastumėte Liurdą. Kasgi yra visas Liurdas, jei ne Marijos valios, josios apsireiškimo žodžiais pareikštos, pildymas?! Liurdo religinis gyvenimas yra ne kas kita, kaip Marijos žodžių iliustracija! Neveltui tad, tie apreiškimo žodžiai didžioje marmuro lentoje aukso raidėm išrašyti, kabo šalia apsireiškimų uolos!

Liepos 23 d. šeštadienį, 10 val. ryto atvykau į Liurdą. Nemaža stotis. Įvairių viešbučių autobusų virtinė laukia atvykstančių svečių. Viena prancūzė pasiūlo kaž kur netoli stoties esantį viešbutį. Einame draug su ja. Judėjimas didelis. Nuotaika, kaip prieš labai didelius atlaidus pas mus provincijoje. Miestelis gražus, nors nedidelis. Namai labai padorūs. Matome daugybę įvairių šventų vardų iškabose ir ant sienų. Tai vis viešbučių pavadinimai. Bet mums tai visa nerūpi. Žiūriu, ar nepasirodys kur garsiųjų Liurdo bazilikų bokštai. Niekur nesimato, nors iš to viso žmonių judėjimo jauti, kad čia kurs nors netoli yra toji Liurdo širdis — stebuklingoji uola ir bazilikos. Štai ir mūsų viešbutis —„Hotel Jésus — Marie“. Po poros valandų einame ieškoti didžiųjų apsireiškimų uolos. Ieškoti?! Argi nematome tų minių viena kryptim plaukiančių? Argi vaikas instinktyviai nejaučia kur yra jo Motina? Kuo arčiau, tuo daugiau žmonių. Pasirodo bazilikos bokštai, štai didelė aikštė ir atsiduri bazilikos akyvaizdoje. Bet, kas tai? žmonės vis plaukia dar toliau, už bazilikos į dešinę... Skubi su jais. Štai dešinėje sriaunus Gavos upelis, šalia jo aikštė, o kairėje, kukliai

prisiglaudusi prie bazilikos pamatų, didžiųjų apsireiškimų uola. Minios žmonių prieš ją. Visa pajuodusi nuo žvakių dumų. Šimtai degančių uoloje žvakių garbina baltąją Mergelę, tenai, aukštai uolos įdubime stovinčią. Čia... šioje vietoje... pasirodė... Marija! *„Aš esmi Nekaltas Prasidėjimas“*. Tie prancūzų kalba žodžiai tarsi vainikas supa josios galvą. Tie patys žodžiai vietinėje tarmėje prie jos kojų. Susijaudinęs atsiklaupiu. Džiaugsmo, laimės ir tylaus pasigėrėjimo jausmais patvinksta mano širdis. Minia kalba rožančių — tą Marijos maldą. Visi... balsiai... Visų akys nukreiptos aukštyn į tą vietą, kur taip dar neseniai Bernadeta Ją matė, kur šiandien tik balta Jos marmuro stovyla stovi. Visų rankos maldingai sudėtos, rankos kryžmais ištiestos, akys į uolą nukreiptos, šventos, gailesčio dėl praeities ir meilės ateičiai, ašaros — štai besimeldžiantis Liurdas. Ne vienas jų bučiuoja žemę.

Štai vežimėliuose susėdę meldžiasi ligonys. Daugelio įkaitę nuo karščio veidai, blizgančios akys, visų rankose rožančius, visi su viltim šaukiasi savo Motinos, Ligonių Sveikatos! Štai madni paryžietė, brangiai pasirėdžiusi, lūpos dažytos, veidas pudruotas ir ji... verkia, bučiuoja žemę ir kaip nuoširdžiai meldžiasi. Gal tai bent kiek lengvamanė duktė skundžiasi savo Motinai, prie Jos glaudžiasi, niekur laimės neradusi. Štai inteligentiškų veido bruožų vyras, rankas kryžmais ištiesęs kalba rožančių. Štai sodalė — Marijos duktė, baltais drabužiais apsivilkusi, mėlyna juosta persijuosusi, dar taip nepažįstanti gyvenimo, aukoja save ir savo gyvenimą Motinai. Visi kalba rožančių. Juk čia Rožančiaus Karalienės sostinė, juk Bernadetai rožančių bekalbančiai pasirodė Marija, taip pat su rožančium rankoje. Kalbi ir kalbi vis tą patį rožančių ir koks brangus jis tau pasidaro. Kalbi vieną, antrą, trečią ir t.t. sykių ir kalbi tiek sykių paeiliui, kiek jo niekuomet dar nesi gyvenime kalbėjęs ir vis dar norisi melstis.

Per žmones artinuos prie uolos, prie geležinės užtvaros, arčiau prie Marijos. Prisiglaudžiu prie šaltų geležinių grotelių. Iš akių trykšta ašaros. Marija! kokia Tu čia gera mums esi; kaip su pasitikėjimu mes visi čia į tave kreipiamės! Kaip apsvaigęs žiūri aukštyn į uolą. Žemai uoloje altorius, šimtai gausiai maldininkų aukojamų žvakių čia dega: dešinėje, šalia uolos, sumesta šimtai gražiausių gėlių puokščių. Iš tūkstančių susirinkusių, iš jų pilnų meilės širdžių indų, kyla Nekaltai Pradėtajai maldos smilkalai.

Dešinėje uolos pusėje atidaromi užtvaros varteliai. Žmonių virtinės eina pro uolą, išeidami kita puse. Visi maldingai bučiuoja tą akmens uolą, ant kurios kadaise stovėjo Marija. Su kokia viltim ir tikėjimu daugelis prie tos uolos glaudžiasi, rožančius ir agnosėlius prideda. O šaltas akmuo! kiek tu talpini savyje tos malonios šilimos, kuria mūsų Motinos kojos tave sušildė!

Tarp kitų einančių pro uolą, štai viena jauna moteris. Jos rankos iki pusiau apnuogintos. Kas tai!.. jos neįleidžia? Ją sulaiko prižiūrintis uolą seniukas: jai nevalia įeiti į uolą, nes Marija taip myli kuklumą, o jinai... Tiesa, daug kur Prancūzijos šventose vietose surandi skelbimų įsakančių moters drabužių kuklumą. Gaila buvo matyti ją, moterį, nuo savo Motinos atstumtą, ją, kuri kaipo moteris tikrai nesykį gyvenime yra savo jautrią širdį parodžiusi, bet kuri neparodė pakankamo jautrumo Tai, kuri juk yra Nesutepta ir Nepaliesta...

Einu ir bučiuoju uolą. Išeinu pro antrą uolos šoną. Šimtai stebuklingai pagydytųjų lazdų, kurias matau kabančias kairėje uolos pusėje, liudija apie tą gilų tikėjimą, kuris, anot Išganytojaus, kalnus perkelia, kuriam nėra nieko negalima. Dar sykį atsisuki į uolą, dar sykį meiliai pažvelgi į Ją... Jau laikas eiti. Nesinori atsitraukti nuo uolos. Su širdies ilgėsiu eini nuo jos, jau išanksto gėrėdamasis ta mintim, kad tuojau vėl grįši. Eini. Štai žmonės grūdasi su kažkokiais indeliais, kaikurie geria vandenį. Tai stebuklingasis Marijos valia iškastojo šaltinio vanduo gėrimui. Visai čia pat kairėje uolos pusėje. Juk Marija įsakė tą vandenį gerti. Visi pildo šventą Marijos valią. Štai, kuri nors nepažįstamoji, pastebėjusi, kad dar neturi indėlio, pasiūlo tau vandens. Patenkinta, kad pasisekė patarnauti. Švelnią artimo meilės ir patarnavimo dvasią visur Liurde jauti. Iš pirmos jau dienos jauties labai jaukiai. Esi brolių ir seserų tarpe vienos bendros Motinos prieglobsty. Juk visi mes čia ir prancūzai ir olandai ir amerikiečiai ir visi esame pas mūsų visų Mariją svečiuose.

Einu truputį, kelius žingsnius, toliau. Štai trys ligonių maudymo mūriniai pavilionai. Juk Marija norėjo, kad žmonės mazgotųsi šaltinio vandeniu. Ligonys vėžimėliais vežami į maudykles. Tenai daug atskirų kambarėlių, tam tikrų vonių. Maldininkų minia prieš pavilionus stovėdama, balsiai meldžiasi į Ligonių Sveikatą, prašydama besimaudantiems ligonims sveikatos. Panėrus vienai minutei ligonį į vandenį, ligonis ir visi jam asistuojantieji drauge, karštais aktais šaukiasi Marijos. Tie aktai, visokiom kalbom surašyti, kabo ant sienos, prieš panerto į vandenį ligonio akis. Ne tik ligonims, bet ir šiaip silpniems leidžiama maudytis. Ne tik tam vandeny maudomasi, bet ir tam tikruose induose maldininkai išvažinėja jį po visą pasaulį. Ir nesykį pavartojus to šaltinio vandens įvyko stebuklų. Daugybė sykių, jau visai trečios stadijos džiovos sunaikinti plaučiai stebuklingai buvo atstatyti; visokios žaizdos užgydavo; vėžio ir kitom nepagydomom ligom sergantys ligonys pagydavo. Argi tie stebuklai neįrodo Marijos pasirodymo tikrumą Bernadetai? Juk atsiminkime, kad tie stebuklai įvyksta XX amžiaus (kurs taip mėgsta didžiuotis!) mokslo šviesoje! Atsiminkime, kad Liurde nuolat darbuojasi 30 medikų komisija (Le Bureau des constatations), kuri kuostropiausiai ir kartais labai ilgai įvykusius stebuklus tyrinėja, protokoluoja ir visuomenei skelbia. Vis-

Kazys Zupka

Neužmiršťuolių niekas neatneš

Neatnešė man šiandie Vilija
Lankų neužmiršťuolių.
Širdin vėl niekas nesugrįžo,
Vėl ilgesin įpuoliau.

Tiek daug tylos jau buvo širdžiai —
Tiek ilgesio bedalio...
Ak, kam tuomet dalinto džiaugsmo
Mes ateičiai nedalėm!

Dąbar tiek maža jau užtektų,
Bet neneša nieks nieko.
Kitiems nubėga visos laimės,
Aš tuščias pasilieku.

Kas rytą Vilija konvalijų
Jiems neša dar iš tolių.
Aš išeinu ir nesulaukiu
Lankų neužmiršťuolių.

---

kas dedasi dienos šviesoje. Biuras savo mokslišķus stebuklų tyrinėjimus skelbia žurnale „Annales de Notre-Dame-de Lourdes“ ir įvairiuose biuro leidžiamuose veikaluose. To biuro darbus gali sekti įvairių tautų, tikybos ir pažiūrų medikai. Ir tačiau, toji komisija per tuos keliasdešimts metų jau pripažino kelius tūkstančius stebuklų. Joksai hipnotizmas, kuriam šiais atvejais nepaprastos galios nori suteikti religijos priešai, negali tų stebuklingų pagijimų išaiškinti. Hipnotizmas, sugestija tegali, ir tai tik pamažu, gydyti nervų ar nerviško pobūdžio ligas. Jeigu čia viską darytų taip „galinga“ sugestija, tad kodėl jie negydo džiovos, vėžio ar kitų ligų hipnotizmo pagalba?

Atsiminkime dar, kad tasai šaltinio vanduo, kaip parodė nesykį daryta analiza, neturi jokių gydomų ypatybių. Pagaliau čia negali veikti kokia nors nežinoma gamtos jėga, nes gamtos įstatymai ir jėgos reguliariai veikia; čia gi to reguliarumo nėra. Stebuklai įvyksta ne tik vandenį pavartojus, bet kartais švenčiausiuoju ligonims laiminant, kartais tik į Liurdo Motiną besimeldžiant ir t.t. Kaip maloningas yra Dievas taip apčiuopiamu būdu į dvidešimtojo amžiaus žmones kalbantis! Tačiau daugelis vis dar kartoja jiems netikėjimo padiktuotą „aksiomą“: „Šiandien stebuklų nėra!...“

(tęsinys kitame nr.)

J. Latakas

Walter Scott'as

(1771 — 1832).

1932 metais rugsėjo 21 dieną Anglijoj ir užsienyje minima garsiojo istorinio romano įkūrėjo Walter Scott'o šimto metų mirties sukaktuvės. Ta proga pravartu susipažinti su jo gyvenimu ir kūryba.

Walter Scott'as

Walter Skott'as gimė 1771 metais rugpiūčio 15 dieną Edinburge, pasiturinčių tėvų šeimoje. Dėl silpnos sveikatos, vos trejus metus sukakusį, tėvai jį pasiunčia į žavinčiame Tweed'o slėnyje (Škotijoj, beveik ant Škotijos ir Anglijos sienos) esantį senelio ūkį, Sandyknowe. Žavįs šilas, apaugęs slėnis ir senelių pasakos bei legendos apsupa dar jauną Skott'ą savo romantine aplinkuma ir išvysto jo jau įgimtą, o paskui liguistos kūno sudėties sustiprintą vaizduotės jautrumą.

Sveikatai pasitaisius vaikas Walter'is sugrįžta Edinburgan ir pradeda lankyti mokyklą, kurią baigia 1783 metais. Tais pat metais įstoja Edinburgo universitetan, kur imasi studijuoti logiką, lotynų ir graikų kalbas. Graikų kalba liko tiek maža jo pažinta, jog paskui pamiršo net ir alfabetą, gi pats graikų k. profesorius neretai išsireikšdavęs jį buvus ir paliksiant atsilikėliu. Užtat jo galėta laisvai skaityti prancūzų, italų ir ispanų kalbose, o kiek vėliau ir vokiečių. Mėgiamiausi jo autoriai — tai Šekspyras ir Spenceris, Froissart ir Boccaccio.

Mėgdamas keliauti iš vienos vietos į kitą, iš vieno ūkio kitan, Skott'as, jau iš jaunų dienų, gerai susipažįsta su Škotijos gyventojų papročiais ir gyvenimu. Gi nuostabi jo atmintis, praturtinta padavimais, pasakomis bei baladomis, nesvarbu ar knygose skaitytomis ar iš žmonių nugirstomis, paruošia turtingą materijolą, kuriuo paskui jis taip sumaniai naudosis savo raštuose. Taip 1788 metais jis susipažįsta su Vokietijos romantine literatūra ir pradeda versti Bürger'io baladas, o 1799 susidraugauja su gabiu baladų rašytoju ir poetu J. Hogg'u, kurio įtaka yra žymi Skott'o baladinėj kūryboj. 1797 metų vasarą susipažinęs su vieno prancūzų rualisto išeivio dukterimi Charlotte Margaret Charpentier, tų pačių metų gruodžio mėnesį veda. 1799 tapęs Selkirkshire (visai arti Skotijos — Anglijos pasienio) apskrities viršininko pavaduotoju dar arčiau susipažįsta su tų vietų tautosaka ir 1802 metais pagaliau pasirodo pirmieji jo romantinio entuziazmo vaisiai „Skotijos pasienio dainos" dvejuose tomuose. Jas vienas po kito seka kiti kūriniai: „Paskutinis dainiaus skundas", „Marmion", „Ežero moteris" ir kiti sudarą jo pirmąjį literatūrinio darbo perijodą — kūrybą poezijoje.

Bet staigus Byron'o su savo „Childe Harold" pagarsėjimas ir sunkios piniginės sąlygos, kuriose mūsų rašytojas atsidūrė, priverčia ieškoti pelningesnio pragyvenimo šaltinio, kurį Skott'ui parodo atsitiktinai jo rankosna patekęs neužbaigtas ir jo paties dar 1805 metais atmestas „Waverley" romano rankraštis. Kūryba prozoje atveria lakiai Skott'o vaizduotei ir jo, neprilygstamo pasakotojo, gabumams daug platesnę dirvą ir duoda nemažą materijalinę naudą. Skott'as pasijunta radęs tikrąjį savo pašaukimą ir vienas po kito seka taip vadinami „Waverley" romanai, kurių 17 metų laikotarpyje pasirodo net 29. Iš jų 17 yra istoriniai liečią Skotijos, Anglijos ir kontinento istoriją. Ne vienas rašytojų, išskyrus Dickens'ą, neturėjo tiek pasisekimo savo laiko visuomenėj ir nė vienas jos taip nesužavėjo. Garsus tuo laiku Lordas Holland'as kartą paklaustas kokios nuomonės esąs apie „Waverley" romanus emfatiškai atsakęs: „Vakar vakarą niekas iš mūsų nėjo gultų ir be mano podagros niekas nemiegojo".

Pagerėjus finansinei padėčiai, Skott'as pasistato netoli Melrose gražią, senovės baronų pilies stiliuj Abbotsford'o vilą, kuri greitai tampa Skotijos ir užsienio literatų Meka vaidinanti nemenkesnį vaidmenį, kaip Jasnaja Poliana, bei Weimar'as, o jis pats rašytoju garsiu ne tik tėviškėje bet ir užsienyje. Tačiau Skott'o laimės nebūta patvarios; leidėjui bankrutavus ir rašytojas paskęsta skolose siekiančiose 117.000 svarų sterlingų. Vis dėlto nepraranda vilties ir dideliu protinių ir fizinių jėgų įtempimu bei pasišventimu penkių metų laikotarpyje įstengia išmokėti 63.000 sv. sterl. Bet nebejaunas amžius, silpna sveikata nebeparnešė darbo sunkumo ir 1832 metais, palikdamas didžiausią literatūros istorijoj žinomą heroiškumo pavyzdį, W. Skott'as miršta besiklausydamas jo numylėtos Tweed'o muzikos garsų. Nelaimė, ta geriausia žmonijos mokytoja, davė Skott'ui

progos, bent paskutiniose jo gyvenimo dienose, pareikšti didžiąsias sielos savybes, kurių išraišką galime matyti skaitydami jo patetišką „Dienyną“.

Taip prozoje, taip poezijoje aiškiai reiškiasi trys Skott'o savybės: jo gėnijus vaizduoti praeitį ir žemės bei žmonijos meilė.

Jau iš jaunų dienų mūsų rašytojo mėgstama klausytis sekant ir pačiam sekti pasakas bei legendas savo jaunųjų draugų tarpe; vietos, kuriose jis praleidžia savo kūdikystę, yra glaudžiai susijusios su Skotijos praeities atsiminimais. Be to, užsienyje ir pačioje Anglijoje buvo jaučiama priešinga klasicizmui romantizmo srovė — pradedama beveik išimtinai vaizduoti ypač Viduramžių praeitį, o Skott'o mėgiamiausios knygos buvo pirmieji tos srovės vaisiai Anglijoj, kaip Percy'o „Senovės anglų poezijos liekanos“, kurias jis perskaitė dar vos trylikos metų amžiaus. Visa tai duoda Skott'ui progos taip pamilti tas senovės legendas, jog jos, tartum iš jo gimtinės šilais apaugusių kalvučių kvapas, savaime veržđavosi iš jo lūpų pirmiausia šeimos ratelyje, o paskui ir romanuose, o ypač baladėse. Toliau, gerai pažindamas Skotijos ūkininkų tipus, jų įpročius ir gyvenimą, jis įstengė taip realiai atvaizduoti praeitį, jog skaitytojas lieka nustebintas tos praeities asmenų aktualumu ir jaučia juos buvus žmonėmis, kurie jautė, kentėjo, mąstė, o ne mumijomis bei istorikų vaizduotės kūriniais.

Vis dėlto apsiriktų skaitytojas ieškodamas Skott'e gilios Viduramžių istorijos ir vidujinio gyvenimo analizės. Jo, kaip ir visų šios žemės sūnų, turėta savo trūkumų, kuriuos tačiau, prisiminus tikybą, kurioje jis buvo išauklėtas ir prie kurios buvo visa širdimi prisirišęs, galima jis kiek pateisinti. Ta tikyba, visa savo būtybe neapkenčianti viso to kas tiesioginiai ar netiesioginiai lietė Bažnyčios Galvą — Popiežių ir vertė jį taip šališkai žiūrėti į tą gyvąjį Viduramžių tikėjimą; dvasia gi patraukusi iš pasaulio aistrų sūkurio vienuolyno susikaupiman tiek kilnių ir pasišventusių sielų, dvasia davusi šventumo karžygius, kaip Šv. Benediktas, Šv. Pranciškus Asižietis ir milijonai kitų, dvasia pagimdžiusi gėnijus, kaip Dantę, Šv. Tomą Akvinietį, Šv. Augustiną, neturėjo atbalsio Skott'o sieloje. Jis buvo tikras „papizmą“ (taip Anglijos ir kitų šalių protestantai vadindavo ir tebevadina Katalikų Bažnyčią) esant klaidingu ir to jam užteko; dėlko gi — jis nesirūpino. Tiesa, bent romanuose ir baladėse, tiesioginiai neužsipuolama to taip neapkenčiamo „papizmo“, dargi jį žavi gotikos stiliaus bažnyčios, žavi katalikų ritualas, bet vien kaip gera medžiaga jo vaidentuvei bei romanui, kaip daugelį mūsų rašytojų žavi senovės lietuvių tikyba, kaip klasikus žavėdavo Romos bei Graikijos dievai, kaip ir patį Skott'ą žavi pasakų laumės bei raganos. Dėl to nieko nuostabaus jei Skott'o vaizduojami vienuoliai bei kunigai tai daugiausiai linksmi juokdariai palaiką linksmą riterių bei ponų tarpe nuotaiką, o kartais, jai romano tūrinys to reikalauja, dar labiau už juos ištvirkę.

Praeities pamėgimas Skott'e yra glaudžiai susijęs su žemės meile. Gimtoji žemė jo mylėta, kaip kūdikio mylima motina ir tai ne tiek dėl jos išviršinio grožio, kiek dėl glaudaus susiėjimo su istoriniais prisiminimais. Tiesa, gražus vaizdas uždegdavo jame pasigėrėjimo jausmą, bet jei, be grožio, jis būdavo susijęs su istoriniais atminimais — jo pasigėrėjimas tapdavo aistra. „Parodyk!" sakydavo, „man seną pilį ar kovos lauką ir aš jausiuos, kaip namie".

Mylėdamas praeitį ir savo gimtąją žemę Skott'as negali nemylėti tos praeities ir žemės svarbiausio veikėjo — žmogaus. Tačiau ne atskiri asmenys atstovauja vieną bei kitą amžių bei perijodą jį traukia, bet praeities žmonija savo visumoje vaizduojanti žmogų įvairiose jo gyvenimo fazėse. Prie jo žmonijos meilės tenka priskirti ir ypatinga užuojauta tai, taip dažnai skriaudžiamai liaudžiai, kuri užuojauta tačiau nekliudo duoti gyvą ir realų jos vaizdą su jos geromis ir blogomis pusėmis.

Bendrai imant, Skott'o rankose istorinis romanas tampa tikru dailės kūriniu, o jo jam nustatytos taisyklės vėlesniųjų sekėjų priimama kaipo kanonai. Kūrimo greitume sujungtame su begaliniu įvairumu, įdomumu ir pasakojimo tobulumu Skott'as tikrai yra neprilygstamas ir vertas istorinio romano įkūrėjo vardo.

Oxford, 1932.IX.2.

Pasaulis mato, kaip krikščionys meldžiasi, atgailoja, kaip įvairiausiai susivaržo, gausiai šelpia vargšus, užgniaužia savo aistras, atsisako nuo kūniškų smagumų, trumpai tariant, daro tai, kas jam, pasauliui, atrodo vargiai pakeliama; ir taip jis susidaro vaizdą, kad krikščionių gyvenimas esąs labai nemalonus ir per griežtas. Tačiau tai yra tik lukštas. Mesk tik žvilgsnį į vidų, į branduolį ir tuojaus pamatysi, kad toji širdis yra kupina tauraus džiaugsmo, ir kad jos iš tikrųjų kilnūs jausmai kiekvieną, pažiūrėti rodos taip sunkią, auką gali padaryti lengva, malonia ir saldžia.

Sėgur.

Pasaulietiškosios dorovės dėsniai, nepagrįsti religijos mokslu, labai panašūs į to žmogaus pasielgimą, kuris, visai nesimokęs muzikos, pasišautų užimti dirigento vietą.

Tolstojus.

Rūpinkis savo vidaus kultūra. Tatai bus tau gėrio šaltinis ir nenugalimoji versmė, jei tik tu niekuomet neužsimirši.

Romos cezaris Marcus Aurelius.

J. Gustas S. S.

Nekviestas svečias

Solonas, žymusis graikų išminčius, iškėlė didelę puotą, į kurią sukvietė pačias garsiąsias Atėnų žymesnybes. Svečiams gi palinksminti buvo paprašyti geriausi dainininkai, gabiausi muzikai. Puotai prasidedant, įėjo mergaitė, prastokai apsirėdžius ir prastu muzikos instrumentu nešina. Niekas jos nežinojo, niekas jos nebuvo kvietęs. Tačiau svečiams neprotestuojant buvo įleista į salę. Pasirodė dainininkai, paskui muzikai su savo menu ir svečiai garsiai plodami dėkojo jiems už pramogą. Pagaliau leido ir nekviestajai savo dainą padainuoti. Ji iš lengvo pradėjo, bet tolyn jos žavintis balsas ėjo smarkyn ir patraukė visų jau nuobodžiauti pradėjusių svečių dėmesį. Visų veidai nušvito, akys į dainininkę įsmigo ir ji pavergė visų širdis. Pasibaigus dainai, pasipylė garsūs plojimai ir svečiai triukšmingai puolė ją sveikinti, su ja susipažinti ... Bet dainininkė jau buvo kažin kur išnykus. Tai buvo pati muzikos deivė.

Mielas mano drauguži, ir tavo gyvenimo puotoj turi būti *nekviestas svečias,* kuris, jei tu jam leisi dainuoti, atliks panašią rolę ir labiausiai praturtins tavo gyvenimo puotą.

Bet kad nekviestas svečias galėtų pas tave ateiti, reikia vienos sąlygos, tokios kaip Solono: *palikti atviras duris.*

Kas jis galėtų būti — nesakysiu, bet jei nori jį pažinti — padėsiu. Klaipėdoje ar kuriame kitame jūrų uoste gal matei kada mašinas, kurios pakelia didžiausias sunkenybes ir įdeda į laivą. Paskutiniais laikais dideliuose uostuose tos mašinos labai patobulintos: didelis ryšulys lanku suvyniotų vielų nusileidžia ant geležies arba geležimi apkaustytos sunkenybės, kurią reikia įdėti į laivą arba iš jo išimti. Vos tik tas ryšulys prisiartina prie sunkenybės, ta tuoj pati pakyla nuo žemės ir kaip lipte prie jo prilimpa, tos vielos turi labai didelę pritraukiamą jėgą.

Kas tam vielų ryšuliui duoda tokią didelę jėgą? Ogi nematoma elektros srovė, einanti per tas vielas, duoda viduj esančiam geležies gabalui nepaprastai stiprios magnetinės galios, kuri pritraukia kad ir didžiausias geležies sunkenybes. Padėjus sunkenybę, kur reikia, sustabdoma elektros srovė ir mūsų nuostabusis vielų ryšulys netenka visos savo galios iki vėl bus paleista elektra.

Tas pat atsitinka ir su tavim, jei tu leidi *dieviškajam svečiui* atlikti jo veikimą tavo sieloje. Tu esi tuo, kuo esi dėl to, kad Dievo galia tavyje veikia pagal Jo paties nustatytus gamtos dėsnius. Jei kokios nors paslaptingos žirklės nukirptų tą Dievo srovę į pasaulį, kurios dalį gauni ir tu, ta pat akimirka virstum nieku, tavo nė žymės neliktų. Įsivaizdink mėnulį be saulės — jis bus be šviesos; taip tu be Dievo neturėtum buities, nes be nuolatinio Dievo palaikymo tu negali gyventi nė valandėlės. Tai

viena iš pagrindinių filosofijos tiesų. Taigi jau tai kuo esi ir ką veiki kyla vien tik iš Dievo, kuris kiekvieną valandėlę tave užlaiko buity. Pamanyk tik, kuo taptų tavo siela, kai ta Dievo versmė neišmatuojamai padidėtų. Tu taptumei be galo galingas Dievo galybe.

Skaityk šventųjų gyvenimus ir pamatysi kiek jie darbų sugebėjo atlikti vienui vieni, menkomis priemonėmis, trumpu laiku. Pasaulis jais stebisi ir negali susekti jų veikimo paslapties. O visa paslaptis yra ta, kad jie leido dieviškajam Svečiui laisvai juose veikti. Užtat dieviškoji srovė padarė juos nenuilstančiais darbe, kantriais kovose ir kančiose. Vienas jų net išdrįso pasakyti šiuos žodžius, kurie atrodytų kvailas išdidumas, jei nebūtų paprasčiausia krikščionybės tiesa: *Viską galiu Tame, kurs mane stiprina.*

Pažvelkime ir iš kitos pusės į dieviškąjį Svečią. Jis ne tik mums teikia galios, bet padaro mus vaisingais ir pakeičia mūsų prigimtį. Šventas Paulius, kurio žodžius ką tik citavome, sako: Aš buvau laukinis medis ir daviau laukinius vaisius. Prie mano kelmo buvo priauginta sodo medžio šakelė, ir štai laukiniai syvai perėjo iš kelmo į prieauglį ir pakeitė mano prigimtį: aš dabar duodu skanių vaisių.

Ir mes, kai leidžiame dieviškajam Svečiui užimti primąją vietą mūsų sieloj, ir stengiamės, kad kiekvienas mūsų veiksmas ir jausmas persisunktų per jį, tada mūsų veikimas įgauna kitą prasmę ir eina pas Dievą *in odore suavitatis,* maloniame kvepėjime.

Ar ėjei kada pavasario dieną per pelkėtą, vandens apsemtą lanką? Matei iš dumblinos ir nešvarios žemės stiepiantis į viršų silpnus kotelius, kurių viršūnėse plūduriuoja ant vandens gražūs žiedeliai. Taip veikia mumyse dieviškasis Svečias; tik Jis tesugeba išūgdyti iš sugadintos mūsų prigimties karžygiškų dorybių gėles.

Pažvelk į save jaunuoli. Kai tavo tėvai įvedė į tavąją sielą *dieviškąjį Svečią,* tu sudarei su juo sutartį ir pasižadėjai visuomet žygiuoti kilniais keliais. Tu su pasibjaurėjimu atmestum tokią pagundą, kuri tau lieptų išsižadėti savo tėvo, motinos, tėviškės, gimtosios šalies; tuo pat pasiryžimu, tvirtybe turi išguiti vylių, kuris tave gundo lengvais, rožėmis nuklotais, bet nuodėmingais keliais.

Nepasakyk tėvams liūdno ir baisaus žodžio. — Jūs norėjote, kad aš būčiau didvyris, bet aš juo būti nenoriu! Sakyk verčiau: — Jūs uždėjote man šventą prievolę įleisdami mano gyvenimo puoton *dieviškąjį Svečią.* Jei iki šiol laikiau jį paskutinėje vietoj, dabar paprašysiu jį užimti pačią pirmąją, pakeisiu savo elgėsį. Tarsiu jam: — Dainuok, Svety, aš paskęsiu tavo dainoje; įsakyk, aš būsiu paklusnus tavo rankos mostelėjimui: liepk man pakilti, ir aš kilsiu į aukštį, į viršūnes.

Prancūzų dramaturgas De-Curel sako vieno savo sukurtų asmenų lūpomis: — Jei kyląs jūrų potvynis apreiškia už debesų

Jonas Jakštas

Krentančių lapų šnibždėjime

Ruduo toks šaltas, toks sunykęs
Nukovė žalią vasarą.
Laukai, dejavimais suklykę,
Pabėrė skausmo ašaras.

Ir krenta gintaras nuo medžių.
Ruduo miške, ruduo širdy,
Ruduo kaip vakaras nuobodus
Užburtoje sapnų pily.

Kažkas išskubino su saule,
Išskubino pilkais keliais;
Paklausk, broleli, žalio šilo,
Kada žiedeliai prasiskleis.

Ir jis prabils nuogom šakytėm,
Prabils, kad vasara toli,
Kad po šaltos žiemos gėlytės
Pražys, kaip pasakų šaly.

---

esantį mėnulį, — negalimas daiktas, kad kyląs krikščioiškų dorybių potvynis siektų tuštumos.

Nelaimingasis, kuris neturi širdyje to Svečio ir tarėsi laimę pasieksiąs ir be jo, be abejo skaudžiai apsivylė. Nusižeminęs tekviečia jį atgal ir išmėginimui tesuteikia jam pirmąją vietą pomėgiuose, pirmąją dalį veiksmuose ir neužilgo sakys su Jozue Borsi: „Mano siela pavirto į derlingą dirvą. Pirmiau buvo išdžiūvus, plika, suplaišėjus, sausa. Tavo meilė ją sudrėkino lyg vėsus gaivinantis pavasario lietutis, tavo ranka pastovi ir galinga, ja suarė, išpureno ir į garuojančias vagas pasėjo dieviškos tiesos sėklą. Mano siela pirma buvo bedugnė, mirties karalystė, pelenuos palaidota, nuodų prisigėrusi; šiandien ji yra gyvas pasaulis. Mintys liejasi many: gyvybės ir tiesos mintys".

Kas nori dangų apspiauti, paprastai apspiauna pats savo barzdą. *Vokiečių liaudies patarlė.*

N. V. Gogolis.

Bričkaitė

Miestelis B. labai pralinksmėjo, kai tik jame apsistojo *** kavalerijos pulkas; o ligi to laiko jame būdavo baisiai nuobodu. Kada, būdavo, pro jį pravažiuoji ir pažvelgi į žemutėlaičius, murzinus nameliukus, kurie spokso į gatvę neapsakomai surūgę, tai... negalima nė pasakyti, kas darydavosi tuokart širdy; taip kažko liūdna, kad tarytum ne tai labai prasilošei, ne tai padarei nevietoj kokią kvailystę, — vienu žodžiu — negerai. Grįčiukių tinkas nuo lietaus nuvarvėjęs žemėn, ir sienos iš baltų pasidariusios žebros, stogeliai uždangstyti dažniausiai nendrėm, kaip ir paprastai mūsų pietiniuose miestuose. Sodelius, kad nedergtų reginio, miesto galva seniai jau iškirsdino. Gatvėse nė gyvos dvasios nesutiksi, nebent tik koks gaidys liuob pražingsniuos minkštučiu, kaip pagalvis, grindiniu, užgultu per sprindį dulkių, kurios nuo mažiausio lietaus pavirsta dumblyne, ir jau tada B. miestelio gatvėmis pasipila tie kūningieji gyvūnai, kuriuos mūsų miestelio galva vadina prancūzais. Savo labai rimtus snukius atstačiusios, jos savose vanose pakelia tokią kriukelynę, kad pravažiuojąs žmogus nemitęs žiebia arkliams ir dumią kuo greičiau tolyn. Tarp kitko, ir pravažiuojantį žmogų labai retai sutiksi B. miestelyje. Retas, labai retas koks nors dvarponis, turįs vienuolika galvų baudžiauninninkų, nubilda grindiniu kažkokioj ne tai pusbričkėj, ne tai pusvežėčiose, žvalgydamasis iš po sujauktų miltuotų maišų ir lesdamas šonus palšai kumelei, kuriai iš paskos seka kumeliukas. Net pati turgavietė čia bent kiek skurdžiai atrodo: siuvėjo lūšna baisiai kvailai kiurkso ne visu fasadu, o tiktai kerčia į aikštę; priešais jos jau penkiolika metų statomas kažkoks mūro trobesys su dviem langais; tolėliau šiurpso tokia nieko sau, madna lentinė tvora, nudažyta pilkai, dumblo spalva, kurią, pavyzdžiui kitiems statiniams, įkūrė pats miesto galva savo jaunose dienose ,kada dar neturėjo papročio primigti tuojau popiet ir gerti nakčiai kažkokio dekokto, užkulto sausais agrestais. Daugiau, beveik visur kitur garadai. Vidury aikštės — pačios mažosios krautuvėlės; jose visada gali matyti virtinę baronkų, bobą raudonu andaroku, pūdą muilo, kelis svarus karčiųjų migdolų, šaudomųjų šratų, demikotoną ir porą pirklinių gizelių, visą laiką priedury lošiančių. Bet lyg tik apsistojo kavalerijos pulkas, tučtuojau viskas pasikeitė: gatvės pamargėjo, — žodžiu, gavo visiškai kitą išvaizdą; tie žemučiai nameliai dabar dažnai pradėjo matyti pro šalį einant vikrų, stuomeningą karininką su bryliais ant galvos, drožiantį pas draugą pasišnekėti apie kėlimą į aukštesnį laipsnį, apie geriausią tabaką, o kartais užveržti ant kortos karietą, kurią galėdavai vadinti pulko, dėl to, kad ji, neišeidama iš pulko, spėdavo apeiti visus: šiandie liumpsėjo joje majoras, ryt, štai, jau ji poručiko arklidėj, o po savaitės, žiūrėk, — ir vėl majoro pasiuntinys ją betepąs lajum. Visi

garadai apie namus buvo nukabinėti kareiviškom kepurėm; pilka milinė šiurpsojo būtinai kame nors ant vartų; skersgatviuose sutikdavai kareivių su tokiais šiurkščiais ūsais, kaip kurpiaus šepetys. Ūsai tie kyšodavo visose vietose: susirinks, būdavo, rinkoj su puodžiukais miestelėnės, — iš už jų nugaros, tikriausiai, jau ūsai kyšo. Karininkai sugyvino visuomenę, kurią ligi jų sudarė teisėjus, gyvenąs vienam name su kažkokia diakoniene, ir miesto galva, galvotas žmogus, bet toks, kurs miega būtinai visą parą — nuo pietų ligi vakaro ir nuo vakaro iki pietų. Visuomenė dar pagausėjo ir suįvairėjo, kada į šičia buvo atkeltas brigados generolo būstas. Aplinkiniai dvarininkai, apie kuriuos niekas pirma nebūtų net atsikvošėjęs, kad jų čia gyvų esama, ėmė dažniau lankytis apskrities miestelyje, norėdami susitikti su ponais karininkais, o kartais ir palošti bankelio, kuris jau buvo beimąs baisiai tamsiai taip šmėksoti jų galvose, užkamuotose pasėlių, žmonų priesakų ir kiškių. Labai gaila, kad niekaip nebegaliu prisiminti, kuria ten proga teko brigados generolui kelti didelius pietus; paruošiamieji darbai tiems pietums buvo milžiniški; virėjų peilių čekšenimas iš generolo virtuvės aidėjo toli, toli, net ligi miesto užtvarų. Visui visa rinka suplaukė tų pietų reikalui, kad teisėjas su visa savo diakoniene turėjo valgyti grikienius blynus ir krakmolo kisielių. Nedidokas generolo kiemelis buvo visas nustatytas karietų ir bričkelių. Kompaniją sudarė vyriškiai — karininkai ir dar kurie-ne-kurie aplinkiniai dvarponiai. Iš dvarininkų žymiausias buvo Pitagoras Pitagorovičius Čertokuckis, vienas iš svarbiausiųjų B. apskrities aristokratų, kuris iš visų daugiausia rėkavo per rinkimus, o čia atvažiavo labai gašnioj karietoj. Jis buvo kanakados tarnavęs kažkuriam kavalerijos pulke ir buvęs vienas iš tų pačių įdomiųjų ir čiuiniųjų karininkų; iš tikro, jį matydavai visuos baliuos ir šiaip sambūriuos, kame tik apsistodavo jų pulkas; beje, apie tai galima paklausti Tambovo ir Simbirsko gubernijų mergičkas. Labai gali būti, kad jis būtų sau patogią šlovę paskleidęs dar ir kitose gubernijose, jei nebūtų išėjęs atsargon dėl vieno atsitikimo, kuris paprastai vadinasi „nemalonia istorija“: ne tai jis kam anais senais laikais davė antausį, ne tai pats nuo kažko gavo, tikrai to nė nebepamenu, tiek tik, kad jam buvo pasiūlyta kraustytis atsargon. Tarp kitko, jis tuo nėmaž nenumušė sau svorio: nešiodavo fraką ilga talija, nelyginant karišką mundirą, ant batų pentinus ir panosėje ūsus, dėl to, kad be jų galėję būt kiti dvarponiai pamanyti, jog jo tarnauta pėstininkuose, kuriuos jis su panieka vadindavo kartais šliaužikais, kartais užboniukais. Jis būdavo visuose žmonėtuose jomarkuose, kuriuose pati Rusijos širdis — mamutės, vaikagaliai, dukrelės ir stori, pilvoti dvarponiai — suvažiuodavo linksmintis, bričkomis, tarataikomis, tarantasais, ir tokiomis karietomis, kokių nė sapnuot niekas nesapnavo. Jis uoste užuosdavo, kame apsistojęs kavalerijos pulkas, ir visados atvažiuodavo pasimatyti su ponais karininkais, labai mikliai iššokdavo priešais jų iš savo lengvutės bričkaitės ar

karietėlės ir baisiai greit susipažindavo. Praeituos rinkimuos jis iškėlė bajorams labai šaunius pietus, per kuriuos pareiškė, kad, jeigu tik jį išrinksią seniūnu, tai jis pastatysiąs bajoriją ant geriausių kojų. Aplamai, laikėsi poniškai, kaip sakoma apskričiuos ir gubernijose; vedė gana gražią;čiupo su ja porą šimtų baudžiauninkų ir keletą tūkstančių kapitalo. Kapitalas tučtuojau išgaravo, ir atsirado šešiukė tikrai gražių arklių, paauksuotos durų rankenos, kambarinė bezdžionė ir prancūzas urėdas. Na, o tie du šimtai galvų, kartu su kitais dviem šimtais savų, buvo užstatyti lombarde už kažkokias komercines apyvartas. Žodžiu, jis buvo dvarininkas, kaip tik vien reikiant... puikus dvarininkas. Be jo, buvo dar tuose generolo pietuose ir kitų dvarininkų, bet apie anuos nėra ko kalbėt. Visi kiti buvo vis to paties pulko kariškiai ir du štabo karininkai: pulkininkas ir labai storas majoras. Pats generolas buvo ir prikaulis, ir nusipenėjęs, tarp kitko, geras viršininkas, kaip jį karininkai minėdavo. Kalbėjo jis gana storu, trąšiu, įtakingu bosu. Pietai buvo baisūs: aršketiena, stirlės, drofai, smydras, putpelės, kurapkinai, grybai aiškiai rodė, jog virėjas dar nuo vakar dienos neturėjo viralo burnoje, o keturi kareiviai, su peiliais rankose, pristatyti jam padėti, dirbo kiaurą naktį frikose ir žele. Begalė butelių, ilgų lafito, trumpakaklių maderos, gražiausia pavasario diena, langai, atidaryti ligi gali, lėkštės ledų stale, sužliukusi maniška prie susiraukšlėjusio frako, kryžminis pašnekesys, palydimas generolo balso ir palaistomas šampanu, — visa viena prie kita labai pritiko. Po pietų visi atsistojo su maloniu sunkumu pilvuose ir, užsirūkę pypkes kas su ilgu, kas su trumpu cibuku, išėjo, kavos puodžiukais nešini, į verandą.

— Va, dabar galima ją apžiūrėti, — tarė generolas. — Būk toks geras, mielasai, — pridūrė jisai, kreipdamasis į savo adjutantą, gana miklų ir gražų jauną vyruką: — paliepk atvesti šian bėrąją kumelę! Nagi, tamstos pamatysit patys. — Čia generolas pačiulpė pypkę ir išpūtė dūmus. — Ji dar nevisai suaugus į sprandą: prakeiktas miestapalaikis! Nėr padorios arklydės. Kumelė, puf, puf, labai nieko sau.

— Ir senai jau, vaše prevoschoditelstvo, puf, puf,ją laikote? — paklausė Čertokuckis.

— Puf, puf, puf, pu... puf, ne taip senai; vos tik dveji metai, kaip pasiėmiau ją iš augyklos.

— Ir teikėtės ją gauti prajodinėtą, ar jau čionai teikėtės prajodinėti?

— Puf, puf, pu, pu, pu... u... u... f, čia. — Tą ištaręs, generolas visas paskendo dūmuose.

Tuo tarpu iš arklydžių iššoko kareivis, pasigirdo kanopų bildesys, pagaliau, pasirodė antras, su baltais trinyčiais ir su milžiniškais ūsais, vesdamas už kamanų puldinėjančią ir baidančiąsi kumelę, kuri, staiga pamuisčiusi galvą, vos vos neiškėlė aukštyn pritūpusio prie pat žemės kareivio su visais jo ūsais.

— Nugi, nu, Agrafena Ivanovna! — tarė jisai, vesdamas ją į priedurę.

Kumelė vadinosi Agrafena Ivanovna. Tvirta ir laukine, kaip pietų šalies gražuolė, ji kapstė kanopomis medinę verandą; staiga nurimo.

Generolas, užmiršęs pypkę, ėmė veizdėti patenkintu veidu į Agrafeną Ivanovną. Pats pulkininkas, nulipęs nuo verandos, ėmė Agrafenai Ivanovnai už snukio. Pats majoras suplojo jai per šlaunį, kiti patekšeno liežuviais.

Čertokuckis nulipo nuo verandos ir užėjo jai iš užpakalio. Kareivis, išsitempęs ir laikydamas kamanas, žiūrėjo akis įspyręs tiesiai svečiams į akis, tartum kėsindamasis į jas įšokti.

— Labai, labai graži! — tarė Čertokuckis. — Kūninga kumelė! Bet leiskite, vaše prevoschoditelstvo, sužinoti, kaip jinai eina?

— Jos išbėga gera, tiktai... velniai jį žino... tas glušas felčeris davė jai kažkokių piliulių, ir šit jau antra diena čiaudėja.

— Labai, labai graži! O turite, vaše prevoschoditelstvo, pritinkamą ekipažą?

— Ekipažą?... Bet juk čia jojama kumelė.

— Aš tą žinau; bet aš klausiau, vaše prevoschoditelstvo, tam, kad sužinočiau, ar tamsta turite kitiems arkliams pritinkamą ekipažą?

— Na, ekipažų pas mane ne perdaug. Man, prisipažinsiu tamstoms, jau senai rodėjo įsitaisyti madną bričkaitę. Aš apie tai rašiau savo broliui, kuris dabar Peterburge, bet nežinau dar, ar jis man prisiųs, ar ne.

— Manding, vaše prevoschoditelstvo, — primetė pulkininkas, — nėr geresnių bričkelių už vieniškąsias.

— Tamsta teisingai galvojate, puf, puf, puf.

— Pas mane, vaše prevoschoditelstvo, yra šauni bričkaitė, tikro Vienos darbo.

— Kuri? Ar ta, kuria tamsta atvažiavai?

— O, ne; ta, taipsau, kasdieninė, tiktai man važinėtis, bet ana.... stebuklas stačiai: lengvutė kaip plunksnelė, o kada tamsta joje sėdi, tai, tiesiog, nelyginant, atsiprašant už žodį, tartum tamstą nešiotė liulkoje liūliuoja.

— Nebeldžia?

— Labai, labai tyliai rieda; kamšos, resoriai, — visa kaip paveiksle papiešta.

— Tai gerai.

— O koks talpumėlis! tai yra, aš, vaše prevoschoditelstvo, ir nemačiau dar tokios. Kai aš dar tebetarnavau, tai man tos bričkaitės dėžėse tilpdavo dešimts butelių romo ir dvidešimts svarų tabako, o be to, prie manęs vis būdavo dar apie šešis mundurus, baltinių ir du cibukai, vaše prevoschoditelstvo, palyg nusilenkimų. Čertokuckis kakžkaip atsipalaidavo, pasidarė telstvo, galima visą jautį subrukti.

— Tai gerai.

— Aš, vaše prevoschoditelstvo, mokėjau už ją keturis tūkstančius.

— Sprendžiant iš kainos, turi būti gera. Ir tamsta pats ją pirkai?

— Ne, vaše prevoschoditelstvo, man ji pripuolamai atiteko. Ją buvo nusipirkęs mano draugas, puikus žmogus, mano vaikystės laikų bičiulis. Mudu su juo išvien, kas tavo, tas ir mano. Aš ją išlošiau iš jo kortom. Ar nebūtų kartais patogu, vaše prevoschoditelstvo, padaryti man tą garbę, — ar neatvažiuotumėte ryt pas mane pietų? ir bričkaitę kartu apžiūrėtumėte.

— Aš nežinau, ką čia dabar tamstai atsakyti. Man vienam kažkaip... Nebent jau tamsta leistumei drauge su ponais karininkais?!

— Ir ponus karininkus prašau, maloniausiai. Ponai! Aš palaikysiu sau didžiausia garbe turėti laimės išvysti tamstas savo namuose.

Pulkininkas, majoras ir kiti karininkai dėkojo dailiai nusilenkdami.

—Aš, vaše prevoschoditelstvo, esu tos nuomonės, kad jei jau pirkti daiktą, tai būtinai gerą; o jei bet kokį — geriau nė nesiterlioti. Štai, pas save, kada teiksitės man padaryti rytoj garbę, aš parodysiu straipsnius, kuriuos aš pats esu pradėjęs rašyti ūkininkystės reikalais.

Generolas pasižiūrėjo ir išpūtė iš burnos dūmus.

Čertokuckis buvo baisiai patenkintas pakvietęs pas save ponus karininkus; jis jau iš anksto užsakinėjo savo galvoj paštetus ir sousus, žvalgėsi labai linksmas į ponus karininkus, kurie taip pat, iš savo šalies, kažkaip padvigubino jam savo palankumą, kuris buvo matomas iš jų akių ir nežymių kūno judėsių, lyg nusilenkimų. Čertokuckis kažkaip atsipalaidavo, pasidarė laisvesnis, balsas jo pažemėjo — o tatai yra išraiška balso, pertekusio pasitenkinimo.

— Ten, vaše prevoschoditelstvo, susipažinsite su namų šeimininke.

— Man labai malonu, — tarė generolas, glostinėdamas ūsus.

Čertokuckis po šito jau buvo benorįs nedelsdamas braukti namo, kad laiku pasiruoštų būsimiems pietums ir svečiams priimti; jis buvo jau beimąs skrybėlę rankon, bet kaip ten keistai atsitiko, kad jis dar pasiliko kuriam-ne-kuriam laikui. O tuo pat laiku kambariuose jau buvo paruošti žalieji staliukai. Kaip mat visa kompanija susidalino ketveriukėmis vistui ir išsisijojo po visas generolo buto kertes.

Padavė žvakes. Čertokuckis ilgai nežinojo, sėstis ar nesisėsti jam prie visto. Bet kaip tik ponai karininkai ėmė prašyti, jam pasirodė, kad atsisakyti būtų labai jau nesuderinama su mandagumo taisyklėm — ir jis prisėdo. Nejučiom išdygo priešais jo stiklinė punšo, kurią jis, užsimiršęs, tučtuojau išmaukė. Sulošęs porą ratų, Čertokuckis vėl sau parankėj atrado stiklinę

punšo, kurią, irgi užsimiršęs, išgėrė, dar iš anksto pasisakydamas:

— Laikas, ponai, man namo; tiesa, laikas.

Bet vėl prisėdo antrai partijai. Tuomet pašnekesys įvairiuose kampuose pasidarė visiškai privatiškas. Lošėjai buvo gana nešnekūs, bet pašalininkai, sėdėdami sofose, tęsė kas sau kalbas. Vienam kampe stalo rotmistras, pasibrukęs sau po šonu pagalvėlį, pasakojo gana laisvai ir sklandžiai savo meilės prietykius ir užkariavo viso aplink susibūrusio ratelio dėmesį. Vienas baisiai nutukęs dvarponis su trumpom rankom, bent kiek panašiom į dvi bulbes, prie šonų prilipusias, klausėsi su nepaprastai saldžia mina ir tik laiks nuo laiko galuodavosi, siekdamas ta savo per trumpa rankute už per plačios nugaros tabokierkos išsitraukti. Kitam kampe surizgo gana karštas ginčas apie eskadrono mokymą, ir Čertokuckis, kuris tuo laiku jau buvo ėmęs leisti valetus už damas, staiga įsikišo į svetimą kalbą, šaukdamas nuo tolo: „kelintais metais?“ arba „kuriam pulke?“ nepastebėdamas, kad tas jo klausimas visiškai prašaudavo pro šalį. Pagaliau, per keletą minučių prieš vakarienę kortos buvo nutrauktos, bet kalbėjo jis dar tebesitęsė ir atrodė, jog visų jų galvos pilnos visto. Čertokuckis pamena, kad jis išlošęs gana apsčiai, bet ranka nepalietė nė trupučio ir, atsistojęs iš užstalės, ilgai stovėjo, kaip tas, kuriam kišenėj nosinės nėra. Tuo tarpu padavė vakarienę. Savaime suprantama, kad vynų netrūko ir kad Čertokuckis karts nuo karto tartum per prievartą turėdavo sau prisipilti stiklinę, nes ir iš kairės, ir iš dešinės stovėjo pilni buteliai.

Pašnekesys per vakarienę ištyso ilgiausias, bet, tarp kitko, jis kažkaip keistai buvo vedamas: vienas pulkininkas, tarnavęs dar 1812 metų kampanijoj, papasakojo apie tikras kautynes, kurių niekados nebuvo, ir paskum, visiškai nežina, dėl kurių priežasčių, ištraukė kamštį iš grafinos ir įbedė į pyragą. Žodžiu, kada pradėjo skirstytis, buvo jau trečia valanda, ir vežikai turėjo kai kuriuos asmenis paimti į glėbį ir nešti, kaip ryšulius su pirkiniais, o Čertokuckis, nepaisydamas viso savo aristokratiškumo, klaksodamas bričkaitėje taip žemai linkčiojo ir taip maskatavo galva, kad, parvažiavęs namo, parsivežė ūsuose du usniu.

Namie visi pasliki miegojo; vežikas vos galėjo susiieškoti kamerdinerį, kuris palydėjo poną per saloną ir atidavė kambarinei, į kurią įsikibęs Čertokuckis šiaip betaip nukrapinėjo į miegamąjį ir atsigulė šaly savo jaunutės ir gražutės žmonelės, gražiausiai miegančios baltose, kaip sniegas, patalinėse. Trenksmas, sukeltas jos vyro, griūvančio į lovą, išbudino ją. Pasimuisčiusi, pakėlusi blakstienas ir triskart smarkiai sumirkčiojusi, jinai atsimerkė su pusiau pikta šypsena; bet matydama, kad šįkart jis visiškai nenori jokio meilumo parodyti, nepatenkinta apsivertė ant kito šono ir, pasidėjusi savo švariausią skruostelį ant delno, tuojau paskui jo užmigo.

Buvo jau tas metas, kuris sodžiuje nebevadinamas *anksti,* kada nubudo jaunoji šeimininkė, šaly savo kriokiančio vyro. Atsiminus, kad jis vakar grįžo ketvirtą valandą, jai pagailo jo žadinti, ir ji, įsistojusi į kambarines kurpes, kurias jos vyras išrašė iš Peterburgo, baltoje bliuskutėje, banguojančioje ant jos, kaip tekantis vanduo, nuėjo į rėdymosi kambarį, nusiprausė šviežiu, kaip ji pati, vandeniu ir sėdo tualetui. Pažvelgusi į save porą kartų, ji pastebėjo, kad šiandie gana nebjauriai atrodanti. Šita iš pažiūros nesvarbi aplinkybė privertė ją pasėdėti prieš veidrodį lygiai dvi valandi viršaus. Pagaliau, ji gana dailiai apsirėdė ir išėjo į sodą atsišviežinti. Kaip tyčia, buvo pats gražiausias metas, kokiu tik pietų pavasario dienos gali pasigirti. Saulė, užkopusi į vidudienį, kaitino visa savo spindulių galybe; bet vaikštinėti po tankias, tamsias alėjas buvo vėsu, ir žiedai, saulės kaitros priveikti, trigubino savo kvapą. Gražioji šeimininkė visiškai užsimiršo, kad jau dvylikta, o jos vyras dar tebemiega. Jau pasiekė jos klausą dviejų vežikų ir vieno foreitoriaus, atgulusių arklidėje, popietinis knarkimas. Bet ji vis tebesėdėjo tankioj alėjoj, iš kurios matėsi kaip ant delno didžiasai vieškelis, ir išsiblaškiusi žiūrėjo į jo bežmogę tuštumą, kaip staiga pakilusios tolumoj dulkės patraukė jos dėmesį. Įsižiūrėjusi, ji greit pamatė keletą ekipažų. Priešais važiavo atidengta dvivietė lengvutė bričkaitė; joje sėdėjo generolas su storais, blizgančiais prieš saulę, epoletais, ir šaly jo pulkininkas. Iš paskos važiavo kita, keturvietė; joje sėdėjo majoras su generolo adjudantu ir dar dviem karininkais, atžagariom susėdusiais; dar iš paskos važiavo pažįstama visiems karieta, kurią šįkart valdė druckis majoras; užpakaly jos — keturvietis bonvojažas, kuriame sėdėjo keturi karininkai ir penktas ant kelių; paskui bonvojažą dar kvaceno raiti trys karininkai ant labai gražių, bėrų obuolmušių arklių.

— Nejaugi jie pas mus? — pagalvojo namų šeimininkė. — O, Dievuliau! iš tikrųjų, jie pasuko į tiltą! — Ji suriko, pliaukštelėjo rankom ir nuliuoksėjo per gėles ir loveles tiesiai į miegamąjį. Jis drybsojo, kaip papjautas.

— Kelkis, kelkis! kelkis greičiau! — plyšavo jinai, tampydama jį už rankos.

— A? — ištarė rąžydamasis Čertokuckis, nerodydamas akių.

— Kelkis, pulpuliuk! ar girdi? svečiai!

— Svečiai? koki svečiai? ... — Šitą pasakęs, jis truputį sumykė, taip, kaip teliukas, papo ieškodamas. — Mm... — suurzgėjo jis: — ištiesk, munmuniuk, savo kakliuką! aš tave pabučiuosiu.

— Širdele, kelkis, dėl Dievo, greičiau! Generolas su karininkais! Ach, Dievuliau, gi tau ūsai usnių prisivėlę!

— Generolas? A, tai jis jau atvažiuoja? Tai kaip gi čia dabar, velniai pagautų, niekas manęs nepabudino? O pietūs, kaipgi pietūs? Ar viskas ten jau, kaip reikiant, gatava?

— Kokie pietūs?

— Negi aš nesakiau?

— Tu? tu parvažiavai ketvirtą valandą naktį ir, kiek aš tave beklausinėjau, tu nieko man nesakei. Aš tavęs, pulpuliuk, tyčia nežadinau, kad man tavęs pagailo: gi tu nė kiek nemiegojęs... — paskutiniuosius žodžius ji ištarė visiškai glėbnučiu, maldaujančiu balseliu.

Čertokuckis, išsprogdinęs akis, taip apie porą minučių gulėjo patale, kaip perkūno trenktas; pagaliau, šoko vienmarškinis iš lovos, užmiršęs, kad tai visai nepadoru.

— Ot, kuinas iš manęs! — tarė jis, mušdamasis į kaktą, — gi aš juos pietų užprašiau! Ką daryt? Ar dar toli?

— Aš nežinau... jie jau šią minutę turi sueiti.

— Širdele... pasikavoti!... Ei, kas ten? tu, mergyte! eik, eik, — ko tu, kvaišel, bijai? — tučtuojau atvažiuoja karininkai: tu sakyk, kad pono nėr namie; pasakyk, kad ir nebus visiškai, kad iš pat ryto išvažiavo... girdi? ir dvariškiams visiems pasakyk; bėk greičiau!

Taip pasakęs, jis čiupo chalatą ir nukūrė kavotis į ratų pavažiuojamą daržinę, vildamasis tą vietą būsiant nepavojingą. Bet, atsistojęs daržinės kertėje, mato, kad ir čia jį gali dar pamatyti. „O, va, šitaip bus geriausia“ — toptelėjo jam galvon, ir jis akies mirksniu šoko į vieną bričkaitę, užsidarė dureles, kad labjau apsidraustų, užsidengė prikyšte ir šikšna ir, susisukęs į chalatą, nutilo nuščiuvo, tarytum, kad jo nėr.

Tuo pat metu ekipažai pavažiavo po durim.

Išlipo generolas, nusipurtė; po jo — pulkininkas, taisinėdamas rankomis savo skrybėlės brylius; paskum išsirepečkino iš savo karietos driučkis majoras, laikydamas po pažastim kardą; paskum išstriuoksėjo iš savo bonvojažo podporučikai su visu sėdėjusiu ant kelių praporščiku; pagaliau, nusėdo nuo arklių gražuoliai karininkai.

— Pono nėr namie, — tarė, išeidamas į varandą, liokajus.

— Kaip — nėra? Gal būt, jis bent pietums bus?

— O ne, nebus. Jie išvažiavo visai dienai. Nebent tik rytoj šituo laiku bus.

— Še tau, kad reik! — tarė generolas: — kaip gi tai?...

— Pripažįstu, tai šposas, — tarė pulkininkas juokdamasis.

— Nu ne, nu, bet kaip taip daryti? — tęsė generolas nepatenkintas. — Fit... Perkūns pagautų... Nu, negali priimt, tai kam prašais?

— Aš, vaše prevoschoditelstvo, nesuprantu, kaip galima šitaip daryti, — tarė vienas jaunas karininkas.

— Ką? — tarė generolas, pratęs visad tą klausiamąjį įvardį sakyti, kai tik šnekėdavo su jaunesniaisiais karininkais.

— Aš sakau, vaše prevoschoditelstvo, kaip tai galima šitaip elgtis!

— Žinoma! Nu, kliūva kas nors, ar ką — pranešk bent, arba nesiprašyk.

— Ką gi, vaše prevoschoditelstvo, nėr ką veikt, važiuojam iš kur atvažiavę! — tarė pulkininkas.

— Aišku, nėr ką kita daryt. Beje, tą jo bričką galim gi ir be jo pažiūrėti. Jis, greičiausia, nebus jos su savim pasiėmęs. Ei, kas ten? Eikš, broliuk, arčiau!

— Kuo galiu patarnaut?

— Tu arklinis?

— Arklinis, vaše prevoschoditelstvo.

— Nagi, parodyk mums bričkaitę, kurią nesenai įsigijo tavo ponas.

— Gi va, prašau į daržinę.

Generolas su visais ponais karininkais sumarmėjo į daržinę.

— Va, prašom, aš ją truputį patrauksiu: čia patamsis.

— Gana, pakaks, gerai!

Generolas ir karininkai apėjo apie bričkaitę ir rūpestingai iššiūrinėjo tekinius ir resorius.

— Na, nieko ypatinga nėr, — tarė generolas. — Bričkaitė pati paprasčiausia.

— Ir visiškai nedaili, — tarė pulkininkas: — tai kad čia joj nieko gera.

— Man rodos, vaše prevoschoditelstvo, jinai nėmaž nekaštuoja keturių tūkstančių, — tarė vienas iš jaunųjų karininkų.

— Ką?

— Aš sakau, vaše prevoschoditelstvo, kad man rodos, jog ji nekaštuoja keturių tūkstančių.

— Kokių keturių! Ji nė dviejų neverta. Kad čia stačiai gyvi niekai. Nebent tik gal viduj yr kas nors ypatinga... Prašau, meldžiamasis, atsek šikšną...

Ir karininkų akims pasirodė Čertokuckis, tupįs chalate ir dar nežmoniškai susirietęs.

— A, tamsta šičia!.. — tarė nustebęs generolas.

Tai pasakęs, generolas tuojau pat užklojo Čertokuckį šikšna, uždarė bričkaitės dureles ir išvažiavo su visais ponais karininkais.

Vertė *D. Urbas.*

Važiavo tiltu rusų žandaras. Arklys pasibaidė, ir žandaras įkritęs į upę nuskendo. Susirinkę žmonės ieško skenduolio, tuo tarpu pravažiuodamas žydas klausia:

— Ko jūs čia ieškote?

— Žandaras prigėrė — tai ieškome kūno. —

— Ui, kam jūs jo ieškote, jūs parodykis jam rublį, ir jis pats išeis, — patarė žydas, gerai pažinojęs žandarą.

Mūsų gyvenimas

Apie mūsų Vadus.

— *Vl. Viliamas,* buvęs Moksleivių At-kų Sąjungos Pirm., išvažiavo į Berlyną studijų darbo tęsti. Jis yra buvęs studentų atstovybės (seimo) pirmininkas; dabar gauna garsiojo Rokefelerio stipendiją.

— *Ant. Maceina,* buvęs „Ateities" redaktorius išvyko į Liuveną (Belgijoje) tęsti studijų. Lauksime „Ateity" jo kelionės įspūdžių aprašymo.

— *Pr. Dielininkaitis,* C. Valdybas pirm. 1924—25 m., baigė mokslus. Studijavo Sorbonos, Grenoblio ir kt. universitetuos. Šiuo tarpu jis rengia disertaciją.

— *Ign. Skrupskelis,* buvęs generalinis sekretorius, išrinktas Stud. At-kų Sąjungos C. Valdybos pirm.

— *Ant. Marčiulynas,* buvęs C. Valdyboje jaunes. reikalų vedėjas, išrinktas Vyt. D. Universiteto Stud. At-kų Są-gos pirm.

— *Ant. Masionis,* skaitytojams pažįstamas jaunimo draugas, pasitraukė iš C. Vald. pirmininko pareigų, rimtai atsidėdamas studijų darbui.

— *A. Graževičius,* daug pasidarbavęs „Ateičiai" pereitą pusmetį ją redaguodamas, norėdamas baigti studijas iš redakcijos pasitraukė. Šį darbą toliau tęs K. Bauba. Redaktoriaus padėjėju kviečiamas J. Mikulevičius.

— *Marijampolė rašo:* Pradėjome. Be daugelio ratelių susirinkimų, buvome susirinkę jau du kartus visi marijampoliečiai. Minėjome rugsėjo 4 dienos įvykius. Spalių mėn. 9 dieną bendrame susirinkime minėjome akiplėšos lenko pagrobtą Vilnių. Ta proga pasimeldėme už žuvusius nepriklausomybės kovose ir atlankėme mūsų mirusiems paminklą kapuose.

— Iš uteniškio laiško: Jūs, kauniškiai, nemanykit, kad mes susmulkėjome. Visai ne. Mes greitai nesijaudiname. Lankome senelių prieglaudas.

— Biržų ežeras dar neužšalo. Pernai pakrikštytas laivelis „Srovė" puikiai savo darbą dirba, vežiodamas mus po ežerą, į salas. Jis mums pavaduoja kitas prašmatnybes.

— *Tauragiškiai* praneša, kad darbas jau pradėtas. Manoma, ypač pasirūpinti artimesnėmis mokyklomis.

— *Linkuva,* kaip pernai, taip ir šiemet sparčiai žengia į priekį. Sumanūs vadai, išsidirbę planus, tolimesniam veikimui, drąsiai veda kuopą kūrybos keliu. Berniukai su mergaitėmis lenktyniauja.

— *Prof. Dr. K. Pakštas, prof Pr. Dovydaitis* ir du mūsų Centro Valdybos atstovu J. S-enauskas ir St. Grigaitis — Vilniaus pagrobimo 12 m. sukaktį minėdami, Spalių mėn. 8 ir 9 d.

Kas parašys mūsų religinio atgimimo himną?

Mirė Maironis. Vainikai prie jo karsto jau ima vysti. Bet jo darbus minės amžiai. Juk tai buvo didysis mūsų tautinio prisikėlimo pranašas. Jo galingieji himnai „Jau slavai sukilo“, „Neužtvenksi upės bėgimo“ ir pan. dar ilgai, ilgai aidės jo paties apdainuotuose Lietuvos upių kloniuose. Bet mūsų tautinis prisikėlimas negali išsilaikyti be tikro dvasinio atgimimo. O šiuo atžvilgiu mūsų brangiosios tėvynės vaikai dar labai ir labai atsilikę nuo kitų katalikų kraštų. O kas dabar žadins mūsų tautą iš šio gilaus susnūdimo? Be abejo, tai yra nepaprastai garbingas darbas, kuriam paaukoja savo švenčiausias jėgas kiekvienas kilnus Lietuvos katalikas. Bet ir šis mūsų religinio atgimimo darbas negalės išsilaikyti, jeigu ir mums kada nors pritrūktų tikrai nuoširdaus religinio optimizmo, įtikėjimo į savo idealų šventumą, į „Šventosios Lietuvos“ prisikėlimą.

Tam reiktų ir mums susikurti daugiau panašių religinio atgimimo himnų, kurie duotų mums drąsos karščiau aukotis šventiesiems Kristaus Bažnyčios tikslams. Mums reiktų krikščioniškų „marseliečių“, kurios sužadintų ir mumyse daugiau dvasinio atgimimo ugnies, kaip paminėtieji Maironio himnai kad įskėlė lietuvių širdyse švento pasitikėjimo ugnį mūsų tautos prisikėlimu. Kaip Olandijos katalikai su nušvitusiais veidais kad gieda bažnyčiose savo galingąjį himną „Mūsų Limburgas Kristui“, arba kaip Tyroliaus kalnuose per visą birželio mėnesį kad skamba ugningoji Tyroliaus katalikų giesmė Švenč. Jėzaus Širdies garbei, taip ir mūsų bažnyčiose bei kaimuose turėtų suaidėti panašia energija ir užsidegimu galinga mūsų religinio prisikėlimo giesmė. Gražią progą tokiam himnui parašyti duoda ir paskelbtasis Maldos ir vyrų Apaštalavimo himno konkursas. Kas parašys iki ateinančių metų vasario mėn. 16 dienos geriausią mūsų religinio atgimimo himną, gaus 100 litų premiją. Smulkesnių žinių ir keletą projektų tam himnui galima rasti ir šių metų „Žvaigždės“ 8 ir 9 numeriuose. Visi, kas tik plunksną valdo, maloniai kviečiami į talką.

---

padarė automobiliu ekskursiją į pademarkliniją. Ekskursijos maršrutas: Kaunas, Rumšiškės, Kruonis, Žiežmariai, Vievis, Skirmuntiškis, Paneriai, Sameliškės, Aukštadvaris, Stakliškės, Jėznas, Prienai, Kaunas. Ekskursantai sustodami fotografavo gražiuosius gamtos reginius, sakė prakalbas pakely pasitaikiusiose laidotuvėse, vaikščiojo pačia demarklinija, tarp didžiojo kelio Kaunas — Vilnius ir geležinkelio, apžiūrėjo taisomą geležinkelio tiltą už Vievio, pridėdami pirštą prie darbo (padėjo šaltkalviams gręžti skyles), kad tiltas būtų greičiau sutaisytas, ir kad juo būtų galima greičiau kol kas žvyriaus parsivežti, o paskui ir Vilniun važiuoti.

Aukštadvary sustoję apžiūrėjo Mergaičių Žemės Ūkio mokyklą. Iš viso padarė apie pustrečio šimto kilometrų kelionę.

Apžvalga

Katalikų universitetas.

Katalikų universitetas atidarytas. Deja, dėl plačiai nuaidėjusių priežasčių mokslo darbo jis dar šiemet negalėjo pradėti. Tačiau darbai varomi toliau. Toliau plaukia gausios aukos ir rengiamos jaunos mokslo jėgos būsimam didžiajam kultūros darbui. Universitetas šiemet siunčia į užsienį akademiškam darbui prisirengti 5-kis stipendininkus. Tikime ir laukiame.

Šių metų vasara buvo labai gausi įvairiausiomis konferencijomis, kongresais, kurių čia keletą pažymėsime.

Tarptautinis filologų kongresas įvyko Romoje rugsėjo pradžioj. Jame dalyvavo apie 800 mokslininkų iš daugelio valstybių. Visi šio kongreso dalyviai lankėsi Vatikane pagerbti Šv. Tėvo, kuris savo jaunystę paaukojo tiksliesiems mokslams. Mažesnėj salėj popiežius atskirai priėmė žymiausiuosius kongreso mokslininkus, tarp kurių matome nemaža Nobelio laureatų: Amerikos Un-tų Kolegijos narį prof. Hill, Edelbergo prof. Meyerhof, Stockholmo — prof. prof. Vonhoiler ir Yokansso, Sorbonnos — prof. Lapicque ir kit. Popiežiui mokslininkus pristatė Milano Kat. Un-to rektorius tėvas Gamelli. Šv. Tėvas daugumą šių mokslininkų pažinojo dar iš savo moksliškų kelionių po didžiuosius Europos centrus, kada jis buvo žinomas kaip mons. Ratti.

Mokslininkų vardu popiežių pasveikino organizacijinio komiteto pirmin. prof. Botazzi. Jis kreipėsi į popiežių kaip į aukščiausią pasaulyje dvasios autoritetą, kurį pagerbti mokslininkams malonu dar ir dėl to, kad pats popiežius gražiausius savo jaunystės metus yra paaukojęs tiksliesiems mokslams ir dėl to mokslininkų labai branginamas.

Šv. Tėvas savo kalboje pasisakė esąs labai dėkingas tiems žmonėms, kurie, būdami įvairių tautų ir religijų, jungiasi viename mokslo ideale. Toliau popiežius su ypatingu malonumu prisimena savo jaunatvę, kada jis taip pat dirbo tiksliųjų mokslų srityje. Šia proga jis atremia užmetimus tų, kurie tvirtina, esą, tikslieji mokslai nieko bendra neturį su gyvenimu. Juk daugiausia naudos pasauliui atnešė tikslieji mokslai, sako Šv. Tėvas. Toliau jis pastebi, kad Bažnyčia nebijo daromos moksluose pažangos, nes pati Bažnyčia visados stengės tautas išmokslinti, o mokslus pakelti. Dar viduriniuose amžiuose šv. Albertas Didysis parašė veikalą iš fizijologijos, kuris buvo daug geresnis už taip išsiplatinusį kodeksą „Fizijologas". Ne kas kitas, o Gerbertas — vėliau Papa Silvestras II — pastebėjo judinamąją garo jėgą.

Mokslininkai išsiskirstė iš Vatikano labai palankiai nusiteikę ir pačiam šv. Tėvui ir Kat. Bažnyčiai.

Italijos studentų kongresas.

XIX Italijos katalikų studentų kongresas įvyko Sardinijos saloj Cigliaryje. Šis kongresas mums įdomus tuo, kad jame buvo pasiryžta į akademinį gyvenimą įnešti naujų katalikiškų papročių. Pasibaigus kongreso dienos darbams, visi dalyviai rinkdavosi į gretimą bažnyčią 15 minučių pamąstyti, dvasioje susikaupti. Šis paprotys Prancūzijoj jau įgyvendintas. Šios pastangos rodo, kad akademiniam jaunimui jau aiškėja, jog didelių darbų galima laukti iš tų veikėjų, kurie jėgų semia iš krikščioniškos doktrinos tiesų.

Darbiečių kongresas Belgijoj.

Rugpjūčio mėn. 16—19 dienomis Briusely įvyko *Katalikiškosios Darbo Jaunuomenės* Tautinis Kongresas, kuriame dalyvavo 7000 narių. Ši sąjunga turi 80.000 narių su 1800 skyrių, suskirstytų į 72 regionu ir išleidžia 16 leidinių, kurių metinis tiražas siekia ligi 5 000.000 egz. Ši sąjunga sparčiai auga, nors jos amžius dar toks trumpas. Apie ją pa-

saulis išgirdo tik 1929 m., kada 1.500 jecistų (žesistų) — taip vadinasi šios sąjungos nariai — aplankė popiežių. Tada Pijus XI jiems pasakė: „Jūs esate dabar kaip tik reikalingi, nes esate tikriausi pirmųjų krikščionių sekėjai. Jūs verti popiežiaus meilės".

Belgijos jecistų judėjimui pradžią davė Prancūzijos katalikiškojo jaunimo organizacijos: katalikų ūkininkų, katalikų darbininkų ir katalikų moksleivių.

Esperantininkų kongresas Prancūzijoj.

Rugpjūčio pradžioj Paryžiuj įvyko *XXIV esperantininkų kongresas,* susilaukęs atstovų iš 11 valstybių. Pažymėtina, kad kongresas savo darbus pradėjo pamaldomis Notre Dame katedroj. Visus — 34 tautų — atstovus kuo maloniausiai nuteikė netikėtas siurprizas: kongreso proga pamokslas buvo pasakytas esperanto kalba. Džiaugdamiesi skaitome tokias žinias iš užsienių, sykiu liūstame, kad pas mus jau atsiranda mokyklų, kurios savo sukaktuves ima švęsti be pamaldų.

Katalikų diena Vokietijoj.

Rugsėjo pradžioj Essene įvyko Katalikų Diena, į kurią suvažiavo daugiau kaip 200.000 katalikų iš visų Vokietijos provincijų. Šis kongresas sukėlė didelio susidomėjimo toli už Vokietijos sienų ne tik dėl savo gausumo, bet ir darbų, kuriuos su tokiu atsidėjimu kongresas vykdė, tos krypties, kuri, nors kyla iš šių dienų dvasios, daug kam atrodo nuostabi — *Kristus didmiesty.*

Kongreso metu buvo pasakyta kelios didelės kalbos, kurių mintis realizavus Europos, ir ypač didmiesčių, vaizdas labai pasikeistų.

Kongreso pirmininkas Otte, krikščionių profesinių sąjungų pirm-kas, pabrėžė, kad gyvenimas tikrai reikalingas naujų formų, bet nei liberalizmas, nei komunizmas ar fašizmas, nei socijalizmas nėra tos formos, kurios laiduotų laimingą ateitį. Socijalinės politikos pagrinde reikia turėti ne sudievintą valstybę, o dirbantį ir kuriantį žmogų, saugojant ir ginant jo asmenybę.

Buvęs reicho *kancleris Marksas* kalbėjo katalikiškų mokyklų reikalu. Jis pripažino, kad valstybė, netoleruojanti privatiškų mokyklų, netoleruoja ir prigimtųjų žmogaus teisių.

Ponia Šiulterienė nurodė, kad katalikai privalo pasiryžti radikališkam šventumui, kokį sutinkame pirmaisiais krikščionybės amžiais. Visos darbo ir kultūros sritys turi būti persunktos katalikiškos dvasios. Reikia atnaujinti didmiesčių išvaizdą, viešose aikštėse iškalant Kristaus ženklus.

Ypač didelį įspūdį padarė Vokietijos katalikiškosios jaunuomenės demonstracijos, kuriose dalyvavo visos katalikiškosios jaunimo organizacijos: studentų, darbininkų, pirklių, vyrų sąjungos, naujavokiečių, mergaičių sąjungos, skautų ir kitų kitokių. Žymiausios jaunimo iškilmės buvo sporto stadijone, kurio viduryje į padanges stiebės milžiniškas kryžius. Jaunuoliai išsirikiavo stadijone kryžiaus pavidale — čia ir buvo simbolis, kad didmiestyje įsivyraus krikščioniškoji moralė tik per jaunimą. Minia šaukė vokiečių poeto Heinricho Lerch žodžius: „Jauna tauta". Taip, iš šios jaunuomenės auga jauna, Kristaus mokslui paklusni, tauta, kuri gal daugiau pajus teisėtumo reikalą, negu dabartinė karta, nevokiečių atžvilgiu.

Liurdas. 1932.VIII 6 *Elta.* Reuterio pranešimu Liurde užregistruota du nuostabūs pasveikimai Liurdo grote. Viena iš pasveikusiųjų yra jauna anglė Mary Kellett, kuri išsirgo nugarkaulio liga 22 mėnesiu, o antra — prancūzė Trano, kuri sirgo Potto liga jau 15 metų. Gydytojai abiem atvejais buvo konstatavę, kad ligonės nepagydomos.

Paryžius. Louvro muziejuj inž. Jurgis Gujaras supjaustė garsųjį Milleto paveikslą „Angelus", už kurį dar 1891 met. buvo siūloma 750.000 fr. Jis atliko šį piktą darbą, norėdamas pagarsėti. Pasirodė, kad jaunasis inžinierius buvo tikras geltonosios spaudos auklėtinis, jau visiškai sudemoralizuotas.

Rio de Žaneiro. Brazilija yra didžiulė šalis, turinti begalės prigim-

ties turtų. Tačiau aukštasis mokslas čia nepastatytas tinkamon aukštumon. Čia nėra nė vieno pilno universiteto: tėra tik paskiri teisės, medicinos ir technikos fakultetai. Kardinolo S. Leme, Rio de Žaneiro arkivyskupo dėka šią vasarą įsteigta Aukštųjų Studijų Institutas su teologijos, filosofijos ir sociologijos katedromis. Atidarymo iškilmėse dalyvavo pats arkivyskupas, valstybės universiteto rektorius Magalhaes, švietimo ministeris Campos ir daug mokslininkų, veikėjų. Švietimo ministeris savo kalbą užbaigė labai reikšmingai: „Stovime akivaizdoje sunkios socijalinės problemos, kurios blogos pasėkos glūdi nutolime nuo Evangelijos. Jai išspręsti žinau tik du keliu: arba Komunija arba komunizmas".

Šv. Kazimiero Seserų Kongregacijos 25 metų veikimo sukaktuvės.

Ši Kongregacija įsikūrė Amerikoj. Jos tikslas steigti lietuviškas mokyklas. Pirmoji lietuviška mokykla Amerikoj buvo atidaryta kazimierie-čių 1908.I.6 d. Dabar kazimierietės Amerikoje veda 24 pr. m-las, akademiją Čikagoj ir šv. Kryžiaus ligoninę, kuri ir tėra Amerikoje vienintelė lietuvių ligoninė.

1920.X.2 kazimierietės įsikūrė Lietuvoje. Čia jos veda 5 pr. m-las, keletą vaikų darželių, 1 gimnaziją Kaune, moksleivėms pensijonus ir senelių prieglaudą.

Telšių kunigų Seminarijai 5 metai suėjo šiemet IX. 15. Dabar seminarijoj dirba 12 profes. su 112 klierikų. Šiemet seminarija išleido pirmąją 9 kunigų laidą. Seminarija turi 10.000 tomų biblioteką. Seminarijos rektorius — prel. V. Borisevičius.

Mirė mons. dr. Seipelis, buvęs Austrijos kancleris.

Šią vasarą Austrija nustojo dviejų didžių valstybės vyrų, dviejų kanclerių — monsengnoro dr. Seipelio ir Šoberio. Mums ypač įdomus monsengnoras dr. Seipelis, kuris buvo ne tik gabus politikas, bet ir didis mokslininkas bei didelės moralės vyras.

1908 metais matome jį Vienos universitete einantį privatdocento pareigas ir skaitantį paskaitas iš moralinės teologijos. Metais vėliau jis skiriamas jau profesorium Salcburgo universitete. 1916 metais parašo didelį veikalą „Tauta ir valstybė", kuris nulemia tolimesnį jo gyvenimą: į jį žiūrima kaip į aukštos politinės išminties vyrą, todėl 1918 metais jis ir pakviečiamas socijalės apsaugos ministeriu. Ligi 1922 m. keliuose kabinetuose buvo ministeris pirmininkas. Ypač išganingi Austrijai buvo 1922—1924 m., kada Austrijai grėsė visiškas bankrotas. 1922 m. gegužės mėnesį žlugo austrų pinigai, šalis kentėjo nuo milžiniško bedarbių skaičiaus, įvairių streikų, riaušių, neramumų. Šiais metais dr. Seipelis, paėmęs į savo rankas valdžią, aplankė didžiąsias valstybes ir joms įrodė, kad ši Europos centrinė valstybė būtinai reikia gelbėti; Tautų Sąjunga atsižvelgė į Austrijos pastangas nugalėti gresiantį pavojų — jai suteikė paskolą. Ši paskola padėjo atstatyti Austrijos finansus, nugalėti ekonominius sunkumus. Visa tauta žiūrėjo į dr. Seipelį, kaip į Austrijos išgelbėtoją. Su mažomis pertraukomis dr. Seipelis išbuvo kancleriu ligi 1929 m., kada cukrinė liga, kuria velionis sirgo, privertė jį rimtai susirūpinti savo sveikata ir iš valdžios pasitraukti poilsio. Jo mirtį pagreitino ir prieš jį keletas metų atgal padarytas pasikėsinimas. Kulka liko plaučiuose ir sutrumpino jo gyvenimo dienas. Mirė rugpjūčio m. 2 d., sulaukęs 56 metų amžiaus.

Velionis buvo palaidotas valstybės lėšomis labai iškilmingai: manoma, kad imperatorių Praną Juozapą nė kiek neiškilmingiau laidojo; juk laidotuvėse dalyvavo 300.000 žmonių, jį pagerbė, pripažino didžius jo nuopelnus net socijalistiškosios partijos. O juk velionis buvo kunigas ir vadovavo net 10 metų krikščionims socijalams!

Labai įdomus šio didžio vyro palikimas: didžiulė biblioteka, tik 250 austrų šilingų ir aukso laikrodis. Visą savo turtą jis sunaudojo visuomenės ir labdarybės reikalams. Jis net savo baldų neturėjo: juos buvo pasiskolinęs iš vienuolyno, kuriam atsidėkodamas paliko savo biblioteką.

„Pavasario" Kongresas Marijampolėje. Vienas iš didesniųjų „Pava-

sario“ są-gos kongresų įvyko š. m. liepos m. 9—10 d. Marijampolėje (šiomis dienomis turėjo įvykti didžiulis „Pavasario“ sąjungos 20 metų jubiliejaus kongresas Kaune). Šiam kongresui turbūt Apvaizdos buvo lemta būti tokiam didingam.

Jame dalyvavo daugybė kaimo jaunimo — 87 kuopos su 50 -čia vėliavų, studentų ir katalikų visuomenės vadų. Tai buvo gyvas įrodymas, kad katalikiškoji inteligentija jau baigia užversti tą bedugnę, kuri buvo kadaisia atsiradusi tarp išmokslintosios inteligentijos ir liaudies. Čia visus sujungė ta pati didi idėja — katalikiškoji Lietuva. Gyviausiai toji vienybė ir katalikiškumas pasireiškė tada, kai apie 6 000 kaimo jaunuolių su savo besimokslinančiais broliais bei garbingais vadais susijungė bendru Dvasios maistu prie eucharistiškojo stalo.

Jaunuomenės gyvenimas Sovietų Rusijoje.

Bolševikijoj gyvenimas pasidarė itin sunkus. Jau neskaitant baisios ūkio depresijos, gyvenimas tiesiog nepakenčiamas dėl tos priespaudos, kurią turi kęsti nebolševikiškos minties piliečiai. Iš Rusijos prasidėjo nauja, slapta emigracija, kurios dėka mes ir sužinome apie Rusijos gyvenimą. „British United Press“ aprašo vieną bolševikų jaunuomenės konferenciją, kuriai pirmininkavo Aleksandras Kosafioras, vadinamas „Jaunuomenės Stalinu“. Jis pasakė kalbą, kuri mums atskleidžia tikrąjį bolševikijos veidą: „Mes neniekinam ištaigos, nes nesam asketai ir asketizmo neskelbiam. Gyvenimas turi būti gyvenamas ir ragaujamas. *Mes norime ir leidžiame viską, kas žmogui patinka*“. Vadinas, bolševikijos puritonizmas paremtas ne principu, o neturtu: neneigiame nei ištaigos, nei žmogaus įvairių užgaidų, bet gyvename vargšais dėl to, kad poniškai gyventi nėr iš ko. Dėl to kol kas spaudoj ir gyvenime užtinkame agitacijų už puritonišką gyvenimą iš idealizmo. Ir ši agitacija gana sėkminga: niekas nenešioja apikaklės, skrybėlės, kaklaryšio, nes tai yra gėda. Plaukų niekas nešukuoja. Geras kostiumas — retenybė, nes sąlygos jį įsigyti sunkiausios. Jaunuolis ar jaunuolė su žiedu — o! jis bus pajuokiamas ištisus metus!

Pabėgęs iš Rusijos komunistas Moskinas pasakoja, kad dabartinė jaunuomenė visiškai nežino praeities. Išaugusi bolševikiškos propagandos aplinkoj, ji mano, kad esamos sąlygos visiškai normalios. Jaunuomene remiasi dabartinis režimas, nes atsakingiausias vietas turi jaunuoliai. Jie atleidinėja nekomunistus mokytojus, gydytojus... Nežiūrint tokių palankių sąlygų jaunuomenei, *įvairių sukilimų, riaušių, streikų ir kitų judėjimų organizatoriai yra jaunuoliai*, ypač studentai.

Kada bolševikai pasmerkė mirti inžinierius už tariamą sabotažą, Petrapilio politechnikos instituto studentai įteikė vyriausybei savo krauju parašytą laišką: „Jūs užmušinėjate mūsų mokytojus, tačiau mes eisime ne su jumis, bet su jais“.

Reikia tikėtis, kad atsivers Rusijos jaunuomenės akys ir iš jos kils prieškomunistiškas judėjimas, kuriam dirva nėra jau taip nepalanki, nes pačių komunistų informacijomis *iš 165 mil. gyventojų 100 mil. tebetiki. Kaimiečių tarpe netikinčių vos 3%.*

Todėl komunistai deda visas pastangas jaunuomenę įtraukti į komsomolo eiles. Iš viso matyti, kad komunizmas ne nauja ekonominė ar socijalinė sistema, o sugyvulėjusio žmogaus kova prieš dvasią, prieš religiją.

Knygos

1. Z Kuzmickis. *Lietuvių skaitymai.* Vidurinėms ir aukštesniosioms mokykloms I dalis. Su iliustracijomis ir kirčiuotais tekstais. „Sakalo" b-vės leidinys 1932 m. 320 psl., kaina 6 lt.

2. Z. Kuzmickis. *Lietuvių literatūra* II dalis. Senoviniai raštai, bažnytinė literatūra ir Duonelaičio kūryba. Vadovėlis aukštesniosioms mokykloms. „Sakalo" b-vės leidinys. 1932 m., 184 psl., kaina 4 lt.

3. Z. Kuzmickis. *Lietuvių literatūra* III dalis. Pirmoji XIX amž. pusė (iki spaudos draudimo). „Sakalo" b-vės leidinys 1932 m., 336 psl. kaina 6 lt.

4. Ed. Viskanta. *Visuotinės literatūros chrestomatija* III dalis. „Sakalo" b-vės leidinys 1932 m. 128 psl. Kaina 3 lt.

5. K. Kliuksinas. *Lotynų kalbos chrestomatija.* Vidurinėms mokykloms vadovėlis (3-sios ir 4-sios klasės kursas). „Spaudos Fondo" leidinys. 1932 m. 192 psl. Kaina nepažymėta.

6. *Dešimtainių logaritmų knygos.* Penkiais dešimtainiais skaitmenimis su matematinių formulių priedu. 1930 m. „Sakalo" b-vės leidinys. 180 psl. Kaina 4,50 lt.

7. A. Rinkūnas. *Aukuras.* Skaitymai II-am pradžios mokyklos skyriui. Šv. Kazimiero dr-jos leidinys. Nr. 538. 1932. 136 psl. Kaina 2,25 lt.

8. J. Matijošaitis. *Knygnešių tėvas kun. Martynas Sederevičius.* Visuomenininko biblioteka. Nr. 10. 45 psl. Kaina 1,50 lt.

9. R. Gul. *Sprogstančios bombos,* romanas, pirmoji dalis, vertė P. Kežinaitis 1932. 186 psl. Kaina 2 lt.

10. R. Blaumanis. *Mirties šešėly.* Apysakų ir satyrų rinkinys, iš latviško vertė J. Paleckis. „Naujo Žodžio" b-vės leidinys 1931 m. 158 psl., kaina 2 lt.

11. Simas Jonas Urbonas, *Gyvenimo eilėraštis.* Eilėraščių rinkinys, „Sakalo" b-vės leidinys. 1932 m. 78 psl. Kaina nepažymėta.

12. W. Scharrelmann. *Gaidys rėksnys* vertė Pr. Mašiotas. Šv. Kazimiero dr-jos leidinys Nr. 535. 1932 m. 117 psl., kaina nepažymėta.

13. P. Klimo *Skaitymai,* lietuvių kalbos pamokoms. Septinta pataisyta laida. Šv. Kazimiero dr-jos leidinys Nr. 547. 1932 m. 400 psl. Kaina 6 lt.

14. Victor Jungfer. *Hinter den Seen, hinter den Wäldern.* Bilder Litauischen Volkstums. Gräfe und Unser (Verlag) Königsberg. 1932. 166 psl.

Kun. Pijus Kirvelaitis *Šviesa ir gyvenimas,* katalikų tikybos vadovas aukštesniajai mokyklai, pirmoji dalis. Šv. Kazimiero draug. leidinys Nr. 478. 1932 m. 150 psl. Kaina 3,50 lt.

Red. *K. Bauba* Ats. red. *A. Vaičiulaitis*

Vyresnieji draugai!

Jūsų pasaulėžiūra jau aiški, nusistojusi ir jūs žinote, pagal kuriuos idealus jūs turite derinti savo gyvenimą tiek mokykloje, tiek ir už jos sienų. Tačiau jūsų jaunesnieji draugai, **pradėję** mokslą vidurinėse ar aukštesnėse mokyklose, arba tų mokyklų žemesniąsias klases eidami, aiškių vadovaujamų idėjų dar neturi. Padėkite jiems susiorientuoti, jei ne kitais būdais, tai bent savosios spaudos paskleidimu. „ATEITIES SPINDULIAI“ ir „ATEITIS“ yra geriausi moksleivių draugai mokyklos suole ir jų keliavedžiai idėjų srity. Jūs didelį darbą būsite atlikę, jeigu visi Jūsų draugai ir pažįstami moksleiviai skaitys — vyresnieji — „ATEITĮ“ ir jaunesnieji — „ATEITIES SPINDULIUS“.

Kova už idėjas pasauly tebeina visu smarkumu ir mes, jaunieji, Kristaus kariuomenėje neturime būti paskutiniais.

Kiekvienam moksleiviui svarbu

lietuvių kalbos mokslo reikalui įsigyti šias knygas:

1. *V. Kamantausko* **Trumpas kalbos netaisyklingumų ir barbarizmų žodynėlis** Kaina lt. 2.—
2. *P. Butėno* **Trumpas linksnių mokslas** „ „ 2.—
3. *P. Butėno* **Lietuvių kalbos prielinksnių moksl.** „ „ 3.—

Reikalaukite visuose knygynuose.

Lig šiol tokios knygos nebuvo,

nes ar baigsi aukštąjį mokslą ar ne, bet įsigijęs geriausių knygų ir straipsnių visapusiško lavinimosi reikalui *Vyt. Valiukevičiaus* redaguotą katalogą

„SKAITYTINOS KNYGOS“

pats gali išstudijuoti pasirinktąją mokslo šaką. Šitoks katalogas lietuvių kalba yra pirmas. Jame nurodyti tiek lietuviški, tiek svetimomis kalbomis geriausi įvairių sričių mokslo šaltiniai. Katalogas 242 pusl. Kaina 2.50 Lt.

Sukrauta Ateitininkų spaudos adm-joje, **Kaunas, Laisvės al. 3 Tel. (26-76).**

„ATEITIS“ su „GAMTOS DRAUGO“ priedu

šiandien yra didžiausias ir rimčiausias mėnesinis moksleivių žurnalas, kuris eina jau **dvidešimt pirmi** metai. Tenelieka nė vieno moksleivio, kuris nebūtų to žurnalo prenumeratorium!

Daugiau progos gali nebebūti

įsigyti po 50 cnt. bet kurių metų „Ateities“ pageidaujamus sąsiuvinius, kai juos baigsime pardavinėti. Todėl visi, kurie norite sau praėjusių kurių metų komplektus pasipildyti, arba ir visai naujai įsigyti, paskubėkite pasiųsti reikiamą sumą (po 50 cnt. už sąsiuvinį plius po 15 cent. persiuntimui, nes savo kaštu siunčiame užsakymus tik ne mažesnei kaip 5 lt. sumai). Galime siųsti ir išpirktinai. 1920, 1925 ir 1927 metų jubiliejiniai sąsiuviniai kaštuoja po 1 lt.

Užsakymus siųskite **„Ateities“ adm-jai, Kaune, Laisvės Al. 3.**

Moksleiviai gali susitaupyti po 75 lt.!

Šitą retą progą turės 1932 metais tik metiniai **»ŽIDINIO«** — literatūros, mokslo, visuomenės ir akademiškojo gyvenimo mėnesinio iliustruoto žurnalo — apsimokėję prenumeratoriai, kurie 1932 m. galės gauti „Sakalo“ b-vės 26 knygas (jos paskelbtos „Židiny“ š. m. 1 Nr.) su 50% nuolaidos, o visus kitus, net ir naujausius leidinius ir vadovėlius, — su mažesne nuolaida bendrovės nuožiūra. O kas iš moksleivių nenori skaityti įdomių knygų, kurių „Sakalo“ b-vė turi apsčiai išleidusi!

„Židinį“ mūsų plačioji inteligentiškoji visuomenė per septyneris leidimo metus jau gerai pažino ir pamėgo. Jisai skaitytinas kiekvienam prasilavinusiam, galvojančiam žmogui. O ypač moksleiviams, kurie turi didelio dėmesio kreipti į visapusišką lavinimąsi ir sielos turtinimą, turi sekti Lietuvos ir pasaulio kultūros gyvenimą, plėsti savo akiratį, padėti nusistoti savo pasaulėžiūrai.

Užsisakyti „ŽIDINĮ“ niekuomet nevėlu!

Prenumeratos kaina: met. 35 lt., pusm. 20 lt.; pradž. mokyklų mokyt.: met. 30 lt., pusm. 15 lt.; moksleiviams ir studentams: met. 25 lt., pusm. 15 lt., (atsiimant iš adm-jos arba išsirašant mokyklose ne mažiau kaip po 5 egz.—met. 20 lt., pusm. 10 lt.).

Adr.: **„Židinys“, Kaunas, Laisvės al. 3.**

Šio Nr. kaina Lt. 1.75

Akc. „Žaibo“ B-vės sp. Kaune. Karo cenzūros leista.